

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของนายธานีศ เกศวพิทักษ์ ตุลาการรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๓ - ๕/๒๕๕๐

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

ระหว่าง	{	อัยการสูงสุด	ผู้ร้อง
		พรรคพัฒนาชาติไทย	ผู้ถูกร้อง

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย

ระหว่าง	{	อัยการสูงสุด	ผู้ร้อง
		พรรคแผ่นดินไทย	ผู้ถูกร้อง

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคแผ่นดินไทย

ระหว่าง	{	อัยการสูงสุด	ผู้ร้อง
		พรรคไทยรักไทย	ผู้ถูกร้อง

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยรักไทย

อัยการสูงสุดยื่นคำร้องรวมสามคำร้อง ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย เนื่องจากปรากฏต่อนายทะเบียน พรรคการเมืองว่า พรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) พรรคไทยรักไทยกระทำการ ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓)

นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานตามหนังสือที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/๘๕๕๕ ลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๕ หนังสือที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/๕๐๐๐ ลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๕ และ หนังสือที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/๕๗๑๕ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ตามลำดับ อัยการสูงสุดพิจารณา แล้วเห็นสมควรให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองทั้งสามตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง และศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งรับคำร้องทั้งสามไว้พิจารณาวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ คดีอยู่ในระหว่างที่ พรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย ทำคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คณะปฏิรูป การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ และภายหลัง มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ โดยมาตรา ๓๕ บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของ ศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการ รัฐธรรมนูญ และให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมา พรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ ตามลำดับ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ให้รวมการพิจารณาคำร้อง ทั้งสามเข้าด้วยกัน เนื่องจากมีข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกัน โดยให้เรียกอัยการสูงสุดว่า ผู้ร้อง และให้เรียก พรรคไทยรักไทยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ พรรคพัฒนาชาติไทยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓

คำร้องที่หนึ่ง ผู้ร้องยื่นคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติม คำร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ สรุปความได้ว่า

พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖ และมีคณะกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๑๕ คน โดยมีนายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ เป็นหัวหน้าพรรค เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน

๒๕๔๕ และวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๕ ประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ตั้งแต่วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) กำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง แต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ กำหนดหลักเกณฑ์การนับคะแนนและการประกาศผลว่า ในเขตเลือกตั้งใด ถ้าในวันเลือกตั้งมีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งคนเดียวและได้คะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้ประกาศให้ผู้นั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง แต่ในกรณีที่ได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตนั้น

เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๕ พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือพร้อมหลักฐานเพื่อขอให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ เนื่องจาก นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓)

ข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า มีการทุจริตในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างสนับสนุนให้พรรคการเมืองอื่นจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อลงสมัครแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่เคยมีพรรคฝ่ายค้านลงสมัคร จะได้ไม่ต้องเกิดปัญหาในกรณีที่ผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น การจัดส่งคนลงสมัครโดยพรรคการเมืองต่าง ๆ ตามคำบงการหรือคำสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในหลายสิบเขตเลือกตั้ง

ได้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด มีการปลอมแปลงเอกสาร การทำทะเบียนสมาชิกพรรคย้อนหลัง การเข้าไปแก้ไขทะเบียนในฐานข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การกระทำของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่สมคบกับพรรคประชาธิปัตย์โดยก้ำวหน้า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) โดยคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงได้ดำเนินการและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นพ้องด้วย โดยเชื่อว่า การกระทำของนายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นการกระทำในฐานะผู้แทนผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) และให้แจ้งต่อผู้ร้องพร้อมด้วยหลักฐานเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๖๗ ต่อไป

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว เห็นว่า นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นผู้แทนของผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ร่วมกับกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลของนายทะเบียนพรรคการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ อันเป็นเท็จ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่ถึงเก้าสิบวัน อันเป็นการกระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๑๐๐ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๖ มาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๒๖๗ ย่อมแสดงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ผู้ร้องเห็นสมควรยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ

มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๐๖ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๑๒๗ และมาตรา ๑๒๘ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) และมาตรา ๖๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๗๔ และมาตรา ๑๐๐ ขอให้พิจารณาคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒

ต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง สรุปได้ว่า เนื่องจากได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกสั่งให้ยุบพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี ผู้ร้องจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องขอให้พิจารณาคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ด้วย

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ฉบับลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๕ สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ดังนี้

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อกฎหมาย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงว่า

(๑) การสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง เนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งให้โอกาสมาให้อัยการคัดค้านคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบกับการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ปรากฏว่า ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน จึงมีผลให้ผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้

(๒) ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้ตามคำร้อง ถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ร้องที่ ๒ เนื่องจากผู้ร้องที่ ๒ ไม่เคยมอบอำนาจให้กับบุคคลใดไปดำเนินการตามที่ถูกร้องหา จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ร้องที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๐

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อเท็จจริง ผู้ร้องที่ ๒ ชี้แจงว่า ผู้ร้องที่ ๒ โดย นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคไม่ได้กระทำความผิดตามที่ผู้ร้องกล่าวหา และนายบุญทวีศักดิ์ไม่เคยรู้จักกับ นายอมรวิทย์ สุวรรณผา เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มาก่อน อีกทั้งไม่เคยเสนอเงินหรือสิ่งของเพื่อให้เปลี่ยนแปลงข้อมูลรายชื่อสมาชิกของผู้ร้องที่ ๒ ตามที่คำร้องกล่าวหา เนื่องจากวันและเวลาที่ผู้ร้องกล่าวหา นั้น นายบุญทวีศักดิ์อยู่ต่างจังหวัด และไม่มีหลักฐานอื่นใดที่แสดงให้เห็นว่า นายบุญทวีศักดิ์เกี่ยวข้องในการกระทำตามที่กล่าวหา ส่วนกรณีการรับเงินจากกรรมการบริหารพรรคผู้ร้องที่ ๑ นั้น นายบุญทวีศักดิ์ไม่เคยรู้จักและไม่เคยรับเงินจากบุคคลตามที่ผู้ร้องกล่าวหา

ผู้ร้องที่ ๒ ขอให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญยกคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

คำร้องที่สอง ผู้ร้องยื่นคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ สรุปความได้ว่า

พรรคแผ่นดินไทย ผู้ร้องที่ ๑ เป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๔๕ และมีคณะกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๑ คน โดยมีนายบุญญาบารมีภณหรือบุญอิตธิพล ชินราช เป็นหัวหน้าพรรค เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๕ พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือพร้อมหลักฐานเพื่อขอให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๓ เนื่องจากนายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ร้องที่ ๑ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓)

ข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาให้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนว่า มีการทุจริตในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างสนับสนุนให้พรรคการเมืองอื่น แยกย้ายกันไปจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อลงสมัครแข่งขันกับผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่เคยมีพรรคฝ่ายค้าน ลงสมัคร จะได้ไม่ต้องเกิดปัญหาในกรณีที่ผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น การจัดตั้งคนลงสมัครโดยพรรคการเมืองต่าง ๆ ตามคำสั่งหรือ คำสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในหลายสิบเขตเลือกตั้งได้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติ ไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด มีการปลอมแปลงเอกสาร การทำทะเบียนสมาชิกพรรคย้อนหลัง การเข้าไป แก่ไขทะเบียนในฐานข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การกระทำของผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่สมคบกับพรรคประชาธิปัตย์ก้าวหน้า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และคำสั่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวน สอบสวนข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) โดยคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงได้ดำเนินการและรายงาน ผลการสืบสวนสอบสวนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นพ้องด้วย โดยเชื่อว่า การกระทำของ นายบุญบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ที่ออกหนังสือรับรองอันเป็นเท็จให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้งได้กระทำ ในฐานะตัวแทนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งเป็นความผิดฐานสนับสนุนผู้สมัครให้กระทำความผิดฐานสมัคร รับเลือกตั้ง โดยรู้ว่าตนเองไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๐ ประกอบประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๘๖ และเป็นความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน และแจ้งให้ เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๒๖๗ นั้น เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) จึงแจ้งเรื่องและส่งพยานหลักฐานพร้อมสำนวนการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อให้ผู้ร้องดำเนินการ ตามมาตรา ๖๗ ต่อไป

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว เห็นว่า การกระทำของนายบุญบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นผู้แทนของผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมา ภาวะลี ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๒ ได้ดำเนินการรับเงินสนับสนุนจาก พลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และ พลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ ผู้ช่วยหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาของพลเอก ชรรมภ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อช่วยผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ หลีกเลี่ยงกรณีที่ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบางเขตเลือกตั้ง และนายบุญบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมา ร่วมกันจัดทำรายงานการประชุมเพื่อรับสมัครและออกหนังสือรับรองสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ประเภทกิตติมศักดิ์อันเป็นความเท็จเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบหนังสือรับรองคุณสมบัติเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ติดต่อกันเกินกว่าเก้าสิบวัน ทั้งนี้ เพื่อช่วยผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ หลีกเลี่ยงกรณีที่ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบางเขตเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ ย่อมแสดงว่าผู้ถูกร้องที่ ๓ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ผู้ร้องเห็นสมควรยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๑๒๗ และมาตรา ๑๒๘ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) และมาตรา ๖๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๗๔ และมาตรา ๑๐๐ ขอให้มีความคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓

ต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง สรุปได้ว่า เนื่องจากได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกสั่งให้ยุบพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี ผู้ร้องจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ด้วย

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ฉบับลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๕ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๕ สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ดังนี้

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อกฎหมาย ผู้ถูกร้องที่ ๓ ชี้แจงว่า

(๑) การที่ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เป็นการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเพิกถอนการเลือกตั้งในครั้งดังกล่าว ผู้ร้องไม่อาจนำเหตุที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ เนื่องจากมูลคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดของพรรคการเมืองที่ฝ่าฝืนกฎหมายและถูกดำเนินคดี ลื่นไปแล้ว ควรยกคำร้องนี้

(๒) ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้ตามคำร้อง ถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๓ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่เคยมอบอำนาจให้แก่บุคคลใดไปดำเนินการตามที่ถูกกล่าวหา จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๐ ที่ว่า ต้องกระทำโดยนิติบุคคล โดยคณะกรรมการบริหารพรรค หรือหัวหน้าพรรคมอบหมายให้ทำการแทน ซึ่งการกระทำที่เป็นความผิดลงโทษพรรคการเมืองได้นั้น ผู้กระทำต้องเป็นกรรมการบริหารของพรรค แต่นางฐิติมาและนายพันมิตร ดวงทิพย์ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ไปรับเงินจากผู้บริหารระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงไม่มีอำนาจกระทำการใดแทนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ แต่เป็นพฤติกรรมที่เป็นการกระทำเฉพาะกลุ่ม ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่มีส่วนรับรู้ ไม่ได้เกี่ยวข้อง ไม่ได้มอบหมาย และไม่ใช่ว่าเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้องที่ ๓

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องที่ ๓ ชี้แจงว่า

(๑) ประเด็นเรื่องการที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยนายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรค นางฐิติมา และ นายพันธมิตร เจ้าหน้าที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ รับเงินสนับสนุนจากกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ ในการเลือกตั้งคราวนี้ โดยส่ง สมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๑๒๑ คน และแบบ บัญชีรายชื่อ จำนวน ๕ คน รวมทั้งสิ้น ๑๒๖ คน ซึ่งอาศัยงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายจากกองทุน เพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองตามแผนงานโครงการ ประจำปี ๒๕๔๕ จำนวนเงิน ๑,๓๖๐,๑๔๐ บาท เป็นไปตามมติการประชุม เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๕ โดยประธานที่ประชุมนำเสนอให้ผู้ถูกร้องที่ ๓ นำเงินที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน ๑๐ คน เป็นผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๕ คน ส่วนผู้สมัคร ที่เป็นสมาชิกคนอื่น อีกจำนวน ๑๑๖ คน ซึ่งมีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนด ให้รับผิดชอบด้วยตนเอง โดยร่วมกับคณะกรรมการอำนวยการเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งมีนายพันธมิตรเป็นผู้อำนวยการเลือกตั้ง ของผู้ถูกร้องที่ ๓ และเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๑ นำเงินส่วนตัวมาช่วยสนับสนุน โดยนายพันธมิตรกู้ยืมเงินจากนางวริศรียา งามเกิดศิริ จำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท และต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ประจำปี ๒๕๔๕ จำนวน ๑,๓๖๐,๑๔๐ บาท เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๕ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยกรรมการบริหารพรรคนำเงินดังกล่าวไปใช้จ่ายตาม แผนงานโครงการ ประจำปี ๒๕๔๕ แล้ว เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๔๕ ดังนั้น การที่คณะอนุกรรมการ สืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงมีความเห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ รับเงินสนับสนุนจากผู้ถูกร้องที่ ๑ รวม ๓ ครั้ง เป็นเงินจำนวน ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ได้มอบหมาย แต่เป็นการกระทำของนางฐิติมาและนายพันธมิตรซึ่งไม่ได้เป็นกรรมการบริหารพรรค และผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ได้รับประโยชน์จากการกระทำของกลุ่มบุคคลดังกล่าว หากผู้ถูกร้องที่ ๓ รับเงินสนับสนุนจะต้อง ดำเนินการตามเงื่อนไขการบริจาคเงินให้แก่พรรค ส่วนที่ว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ บางคน เช่นนายอุทัย นามวงศ์ ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า รับเงินค่าสมัครและ ค่าใช้จ่ายจากผู้ถูกร้องที่ ๓ นั้นรับฟังไม่ได้ เนื่องจากนายอุทัยเป็นเครือข่ายของพรรคประชาธิปัตย์ ในการสร้างสถานการณ์เพื่อล้มการเลือกตั้ง ประกอบกับนายอุทัยเป็นบุคคลที่มีความรู้ถึงระดับปริญญาเอก

จากต่างประเทศ ข้อกล่าวหาของผู้ร้องเป็นเพียงการเชื่อมโยงความผิดให้ไปถึงผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อให้ผู้ถูกร้องดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ มาตรา ๒๖๗ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) เท่านั้น นอกจากนี้ที่นางฐิติมาให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ร่วมประชุมการให้สัตยาบันร่วมกับพรรคการเมืองอีก ๑๕ พรรค และเล่าให้ฟังว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะช่วยค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครของพรรคการเมืองทุกพรรค พรรคละประมาณ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท นั้น ในวันประชุมดังกล่าวมีหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้แทนของพรรคการเมืองเข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๖ พรรค เพื่อทำสัตยาบันการปฏิรูปการเมืองร่วมกัน นอกจากพรรคการเมืองแล้วยังมีผู้สื่อข่าวเข้าร่วมจำนวนมาก หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้กล่าวในที่ประชุมถึงเรื่องงบประมาณที่จะช่วยสนับสนุนในการเลือกตั้งแต่อย่างใด

(๒) ประเด็นเรื่องที่นายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ออกหนังสือรับรองอันเป็นที่ใจให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้ง นั้น ตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ มี ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) สมาชิกตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๑๐ คือ สมาชิกสามัญ ได้แก่ บุคคลที่ยื่นใบสมัครตามข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคมีมติอนุมัติเป็นสมาชิกพรรคได้ (๒) สมาชิกตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๑๑ คือ สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ สมาชิกที่เป็นผู้ก่อตั้งพรรค และบุคคลซึ่งพรรคเลือกมาเป็นสมาชิก หมายถึงสมาชิกที่ปรับแทนตำแหน่งที่มีอยู่ จึงไม่เป็นสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เพียงปรับเข้าและออก (๓) สมาชิกตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๑๒ คือ สมาชิกสมทบ ได้แก่ บุคคลที่ยื่นใบสมัคร และคณะกรรมการบริหารพรรคมีมติอนุมัติให้เป็นสมาชิกสมทบได้ โดยไม่ต้องเสียค่าบำรุง ผู้ถูกร้องที่ ๓ ยืนยันว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๘ ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๑๒๑ คน รวม ๑๒๖ คนนั้น มีคุณสมบัติเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ทุกคน โดยผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับเป็นสมาชิกในคราวประชุมพรรค ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ ซึ่งเป็นการประชุมรับสมัครปรับปรุงสมาชิกกิตติมศักดิ์ จำนวน ๑๕๑ คน และในการประชุมพรรค ครั้งที่ ๘/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๗ จำนวน ๒๕ คน ซึ่งผู้ถูกร้อง

ที่ ๓ มีใบสมัครสมาชิกของผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเป็นหลักฐาน แต่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ นั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งเพียง ๑๐ คน แบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๕ คน ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง อีก ๑๑๖ คน คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศรายชื่อให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเห็นว่า ผู้สมัครดังกล่าวไม่ได้เป็นสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๓ เพราะไม่มีรายชื่อปรากฏในรายงานสมาชิกเพิ่มหรือลด ในรอบปี ๒๕๔๘ (แบบ ท.พ. ๖ และ ท.พ.๗) ของผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งในรายงานดังกล่าวผู้ถูกร้องที่ ๓ รายงานเพียงว่า เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีสมาชิกจำนวน ๒๕,๓๐๖ คน ในรอบปีที่ผ่านมาคือ ปี ๒๕๔๘ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจำนวน ๑๐๐ คน และมีสมาชิกลดลงจำนวน ๓๑ คน และมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๒๕,๕๓๕ คน เหตุที่ไม่มีรายชื่อผู้สมัครดังกล่าวในรายงานสมาชิกเพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปี ๒๕๔๘ ของผู้ถูกร้องที่ ๓ เนื่องจากสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๓ ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง จำนวน ๑๒๖ คน เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ที่เป็นการปรับคนใหม่เข้ามาแทนคนเก่าที่ต้องปรับออกไป ผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงไม่ได้แจ้งรายชื่อสมาชิกที่ลงสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเป็นสมาชิกเพิ่มหรือลดในรอบปี ซึ่งเป็นการดำเนินการตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ข้อ ๓๕ ในฐานะข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงไม่มีรายชื่อบุคคลดังกล่าว ผู้ถูกร้องที่ ๓ เพียงแต่จัดทำทะเบียนสมาชิกพรรคไว้ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ กำหนดไว้ และผู้ถูกร้องที่ ๓ ก็เคยดำเนินการเช่นเดียวกันมาแล้วในการเลือกตั้งในคราววันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ดังนั้น การออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยนายบุญบารมีภณ เพื่อให้ผู้สมัครนำไปใช้เป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้ง จึงกระทำไปด้วยความถูกต้องและเป็นจริง

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ขอให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญยกคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

คำร้องที่สาม ผู้ร้องยื่นคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ สรุปความได้ว่า

พรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๑ และมีคณะกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๑๑๑ คน โดยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

เป็นหัวหน้าพรรค เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๕ พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือพร้อมหลักฐานเพื่อขอให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ เนื่องจากพลเอก ชรรณรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล กรรมการบริหารพรรคระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ และในฐานะผู้แทนผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓)

ข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า มีการสมคบระหว่างผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เจ้าหน้าที่พรรคการเมืองอื่น และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เปลี่ยนแปลงข้อมูลทะเบียนสมาชิกพรรค โดยว่าจ้างพรรคเล็กให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ แข่งขันกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงที่จะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ ซึ่งประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และคำสั่งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) ซึ่งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงได้ดำเนินการและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาข้อเท็จจริง พยานหลักฐานและพฤติการณ์ประกอบความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเห็นพ้องด้วย โดยเชื่อว่า การกระทำของพลเอก ชรรณรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ เป็นการกระทำในฐานะเป็นตัวแทนของผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งมีลักษณะเป็นการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) จึงได้ส่งพยานหลักฐานพร้อมสำนวน การสืบสวนข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ต่อไป

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว เห็นว่าเมื่อระหว่าง วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นวันเวลาที่พระราชกฤษฎีกายุบสภา ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ มีผลใช้บังคับ ปราบกฏข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานว่า

กรณีผู้ถูกร้องที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ พันตำรวจโท ทักษิณ ชวทันยาพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แจ้งต่อนายบุญบารมีภักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ว่า จะช่วยค่าใช้จ่ายในการลงสมัคร ทุกพรรค พรรคละประมาณ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยดูจากยอดจำนวนการส่งผู้สมัครมากน้อยเป็นสำคัญ ต่อมาวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๕ พลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งในขณะนั้นคือ พลเอก ชรรมรักษ์ และพลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ ผู้ช่วยหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และเป็น นายทหารคนสนิทของพลเอก ชรรมรักษ์ ได้มอบเงินค่าใช้จ่าย จำนวน ๑,๔๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นางฐิติมา ภาวะลี สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ และเป็นผู้ประสานงานของผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งลงแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยง กรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ลงสมัครเพียงคนเดียวแล้วได้คะแนนเสียง น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ต่อมาระหว่างวันที่ ๕ ถึง ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ พลโท ผดุงศักดิ์ มอบเงิน จำนวน ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นางฐิติมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัคร รับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ ในเขตจังหวัดภาคใต้เพิ่มเติมอีก ๑๗ คน และในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พลโท ผดุงศักดิ์ มอบเงิน จำนวน ๕๒๕,๐๐๐ บาท ให้แก่นางฐิติมาอีกเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัคร รับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ รวมเงินที่นางฐิติมาได้รับจากพลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์ ทั้ง ๓ ครั้ง เป็นเงินทั้งสิ้น ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท

กรณีผู้ถูกร้องที่ ๒ พลเอก ชรรมรักษ์ รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และนายพงษ์ศักดิ์ รองเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และในฐานะรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงคมนาคม ซึ่งบุคคลทั้งสองเป็นกรรมการบริหารพรรคระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ร่วมกันให้เงิน

สนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง แข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ลงสมัครเพียงคนเดียวแล้วได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น โดยมีนายทวี สุวรรณพัฒน์ นายพงษ์ศรีหรือยุทธพงษ์ ศิวาโมกษ์ และนายธีรชัยหรือต่อย จุลพัฒน์ คนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์ เป็นตัวแทนติดต่อมอบเงินให้นายชวการ โตสวัสดิ์ สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ หลายครั้ง โดยเริ่มติดต่อที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อให้ตัดต่อข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ กรณีที่ผู้สมัครเป็นสมาชิกพรรคไม่ครบเก้าสิบวัน และมอบเงินค่าใช้จ่ายให้สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ไปสมัครรับเลือกตั้งแข่งขันทกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ลงสมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว เพื่อหลีกเลี่ยงการไม่ประกาศผลการเลือกตั้งกรณีได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละสิบของผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตนั้น โดยพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ ร่วมกับนายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย มอบเงิน จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายชวการที่กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ เพื่อนำเงินจำนวนดังกล่าวไปให้ นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นค่าใช้จ่ายในการนำสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ต่อมาวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวีซึ่งเป็นคนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์ นำเงินไปให้นายชวการ นับใส่ซอง ซองละ ๒๐,๐๐๐ บาท และมอบให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๓ ซอง ที่เหลือแบ่งกันในผู้ร่วมงาน และต่อมาวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวีมอบเงิน จำนวน ๑๔๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายชวการเพื่อนำไปให้นายสุขสันต์ ชัยเทศ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๒ นำไปเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๒ จำนวน ๗ คน โดยมีหลักฐานการส่งสำเนาใบเสร็จรับเงินและหนังสือรับรองการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้นายชวการนำไปปรับเงินค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากพลเอก ธรรมรักษ์ ตามที่ได้ตกลงกันได้ แต่ปรากฏว่า นายชวการและนายสุขสันต์ ไม่ได้รับเงินค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจึงไปแจ้งข้อมูลแก่นายสุเทพ ผู้ร้องเรียนในกรณีนี้ และในช่วงวันที่ ๖ และ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ หลังจากที่นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับเงินตามที่ได้กล่าวแล้ว นายบุญทวีศักดิ์ นายสุขสันต์ และนายอมรวิทย์ สุวรรณพา เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ร่วมกันติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่ไม่มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ครบเก้าสิบวันตามที่กฎหมายกำหนด ด้วยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายชื่อสมาชิก ใช้เลขที่และวันรับสมัคร

ของสมาชิกพรรคคนเดิม แล้วนำชื่อและชื่อสกุลของสมาชิกคนใหม่ ไล่แทนชื่อและชื่อสกุลสมาชิกคนเดิม ที่เรียกว่า การตัดต่อพันธุกรรม ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด ๖๑ คน และในจำนวนนี้มี ๒๑ คน ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามของผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งร้องทุกข์ดำเนินคดี แก่ นายอมรวิทย์และ ผู้ร่วมกระทำผิดทุกคนแล้ว

ผู้ร้องเห็นว่า การกระทำของพลเอก ชรรมภ์และนายพงษ์ศักดิ์ ซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยร่วมกันให้เงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ลงแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงการที่จะต้องมิฉะนั้นเสี่ยงไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น และร่วมกันสนับสนุนให้มีการตัดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่เป็นสมาชิกพรรคไม่ครบเก้าสิบวันให้ครบเก้าสิบวัน อันเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนให้มีการปลอมเอกสาร การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) ผู้ร้องเห็นสมควรยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๑๒๗ และมาตรา ๑๒๘ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) และมาตรา ๖๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๑๐๐ ขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑

ต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง สรุปได้ว่า เนื่องจากได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมือง

ที่ถูกสั่งให้ยุบพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี ผู้ร้องจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมคำขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ด้วย

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ฉบับลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ และ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๕ สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ดังนี้

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อกฎหมาย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า

(๑) คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีผู้ถูกร้องที่ ๑ เนื่องจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยึดอำนาจการปกครองประเทศ และออกประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง อำนาจหน้าที่และภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญจึงย่อมสิ้นสุดลงไปด้วยโดยอัตโนมัติ บรรดาอรรถคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลรัฐธรรมนูญย่อมยุติลงไปด้วยเช่นกัน แม้ภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และ มาตรา ๓๕ วรรคสี่ บัญญัติให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ก็ไม่มีผลให้อรรถคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญและยุติลงไปแล้ว กลับมาอยู่ในอำนาจพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคำร้องของผู้ร้อง การถ่ายโอนอรรถคดีและอำนาจดังกล่าว ไม่มีความถูกต้องชอบธรรม ลิดรอนสิทธิของผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ชอบด้วยหลักนิติธรรมและมีลักษณะเลือกปฏิบัติเป็นการตั้งองค์กระซึ่งมิใช่ศาลขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งหรือมีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่เป็นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ว่าการจัดตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือมีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำมิได้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงไม่มีความชอบธรรมและไม่มีความพิจารณาพิพากษาของผู้ถูกร้องที่ ๑ นอกจากนี้ ในการพิจารณา วินิจฉัย คดียุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติให้เป็น

อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มิได้บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญใช้อำนาจตุลาการ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจปฏิบัติหน้าที่แทนศาลรัฐธรรมนูญได้ เพราะขัดกับหลักนิติรัฐอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในอารยประเทศ ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ศาลต้องกระทำในพระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์ และผู้พิพากษาหรือตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งเป็นหลักประกัน แก่ผู้มีอรรถคดีทั้งปวงว่าจะได้รับความเป็นธรรม ไม่มีผู้ใดมาสั่งหรือชี้นำผู้พิพากษาหรือตุลาการได้ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มิได้บัญญัติให้คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญกระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ และไม่ได้รับรองให้ตุลาการรัฐธรรมนูญมีอิสระ ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ประกอบกับในอดีตที่ผ่านมาไม่มีรัฐธรรมนูญฉบับใดกำหนดให้องค์กรอื่น ที่ไม่ใช่ศาลมีหรือใช้อำนาจตุลาการ โดยเฉพาะอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ขอให้ยุบเลิกพรรคการเมือง เป็นอำนาจของศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการมาโดยตลอด โดยจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ มาตรา ๔๘ ที่ให้ศาลฎีกาพิจารณาและมีคำสั่งคดีที่ขอให้อัยการฟ้องพรรคการเมือง ขอให้ยุบเลิกพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและมีคำสั่งกรณีที่ยกการสูงสุดขอให้ยุบพรรคการเมือง ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๑๕ ที่กำหนดให้คณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญมีและใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนกำหนดให้บรรดาอรรถคดีหรือการใด ที่อยู่ระหว่างดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ โอนมาอยู่ในอำนาจและ ความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนี้ จึงเป็นการกำหนดอำนาจและถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ที่ขัด ต่อหลักนิติรัฐ อีกทั้งยังเป็นการขัดต่อหลักการปกครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ผ่านมา และขัดต่อประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) การร้องเรียนของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ไม่ชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ เนื่องจากนายสุเทพซึ่งเป็น เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ไม่เป็นผู้เสียหายตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ เพราะพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้ส่งผู้สมัครลงสมัคร รับเลือกตั้ง และนายสุเทพไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดกล่าว นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มีอำนาจ สืบสวนสอบสวนคำร้องเรียนของนายสุเทพได้

(๓) การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงไม่ชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ และการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง และวรรคสาม เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนของนายสุเทพ ที่มีนายนาม ยิ้มแย้ม เป็นประธาน ไม่เคยแจ้งข้อกล่าวหา ผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริง หรือแม้แต่แจ้งพลเอก ชรรมรักษ์หรือนายพงษ์ศักดิ์ ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน ทั้งที่ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐ (๖) (๗) และมาตรา ๑๕ กำหนดให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนเรียกผู้ถูกร้องเรียนมาเพื่อแจ้งและอธิบายข้อร้องเรียน พร้อมทั้งแจ้งสิทธิที่จะพึงมีตามกฎหมายให้ผู้ถูกร้องเรียนทราบ โดยการแจ้งผู้ถูกร้องเรียนดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือ แต่ประธานคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่พรรคประชาธิปัตย์จัดทำและนำไปมอบให้ฝ่ายเดียว แล้วสรุปความเห็นเสนอประธานกรรมการการเลือกตั้ง นอกจากนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้ให้โอกาส พันตำรวจโท ทักษิณ ในฐานะหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งไม่ให้โอกาส ผู้ถูกร้องที่ ๑ มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งที่ประธานคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเคยให้ความเห็นต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งปรากฏตามบันทึกข้อความ ฉบับลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๕ ว่าต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ ไปให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ ส่วนที่พลเอก ชรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ ไปให้ถ้อยคำแล้วนั้น บุคคลทั้งสองไม่ใช่หัวหน้าพรรค ไม่ได้เป็นผู้แทนของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่บุคคลทั้งสองไปให้ถ้อยคำเนื่องจากได้รับเชิญไปในฐานะพยาน ไม่ใช่ในฐานะผู้แทนของผู้ถูกร้องที่ ๑ กรณีนี้จึงถือไม่ได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสองแล้ว และการให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนของพันตำรวจโท

ทักษิณ หัวหน้าพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ ก็ไม่ถือว่าเป็นการให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ส่วนที่ผู้ร้องอ้างข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕ ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสิทธิยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ และมีสิทธิอ้างบุคคลหรือหลักฐานอื่นเป็นพยานหลักฐานรวมทั้งมีสิทธิตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องได้นั้น ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นคนละเรื่อง และคนละขั้นตอนกับการที่ต้องดำเนินการในชั้นสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ทำคำวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องเรียนเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ กรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสาม แม้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จะใช้คำว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน” แต่ที่จะปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๗ ได้นั้น ก็ต่อเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องมีมติว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีความผิดตามมาตรา ๖๖ เสียก่อน เพราะคำว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน” มิใช่เป็นการให้อำนาจแก่นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาวินิจฉัยได้เอง เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมือง มิได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดให้ถูกต้องครบถ้วน นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มี อำนาจแจ้งเรื่องให้ผู้ร้องดำเนินการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ได้ และผู้ร้องไม่อาจยื่นคำร้องเพื่อให้พิจารณา วินิจฉัยสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้

(๔) การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นอันสิ้นสุดลง มีผลให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นผลใช้บังคับไปด้วย เนื่องจากเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นสุดลง ส่งผลให้บรรดากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับซึ่งรวมถึง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นอันสิ้นสุดลงด้วย ซึ่งต่อมาคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขชี้แจงว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับถูกยกเลิกทั้งหมด ทั้งนี้ ตามคำชี้แจงของสำนักเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๕ เมื่อการกระทำที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถูกกล่าวหาและนำมาเป็นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการกระทำที่อาศัยเหตุอันเกิดจากการกระทำตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ และเหตุแห่งการยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ต้องยุติและสิ้นสุดลงด้วย แม้ต่อมาวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ออกประกาศฉบับที่ ๑๕ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับต่อไป แต่ประกาศฉบับดังกล่าวคงมีผลเพียงเพื่อให้พรรคการเมืองยังคงสภาพอยู่ต่อไปเท่านั้น และเมื่อต่อมาวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ออกประกาศฉบับที่ ๒๗ ว่า การยกเลิกรัฐธรรมนูญมิได้กระทบกระเทือนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยยังให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกก็ตาม แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็มีผลใช้บังคับใหม่เริ่มตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นวันที่ประกาศฉบับที่ ๒๗ ได้ประกาศเป็นต้นไป และจะนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นฐานในการดำเนินคดีซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นก่อนวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ ไม่ได้ ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งถูกยกเลิกโดยประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ นั้น ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติให้มีผลใช้บังคับต่อไป การกระทำที่ผู้ร้องกล่าวหา ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในส่วนซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงไม่มีความผิดอีกต่อไป การกระทำตามที่ผู้ร้องอ้างมาเป็นเหตุเพื่อขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งอาศัยมูลเหตุที่เกิดจากการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อกฎหมายยกเลิกไป ย่อมมีผลให้การกระทำที่ผู้ร้องนำมาเป็นเหตุ ยื่นคำร้องในครั้งนี้อยู่ดีและสิ้นสุดลงด้วย

(๕) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมสอดคล้องกัน ได้รวมตัวเข้าด้วยกันเพื่อจะนำแนวความคิดนั้นมากำหนดเป็นนโยบายและนำไป บริหารหรือตรวจสอบการบริหารประเทศตามอุดมการณ์ของกลุ่มบุคคลนั้นตามวิถีทางประชาธิปไตย พรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงให้ความคุ้มครองแก่พรรคการเมืองที่ตั้งขึ้น และไม่ต้องการให้มีการยุบพรรคได้โดยง่ายแม้ในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือส่งสมัครแล้วแต่ไม่มีสมาชิกของพรรคได้รับเลือกตั้ง ก็ไม่เป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง การยุบพรรคการเมืองเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองตามที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๗ รับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง แต่เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว คงมีแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง เท่านั้น ดังนั้น การจะยุบพรรคการเมืองได้จึงต้องเป็นไปตามเหตุมาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง ที่ว่าการที่บุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) บัญญัติไว้สอดคล้องกับมาตรา ๖๓ การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ บัญญัติการกระทำของพรรคการเมืองที่อาจถูกยุบเพิ่มเติม ไปถึง ๔ เหตุ โดยการเพิ่มเหตุตามมาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) ซึ่งผู้ร้องอาศัยเหตุตาม (๓) มาร้อง ให้อยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ด้วย จึงเป็นการกำหนดเหตุยุบพรรคการเมืองเพิ่มเติมนอกเหนือจากรัฐธรรมนูญ กำหนดและเป็นบทบัญญัติเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ทั้งเป็นบทบัญญัติที่เกินความจำเป็นและ กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ รับรองไว้ อีกทั้งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รับรองไว้ เนื่องจากการยุบพรรคการเมืองเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองที่มาตรา ๔๗ รับรองไว้ ซึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง นอกจากนี้ การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ไม่ได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายมาจำกัดเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ตามมาตรา ๔๗ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง อีกด้วย เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามมาตรา ๖

(๖) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ บัญญัติหลักเกณฑ์การดำเนินการว่า เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๖๖ ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมหลักฐาน ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว นั้น มีลักษณะเป็นหลักเกณฑ์การดำเนินการที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ เพราะถ้าพรรคการเมืองกระทำการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) ซึ่งเป็นการกระทำเดียวกับการกระทำตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง คือ ใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อัยการสูงสุดไม่มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองที่กระทำการ

ดังกล่าว อัยการสูงสุดมีอำนาจเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการ “ให้เลิกการกระทำดังกล่าว” ตามมาตรา ๖๓ วรรคสอง เท่านั้น และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา ๖๓ วรรคสาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จึงเป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการเพื่อไปสู่การยุบพรรคการเมืองที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งที่เหตุในการยุบนั้นเป็นเหตุแบบเดียวกัน ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓

(๓) ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้ตามคำร้อง ถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ร้องที่ ๑ เนื่องจากการกระทำตามข้อกล่าวหาของผู้ร้อง หัวหน้าพรรคผู้ร้องที่ ๑ ไม่ได้เป็นผู้กระทำและไม่ได้มอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารพรรคกระทำ อีกทั้งคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ร้องที่ ๑ ไม่ได้มีมติให้ผู้ถูกกล่าวหากระทำการตามคำร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๐ กำหนดไว้ กรรมการบริหารพรรคจะดำเนินการแทนผู้ร้องที่ ๑ โดยลำพังไม่ได้ จึงไม่ถือว่าเป็นการกระทำของผู้ร้องที่ ๑ เพราะการที่กรรมการบริหารพรรคคนใดคนหนึ่งจะดำเนินการในนามของผู้ร้องที่ ๑ เพื่อจัดการนอกเหนือจากที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบนั้นไม่อาจกระทำได้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการเลือกตั้งซึ่งมีค่าใช้จ่ายและต้องผ่านขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งพลเอกธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงิน การจัดทำบัญชี และการบริหารจัดการทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๗ แต่อย่างใด อีกทั้งผู้ร้องที่ ๑ ไม่เคยทราบมาก่อน ไม่เคยมอบหมาย ไม่เคยใช้และไม่เคยสนับสนุนให้บุคคลทั้งสองหรือบุคคลอื่นใดกระทำการตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแต่ประการใด หากบุคคลทั้งสองกระทำการตามข้อกล่าวหาที่เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลทั้งสอง ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของผู้ร้องที่ ๑ แต่อย่างใด การยุบพรรคการเมืองเป็นการทำให้สภาพความเป็นบุคคลของพรรคการเมืองตามกฎหมายสิ้นสุดลง ทำให้สมาชิกภาพของมวลสมาชิกสิ้นสุดลง จึงเทียบได้กับการลงโทษประหารชีวิตในทางอาญา การวินิจฉัยและตีความจึงต้องตีความกฎหมายโดยเคร่งครัด ไม่ควรตีความในการขยายความเพื่อลงโทษพรรคผู้ร้องที่ ๑ การกระทำของกรรมการบริหารพรรคมิใช่เป็นการกระทำของพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๖ ซึ่งกรณีที่จะให้ถือว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมืองและถือว่าพรรคการเมืองนั้น

กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ นั้น จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า เป็นการกระทำหรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจของหัวหน้าพรรคการเมือง ดังนั้น การกระทำของกรรมการบริหารพรรคอันจะถือได้ว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคผู้นั้นต้องเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองเท่านั้น ทั้งนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ยังได้แยกการกระทำของหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคที่เป็นความผิดและต้องรับโทษแยกต่างหากจากการกระทำของพรรคการเมือง กล่าวคือ การกระทำของหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา ๗๖ มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ หรือการกระทำของกรรมการบริหารพรรค ตามมาตรา ๗๗ และมาตรา ๘๔ ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปว่า ผู้ใดกระทำความผิดผู้นั้นต้องรับโทษ ถ้าไม่ได้กระทำความผิดผู้นั้นไม่ต้องรับโทษและไม่ต้องรับโทษจากการกระทำของผู้อื่น การกระทำที่ผู้ร้องอ้างเป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ นั้น ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในขณะที่มีการยื่นคำร้องนี้เป็นตัวการสนับสนุน หรือส่งเสริมรู้เห็นเป็นใจ ให้บุคคลทั้งสองที่ถูกกล่าวหาไปกระทำตามคำร้องแต่อย่างใดทั้งสิ้น

(๘) การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่อาจมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) ได้เนื่องจากคำว่า “ล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) หมายถึง การกระทำเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิ้นสุดลงแล้วใช้การปกครองอย่างอื่น ส่วนคำว่า “เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” หมายถึง การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยผู้ที่ได้อำนาจนั้นมาจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมใช้อำนาจดังกล่าว ดังเช่นการยึดอำนาจปฏิวัติ หรือรัฐประหารของคณะบุคคลที่เรียกตัวเองว่า “คณะปฏิวัติ” ส่วนการกระทำที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๓) บัญญัติเป็นเหตุยุบพรรค คือ กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น ซึ่งกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐตามมาตรา ๖๖ (๓) เป็นการกระทำอันเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ลักษณะ ๑

ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตั้งแต่มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๓๕ ดังนั้น การกระทำการเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคการเมือง หรือการให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามคำร้องซึ่งเป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง จึงไม่ถือเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะความร้ายแรงของการกระทำถึงขนาดที่สมควรจะยุบพรรคการเมืองนั้นเสียก็คือ การกระทำการปฏิวัติรัฐประหารหรือยึดอำนาจปกครองประเทศ โดยใช้กำลัง ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และไม่ได้เป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากการกระทำการใดอันเป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง แม้อาจจะถือว่าเป็นความผิดทางอาญา แต่ไม่เคยปรากฏหรือเคยมี คำวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือกระทำการอันเป็นการขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด โดยเหตุนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๗ ที่บัญญัติไว้ว่า หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองจัดให้พรรคการเมืองกระทำการใดฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ แต่ลักษณะการกระทำยังไม่รุนแรงจนเป็นสาเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๗ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือ ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียน ให้มีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้ และผู้นั้นไม่มีสิทธิเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองอีก เว้นแต่จะพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง แสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดระดับความรุนแรงของการกระทำของพรรคการเมือง และผู้บริหารพรรคการเมืองไว้เป็นลำดับขั้นเพื่อป้องกันมิให้ยกเหตุอันเป็นการกระทำผิดเล็กน้อยขึ้นอ้างเพื่อให้ยุบพรรคการเมือง เพราะหากพรรคการเมืองถูกยุบได้โดยง่ายเนื่องจากการกระทำของผู้บริหารพรรคบางคน ย่อมมีผลกระทบอย่างมากต่อสมาชิกของพรรคการเมืองผู้ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็นกับการกระทำของกรรมการบริหารพรรคนั้นเลย

(๘) กรณีมีเหตุที่ไม่สมควรยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคสาม มิได้เป็นบทบังคับเด็ดขาดให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคในทุกรณี เพียงแต่บัญญัติว่า “...ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมือง ...” และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ บัญญัติไว้ทำนองเดียวกันว่า “เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง...” จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่าแม้พรรคการเมืองจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเข้าข่ายที่จะถูกยุบพรรคได้ก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจว่าจะสั่งยุบพรรคหรือไม่ยุบก็ได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๗ ที่กำหนดความรุนแรงตามลักษณะของการกระทำไว้ในหลายระดับ หากไม่รุนแรงถึงขั้นเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๗ อาจจะใช้มาตรการเพียงการเตือน หรือมีอำนาจสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำตามที่กล่าวหา หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ทั้งคณะ หรือบางคนออกจากตำแหน่ง นั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจว่าจะสั่งยุบพรรคการเมืองหรือไม่ยุบก็ได้ และกรณีของผู้ถูกร้องที่ ๑ มีเหตุที่ไม่สมควรยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๑ สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เรื้อรังมาตั้งแต่เข้าทำหน้าที่รัฐบาลเป็นผลสำเร็จ และกระทำตามนโยบายที่เป็นผลดีต่อประเทศชาติมากมาย จนเป็นที่นิยมของประชาชนส่วนใหญ่ ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนทั้งสิ้น ๒๔๘ คน และเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ต่อมาในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสมาชิกพรรคได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนทั้งสิ้น ๓๗๗ คน จัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้เป็นครั้งแรก นอกจากนี้ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสมาชิกพรรคจำนวนมากถึง ๑๔,๓๕๔,๔๐๔ คน การสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะเกิดผลกระทบรุนแรงต่อสมาชิกพรรคเหล่านั้น ทั้งที่ไม่มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวข้อง ทั้งหากมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ บ้านเมืองจะเกิดความสับสนวุ่นวาย ต่างชาติจะขาดความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

(๑๐) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ใช้บังคับกับเหตุยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เพื่อเป็นเหตุ

เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคไม่ได้ เพราะเหตุขบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) คือ พรรคการเมือง “กระทำการ” อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในมาตรา ๖๖ (๑) หรือ (๓) แต่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ขบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ มีคำสั่งให้ขบพรรคการเมือง” เห็นว่า “การกระทำต้องห้าม” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่ระบุในประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ คือ “ห้ามกระทำการ” ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๔) เท่านั้น ส่วนมาตรา ๖๖ (๑) (๒) และ (๓) เป็นบทบัญญัติให้ “การกระทำการ” ซึ่งไม่ใช่ข้ออ้างที่ผู้ร้องอ้างเป็นเหตุขบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ร้องจึงนำประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ มาใช้บังคับกับคดีนี้ไม่ได้

(๑๑) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลังกับการกระทำอันเป็นเหตุให้ขบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ เนื่องจากประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ เพิ่มเติมบทกำหนดโทษเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ กำหนดไว้แต่เดิม โดยการให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนดห้าปี จึงเป็นการตราและยกเลิกกฎหมายที่ปราศจากความชอบธรรม อันย้อนหลังเป็นผลร้ายแก่บุคคลที่เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งขัดต่อหลักนิติรัฐ เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายที่อารยประเทศทั่วโลกที่เจริญแล้วยึดถือปฏิบัติ ขัดต่อหลักสากลทางอาญาไม่เป็นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการลิดรอนสิทธิที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รับรองไว้ว่า ให้ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์กรศาล และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ และเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการกระทำในพระปรมาภิไธยนั้น

เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยคดีของผู้ร้อง การถ่ายโอนอำนาจมาเป็นของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญอันเป็นองค์กรที่มีอิสระ จึงเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แม้ว่าการให้“เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง” จะมีชื่อ “โทษทางอาญา” แต่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ก็เห็นว่า “สิทธิเลือกตั้ง” เป็นสิทธิเสรีภาพที่บรรดาชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓ ก็ยังให้การคุ้มครองอยู่ ดังนั้น การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจึงเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการใช้สิทธิทางการเมืองซึ่งเป็นโทษทางการเมืองและมีความร้ายแรงกว่าโทษอาญาบางประเภท ดังนั้น การกระทำใดที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ กำหนดโทษไว้ในมาตรา ๖๕ ให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ ตามมาตรา ๘ อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป ซึ่งเป็นการกำหนดโทษทางการเมืองสำหรับผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ต้องยุบพรรคการเมือง หากตีความว่าประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับดังกล่าวที่เพิ่มบทกำหนดโทษให้มีผลย้อนหลังจะขัดหลักนิติรัฐที่ห้ามตรากฎหมายย้อนหลังอันเป็นผลร้ายแก่บุคคลทั้งในกรณีโทษทางอาญาและในกรณีอื่นที่ไม่ใช่โทษทางอาญาด้วย เพราะบุคคลก็ไม่อาจเชื่อมั่นในการใช้อำนาจรัฐ ดังนั้น ถ้าพรรคการเมืองถูกยุบเพราะไม่ดำเนินการตามมาตรา ๖๖ ผู้เคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบจะได้รับโทษเพียงเท่าที่บัญญัติในมาตรา ๖๕ เท่านั้น นอกจากนี้ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๕ และฉบับที่ ๒๗ ไม่ได้กำหนดให้มีผลใช้บังคับย้อนหลังเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ถูกยกเลิกไปแล้ว โดยนัยของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ จึงทำให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าวสิ้นผลใช้บังคับไปด้วย การกระทำใดที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติให้เป็นเหตุร้องขอให้ยุบพรรคการเมืองจึงไม่สามารถนำมาใช้ภายหลังที่มีการประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ได้อีกต่อไป จนกระทั่งถึงวันที่ออกประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ ที่ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ กลับมีผลใช้บังคับต่อไป แต่อย่างไรก็ดี ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับดังกล่าว ก็ไม่ได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับย้อนหลัง ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงใช้บังคับเฉพาะกับการกระทำที่เกิดขึ้นหลังจากวันที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ออกประกาศ ฉบับที่ ๑๕ คือ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ เป็นต้นไปเท่านั้น แต่เหตุที่ผู้ร้องอ้างขอให้สั่งยุบพรรคเกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ผู้ร้องจึงไม่สามารถอ้างการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนมาเป็นเหตุขอให้สั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้

(๑๒) การที่กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ขณะเกิดเหตุลาออกจากตำแหน่งแล้วก่อนวันที่ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าวได้ เนื่องจากภายหลังจากที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ในช่วงต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๕ มีกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ ลาออกจากตำแหน่ง โดยหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ทำให้กรรมการบริหารพรรคที่เหลืออยู่พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อ ๕๕ (๒) ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคแล้ว และผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับหนังสือแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๕ ดังนั้น การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงสมบูรณ์ในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๕ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ และจนถึงบัดนี้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังไม่ได้เลือกกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ เนื่องจากพรรคการเมืองยังถูกห้ามดำเนินการประชุมหรือดำเนินกิจการทางการเมืองตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และกรรมการบริหารพรรคทั้งสองคนไม่ได้กระทำการตามที่ผู้ร้องกล่าวหา โดยสรุปได้ดังนี้

(๑) ประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ หากมีการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ จริง ก็ไม่ใช่การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ แต่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์

ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๒ เอง โดยผู้ถูกร้องที่ ๑ และกรรมการบริหารพรรคไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็นกับการกระทำดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งการที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่งผู้สมัครลงสมัครทุกเขตนั้นไม่ได้หมายความว่า จะได้รับเลือกตั้งทุกเขต เพราะในบางเขตซึ่งส่วนมากเป็นเขตเลือกตั้งในภาคใต้ พรรคการเมืองร่วมฝ่ายค้านมีคะแนนนิยมดีกว่า เมื่อพรรคการเมืองร่วมฝ่ายค้านประกาศไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ที่ประสงค์จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคอื่นซึ่งลงสมัครแข่งขันกับผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงมีโอกาที่จะได้รับเลือกตั้งสูง แต่อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) บัญญัติให้ผู้มีสิทธิสมัครต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน จึงเป็นเหตุจูงใจให้พรรคการเมืองบางพรรคทำการแก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองของตนด้วยการถอดชื่อสมาชิกเดิมออกแล้วนำชื่อผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งใหม่เข้าแทน ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น ทั้งนี้ วิธีการดังกล่าวมิได้เพิ่งกระทำในคราวนี้เป็นครั้งแรก ในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง พยานบางปากให้การว่า เคยดำเนินการเช่นนี้มาก่อนแล้วในคราวเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ นอกจากนี้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่า กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ใดเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ แต่อย่างใด ตามคำร้องที่อ้างว่า มีการติดต่อจะให้นายอมรวิทย์ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ แต่นายชวการให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า เพิ่งพบพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ ณ ที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ และนายชวการเพิ่งรู้จักกับนายบุญทวีศักดิ์เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ การที่นายชวการอ้างว่า ไปชี้แจงเรื่องการติดต่อพันธุกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงชื่อผู้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อพลเอก ธรรมรักษ์ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ จึงรับฟังไม่ได้ว่า พลเอก ธรรมรักษ์หรือนายพงษ์ศักดิ์มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขฐานข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามที่ผู้ร้องอ้าง ส่วนที่นายสุขสันต์ให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๒๑ นาฬิกา นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นำแผ่นบันทึกข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมาให้ นายสุขสันต์ โดยมีนายสายันห์ เจียมสวัสดิ์ ทำการแก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคในแผ่นบันทึกข้อมูลที่โรงแรมกานต์มณี แล้ว นายบุญทวีศักดิ์นำแผ่นบันทึกข้อมูล

ไปคืนเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๒ นาฬิกา นั้นขัดแย้งกับรายงานการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงที่ระบุ วัน เวลา ครั้งสุดท้ายที่มีการบันทึกในฐานข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ คือวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๑๕.๔๓ นาฬิกา ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเชื่อถือไม่ได้

(๒) ประเด็นเรื่องการจ่ายเงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ลงแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้จ่ายเงินสนับสนุนผู้ถูกร้องที่ ๒ ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผู้ร้องฟังข้อเท็จจริงจากคำให้การของนายชวการว่า เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ นายพงษ์ศรี นายธีรชัย และนายทวี พาไปพบพลเอก ธรรมรักษ์ ณ ที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อพูดเรื่องตัดต่อพันธุกรรม ซึ่งขัดกับคำให้การของนายพงษ์ศรี นายธีรชัย และนายทวี ที่ยืนยันว่า ในวันนั้นบุคคลทั้งสี่ไม่ได้พบพลเอก ธรรมรักษ์และไม่ได้ขึ้นไปทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่วนเหตุการณ์ที่กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นายชวการให้การขัดกับนายธีรชัยและนายทวีที่ยืนยันว่า วันดังกล่าวไม่ได้พบพลเอก ธรรมรักษ์และไม่ได้รับเงินตามที่กล่าวอ้างแต่อย่างใด เพราะพลเอก ธรรมรักษ์ไม่จำเป็นต้องเรียกนายชวการให้ไปรับเงินเพียงจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ที่กระทรวงกลาโหม และไม่มีเหตุผลที่ต้องจ่ายเงินด้วยตนเอง ส่วนภาพที่นายสุเทพนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น เป็นภาพที่มีการตัดต่อลำดับภาพขึ้นใหม่ และจัดทำคำบรรยายให้สอดคล้องกับคำให้การถ้าจะมีการสนับสนุนเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการสมัครแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ น่าจะสนับสนุนเฉพาะการสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่นายชวการกลับอ้างว่า เงินที่ได้รับจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นั้นเป็นค่าใช้จ่ายของผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงขัดกับเหตุผลที่ผู้ร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างพรรคเล็กให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่คาดว่าจะได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้ นายทวีก็เป็นเพียงผู้สื่อข่าวอิสระที่เคยเอาข่าวสถานการณ์ทางภาคใต้ไปให้พลเอก ธรรมรักษ์เท่านั้น มิได้เป็นคนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์แต่อย่างใด สำหรับเหตุการณ์ที่โรงแรมกานต์มณี เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่นายชวการให้การว่า นายชวการกับพวก ร่วมกันนับเงินจำนวน ๗๖๐,๐๐๐ บาท ที่นายทวีกับพวกนำมาให้ใส่ซอง ซองละ ๒๐,๐๐๐ บาท แล้ว

นายธีรชัยมอบให้แก่ผู้สมัครรวม ๓๘ ของ ชัดกับคำให้การของนายทวีและนายพงษ์ศรีที่ยืนยันว่า ไม่ได้นำเงินจำนวนดังกล่าวมอบให้แก่นายชวการ ทั้งไม่ปรากฏว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินที่ได้มาจากผู้ใด อีกทั้งจำนวนเงินที่อ้างมีความไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งมีเพียง ๓๑ คน ประกอบกับคำให้การของผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๒ เช่น นายปฏิพัฒน์ เกียรติธีรวิชัย นายชารัตน์ มณีศรี นายสมบุรณ์ จิตตั้งสมบุรณ์ และพันตำรวจตรี เสงี่ยม ตำราญรัตน์ ไม่มีผู้ใดให้การว่าได้รับเงินคนละ ๒๐,๐๐๐ บาท ที่โรงแรมกานต์มณี นอกจากนี้ที่นายชวการให้การว่า เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทิวินำเงินไปมอบให้นายชวการ จำนวน ๑๔๐,๐๐๐ บาท นำไปให้นายสุขสันต์เพื่อเป็นค่าสมัครของผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่จะลงสมัครที่จังหวัดนครพนม ๕ คน และจังหวัดสกลนคร ๒ คน ก็ขัดกับคำให้การของนายทวีที่ว่า ไม่มีเหตุที่ต้องนำเงินมาให้ นายชวการ ซึ่งไม่มีฐานะและตำแหน่งหน้าที่ในพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ แทนที่จะมอบให้แก่ นายบุญทวีศักดิ์ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และเป็นผู้มีอำนาจในการส่งคนลงสมัครโดยตรงส่วนเรื่องการโอนเงินเข้าบัญชีของนายสุขสันต์ที่ธนาคารกสิกรไทย สาขานครพนม ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาประมาณ ๑๒ นาฬิกา เพื่อเป็นค่าสมัครผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่เพิ่มขึ้นอีก ๗ คน นั้น วันดังกล่าวเป็นวันสุดท้ายของการรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ดังนั้น คำให้การของนายชวการและนายสุขสันต์เป็นเพียงการสร้างหลักฐานเพื่อใส่ร้ายผู้ถูกร้องที่ ๑ เท่านั้น

(๓) ประเด็นเรื่องการจ่ายเงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในชื่อที่นางฐิติมาให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ในการประชุมของพรรคการเมืองที่อาคารวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ พันตำรวจโท ทักษิณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ แจ้งต่อ นายบุญยาวรมิภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่า จะช่วยค่าใช้จ่ายในการส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง ทุกพรรค พรรคละประมาณ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยดูจากยอดจำนวนการส่งผู้สมัครมากน้อยเป็นสำคัญ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่เคยแจ้งหรือกล่าวว่าจะช่วยค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่พรรคการเมืองใด และเป็นไปไม่ได้ที่จะแจ้งต่อหัวหน้าพรรคการเมืองจำนวนมากถึง ๑๕ พรรคที่ร่วมประชุมกันว่า จะจ่ายเงินดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับคำให้การของนายบุญอุทธิพลและนายฉัฐพรหม นุสดี หัวหน้าพรรคกฤษไทยมั่นคงที่ว่า พันตำรวจโท ทักษิณไม่ได้พูดเรื่องการสนับสนุนเงินให้แก่พรรคการเมืองอื่นแต่อย่างใด ส่วนที่นางฐิติมาให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ ๔ ถึง ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ ผู้ได้บังคับบัญชาและเป็นคนสนิท

ของพลเอก ธรรมรักษ์มอบเงินให้แก่นางฐิติมารวม ๓ ครั้ง เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ ลงแข่งขันกับ ผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า นางฐิติมาเป็นบุคคลที่นายสุเทพทั้งข่มขู่ หลอกลวง ใช้งาน ให้คำมั่นสัญญา เพื่อให้นางฐิติมาให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน ข้อเท็จจริงเพื่อปรักปรำและใส่ร้ายพลเอก ธรรมรักษ์ซึ่งต่อมา นางฐิติมาให้การต่อพนักงานสอบสวน เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ว่า ทำให้การขึ้นคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และ ตามบันทึกที่ทำขึ้นที่พรรคประชาธิปัตย์นั้นเป็นไปตามเอกสารที่นายสุเทพจัดเตรียมไว้ให้ โดยนายสุเทพ เสนอเงินให้ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท จะให้อีก ๗๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมเสนอตำแหน่งทางการเมือง ในพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งจะให้นางฐิติมาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัด พรรคประชาธิปัตย์ในเขตกรุงเทพมหานครด้วย ทำให้การของนางฐิติมา จึงรับฟังไม่ได้

(๔) ผู้ถูกร้องที่ ๑ เห็นว่า ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ทั้งแบบบัญชี รายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้งย่อมจะได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดและสามารถจัดตั้ง รัฐบาลพรรคเดียวได้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะต้องจ้างผู้ถูกร้องที่ ๒ หรือผู้ถูกร้องที่ ๓ ให้ส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงการได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบ ตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้ประโยชน์จากการที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้อง ที่ ๓ ส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง และหากมีปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ขององค์กรกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ครบ ๕๐๐ คน ก็สามารถส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ ข้อกล่าวหาของผู้ร้องจึงขัดต่อเหตุผล และรับฟังไม่ได้ ประกอบกับมีพยานบุคคลที่เป็นผู้สมัครของพรรคการเมืองทั้งสองพรรคยืนยันในชั้น คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ผู้สมัครของพรรคทั้งสองจำนวนมากออกค่าใช้จ่ายเอง เพราะมีความมั่นใจว่าจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งคราวนี้เนื่องจากพรรคใหญ่ ฝ่ายค้านไม่ส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญยกคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

พิเคราะห์แล้ว ตามคำร้องของผู้ร้องทั้งสามสำนวนและคำชี้แจงข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องทั้งสาม มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

๑. คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้หรือไม่

๒. นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามหนังสือร้องเรียนของ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ หรือไม่

๓. การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ขอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ หรือไม่ และการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของนายทะเบียนพรรคการเมืองขอบด้วยกฎหมาย มาตรา ๑๕ วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือไม่

๔. การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นอันสิ้นสุดลง มีผลให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นผลบังคับไปด้วยหรือไม่

๕. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เป็นบทบัญญัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ หรือไม่

๖. หลักเกณฑ์การดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ หรือไม่

๗. การที่ศาลปกครองมีคำวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวถูกยกเลิกไปแล้ว ผู้ร้องจะนำเหตุที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้ยุบพรรคได้หรือไม่

๘. พรรคผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำตามที่ผู้ร้องกล่าวหาหรือไม่ และการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ หรือไม่

๕. ผู้ร้องจะอ้างประกาศประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ มาเป็นเหตุฟ้องสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องทั้งสาม ได้หรือไม่

๑๐. การที่กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ขณะเกิดเหตุลาออกจากตำแหน่งแล้วก่อนวันที่ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะฟ้องสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าว ได้หรือไม่

ต่อไปจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามประเด็นดังกล่าวข้างต้นไปตามลำดับ

๑. ประเด็นแรก คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้หรือไม่

พิเคราะห์แล้ว ในประเด็นนี้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้การต่อสู้ในคำชี้แจงพอสาระสำคัญได้ว่า อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดียุบพรรคการเมืองตามคำร้องของผู้ร้องเป็นอำนาจของศาลซึ่งเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์มาโดยตลอด คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ใช่ศาล และมีใช้องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการและดำเนินการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ อีกทั้งเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นสุดลงแล้ว อำนาจหน้าที่และภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นอันสิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ แม้อำนาจรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓๕ วรรคท้าย กำหนดให้โอนบรรดาดรรชนีคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันยึดอำนาจมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ตาม ก็ไม่มีผลทำให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้เพราะขัดต่อหลักนิติรัฐ ประเด็นข้อนี้เห็นว่า คำว่า “นิติรัฐ” ซึ่งในทางหลักวิชาการนิติศาสตร์ หมายถึง รัฐภายใต้กฎหมาย หรือ Legal State นั้น มีหลักการสำคัญว่า รัฐหรือองค์กรของรัฐจะกระทำการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ดังนั้น หลักนิติรัฐจึงยึดหลักความชอบด้วยกฎหมายแห่งการใช้อำนาจรัฐซึ่งต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์พื้นฐานสำคัญ ๒ ประการ คือ ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐหรือองค์กรของรัฐ ประการหนึ่ง และการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐโดยองค์กรตุลาการที่มีอิสระ อีกประการหนึ่ง แม้การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ข้อ ๑ กำหนดให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นสุดลง และ ข้อ ๒ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงพร้อมรัฐธรรมนูญ จะมีผลให้บ้านเมืองในขณะที่มีการยึดอำนาจ

ก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ นั้น ไม่มีสภาพที่จะดำรงลักษณะสำคัญของการเป็นนิติรัฐได้ เพราะไม่มีทั้งรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรผู้ควบคุมการใช้อำนาจรัฐอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของหลักนิติรัฐก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ก็ได้ตระหนักถึงปัญหาสำคัญดังกล่าว ต่อมาเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ อันมีผลให้บ้านเมืองมีรัฐธรรมนูญแทนรัฐธรรมนูญเดิมที่สิ้นสุดลงแล้ว ความในมาตรา ๓๕ วรรคแรกจึงกำหนดให้มีคณะกรรมการรัฐธรรมนูญขึ้นแทนองค์การศาลรัฐธรรมนูญเดิม โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจนว่า “บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ...” นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ยังได้กล่าวแสดงถึงเจตนารมณ์ของการยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ไว้ในความตอนต้นของรัฐธรรมนูญว่า “...เหตุที่ทำการยึดอำนาจและประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเสีย นั้น ก็โดยปรารถนาจะแก้ไขความเสื่อมศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน ความไร้ประสิทธิภาพในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทำให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยไม่อาจหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ อันเป็นวิกฤตการณ์ร้ายแรงทางการเมืองการปกครอง และปัญหาความขัดแย้งในมวลหมู่ประชาชนที่ถูกปลุกปั่นให้แบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายจนเสื่อมสลายความรู้สึกสามัคคีของชนในชาติอันเป็นวิกฤตการณ์รุนแรงทางสังคม แม้หลายภาคส่วนจะได้ใช้ความพยายามแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าวแล้ว แต่ก็ไม่เป็นผลกลับมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงขั้นใช้กำลังเข้าปะทะกัน ซึ่งอาจมีการสูญเสียชีวิตและเลือดเนื้อได้ นับว่าเป็นภัยอันตรายใหญ่หลวงต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยของประเทศ จำเป็นต้องกำหนดกลไกทางปกครองที่เหมาะสมแก่สถานการณ์เพื่อใช้ไปพลางก่อน โดยคำนึงถึงหลักนิติธรรม ตามประเพณีการปกครองของประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การฟื้นฟูความรู้สึกสามัคคี ระบบเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การเสริมสร้างระบบการตรวจสอบทุจริตที่เข้มแข็งและระบบจริยธรรมที่ดีงาม การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การปฏิบัติตามกฎบัตรสหประชาชาติ พันธกรณีตามสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ การส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ การดำรงชีวิตตามหลัก

เศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกันก็เร่งดำเนินการให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากประชาชนในทุกชั้นตอน เพื่อให้การเป็นไปตามที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข...” ซึ่งแสดงให้เห็นเจตนาชัดเจนว่า การยึดอำนาจและประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญนั้น คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้มีเจตนาที่จะล้มเลิกหลักนิติรัฐอันเป็นรากฐานสำคัญแห่งระบบการปกครองประเทศตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่กับต่างประเทศโดยสิ้นเชิง หากแต่ยังพยายามที่จะดำรงความเป็นนิติรัฐของชาติบ้านเมืองไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในสถานการณ์ขณะนั้น โดยจะเห็นได้จากความในข้อ ๓ แห่งประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ฯ ฉบับที่ ๓ ฉบับนี้ให้ศาลทั้งหลายนอกจากศาลรัฐธรรมนูญยังคงมีอำนาจในการพิจารณาบรรดาคดีตามบทกฎหมายและตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ฯ ต่อไป ยิ่งกว่านั้น ต่อมาเมื่อสถานการณ์บ้านเมืองคลี่คลายจนสามารถประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวได้ เพื่อเสริมเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายไปให้ประเทศชาติสามารถดำรงความเป็นนิติรัฐได้อย่างต่อเนื่องสมบูรณ์เสมือนหนึ่งมิได้มีการยึดอำนาจและยกเลิกรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญเลย ความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓๕ วรรคท้าย จึงบัญญัติว่า “บรรดาคดี หรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” ด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕ วรรคแรก แล้ว เท่ากับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้ดำรงความเป็นนิติรัฐของชาติบ้านเมืองไว้อย่างเหนียวแน่นโดยไม่ยอมให้มีช่องว่างเว้นขาดออกไป เพราะการยึดอำนาจและยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ฯ ฉบับที่ ๓ แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะองค์กรที่ถูกยกเลิกไปเนื่องจากการยึดอำนาจคือศาลรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ก็ได้กำหนดให้มีองค์กรใหม่มาทำหน้าที่แทนคือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญโดยให้รับโอนภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญที่ยังค้างอยู่ก่อนวันยึดอำนาจมารับผิดชอบดำเนินการต่อไปด้วย

ข้อที่น่าพิจารณาคงมีเพียงว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งขึ้นใหม่นั้น มีอิสระเพียงพอที่จะทำหน้าที่ตุลาการใช้อำนาจควบคุมการใช้อำนาจรัฐหรือองค์กรของรัฐตามหลักนิติรัฐได้อย่างแท้จริงหรือไม่ เพราะมิฉะนั้น การกำหนดให้มีองค์กรควบคุมการใช้อำนาจรัฐโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็จะมีผลเพียงเป็นการสร้างภาพว่าบ้านเมืองยังยึดหลักนิติรัฐโดยรูปแบบเท่านั้น แต่โดยเนื้อหาสาระที่แท้จริงแล้วหาเป็นนิติรัฐไม่ ในข้อนี้เห็นว่า แม้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งขึ้นใหม่จะเป็นผลพวงจากการยึดอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ฯ ก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญแห่งอำนาจอิสระขององค์กรนี้ จึงกำหนดองค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ชัดเจนว่า “...ประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธาน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา โดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนห้าคนเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนสองคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ” ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่มาของตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะประกอบด้วยประธานและรองประธานตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่งนั้น เป็นประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุด ส่วนผู้พิพากษาศาลฎีกาและผู้พิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ประกอบขึ้นเป็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๓๕ วรรคแรก ดังกล่าวข้างต้นนั้น ล้วนมาจากผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา และตุลาการศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยวิธีลงคะแนนลับของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี โดยคณะปฏิรูปการปกครองฯ ผู้ทำการยึดอำนาจหรือบุคคลอื่นใด ห้ามส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องในการกำหนดตัวบุคคลผู้ที่จะเข้ามาเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญไม่อีกทั้งขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ประธานและรองประธานตุลาการรัฐธรรมนูญรวมทั้งตุลาการรัฐธรรมนูญทุกคน ต่างก็ยังคงดำรงตำแหน่งเดิมอยู่ในศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุดแล้วแต่กรณี ซึ่งศาลทั้งสองต่างก็มีระบบประกันอิสระในการทำหน้าที่ของผู้พิพากษาและตุลาการอย่างครบถ้วนสมบูรณ์เหมือนเดิมทุกประการ จนอาจกล่าวได้ว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือตุลาการศาลปกครองสูงสุดแต่อย่างใด ดังนั้น โดยโครงสร้างขององค์กรคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคแรก

จึงมีเนื้อหาสาระที่ชี้ให้เห็นได้อยู่ในตัวว่าเป็นองค์การตุลาการที่มีอิสระในการทำหน้าที่ควบคุมการใช้อำนาจรัฐอันเป็นปัจจัยพื้นฐาน ในการดำรงความเป็นนิติรัฐของชาติบ้านเมืองต่อไปได้อย่างต่อเนื่องไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าศาลรัฐธรรมนูญเดิมที่ถูกยกเลิกไป ยิ่งกว่านั้นความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓๕ วรรคสาม ยังบัญญัติว่า “องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัยให้เป็นไปตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา” อันเป็นบทบัญญัติกำหนดให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาและการมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดด้วย จึงเป็นเครื่องบ่งชี้สนับสนุนให้เห็นความเป็นนิติรัฐ โดยเนื้อหาที่ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะแม้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการใช้อำนาจรัฐ แต่ขณะเดียวกันคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเองก็ต้องอยู่ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมายของกระบวนการยุติธรรม (due process) ขององค์การตุลาการด้วย หากว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะใช้อำนาจได้ตามอำเภอใจหรือเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ และก่อนที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะรับโอนคดีนี้และคดีอื่น ๆ มารับพิชชอบดำเนินการต่อจากศาลรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕ วรรคท้าย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ได้พิจารณาออกข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๓ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ แล้ว และคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ได้ใช้ข้อกำหนดดังกล่าวเป็น due process ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและทำคำวินิจฉัยคดีนี้ด้วย ด้วยเหตุผลดังที่ได้วินิจฉัยมา จึงสรุปได้ว่า เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ถูกยกเลิกไปพร้อมกับศาลรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้กำหนดให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นมาทำหน้าที่แทนศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิกไปกับกำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญรับโอนคดีและภารกิจต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญที่ยังค้างอยู่ก่อนวันยึดอำนาจมารับพิชชอบดำเนินการต่อไปด้วย เพื่อให้ชาติบ้านเมืองสามารถดำรงความเป็นนิติรัฐได้อย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน และเพื่อยืนยันความเป็นนิติรัฐอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านรูปแบบและเนื้อหา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้ให้หลักประกันแห่งอำนาจอิสระของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญโดยกำหนดให้องค์การตุลาการระดับสูงสุดของประเทศที่ยังคงเหลืออยู่ คือ

ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด ร่วมกันเลือกผู้แทนของแต่ละศาลมาประกอบกับประมุขของแต่ละศาลดังกล่าวเป็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่แทนศาลรัฐธรรมนูญเป็นการชั่วคราว กับทั้งยังได้กำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดด้วย ดังนั้น การพิจารณาวินิจฉัยคดีของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทุกประการ อีกทั้งเมื่อคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินสำเร็จเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๘ แล้ว หัวหน้าคณะผู้ก่อการยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จ ย่อมดำรงฐานะเป็นรัฐอธิปไตย (Sovereign) ผู้มีอำนาจออกกฎหมายมาบังคับใช้แก่ประชาชนได้ ครั้นสถานการณ์บ้านเมืองคลี่คลายจนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว มาตรา ๓๕ ก็บัญญัติให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นองค์กรตุลาการเพื่อทำหน้าที่ควบคุมการใช้อำนาจรัฐแทนศาลรัฐธรรมนูญเดิม โดยมีหลักการที่ต้องชอบธรรมตามหลักนิติรัฐทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาและเป็นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังที่ได้วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น ดังนั้น แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ จะกำหนดชื่อขององค์กรผู้ทำหน้าที่แทนศาลรัฐธรรมนูญเดิมว่า “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” โดยมีได้มีคำนำหน้าองค์กรว่า “ศาล” เหมือนองค์กรตุลาการอื่น ๆ ของประเทศ เช่นเดียวกับศาลทั้งหลายของศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองก็ตาม แต่เมื่อภารกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๕ วรรคแรกและวรรคท้าย ล้วนเป็นภารกิจและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเดิมทั้งสิ้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงถือว่าเป็นองค์กรตุลาการอีกส่วนหนึ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ กำหนดให้ทำหน้าที่ควบคุมการใช้อำนาจรัฐและองค์กรของรัฐ อันเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานประการหนึ่งของชาติบ้านเมืองที่ปกครองภายใต้หลักนิตรัฐนั่นเอง ประกอบกับผู้พิพากษาศาลฎีกาและตุลาการศาลปกครองสูงสุดที่ประกอบกันเป็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นล้วนเป็นผู้พิพากษาและตุลาการที่กระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น เมื่อเป็นตัวแทนของศาลทั้งสองมาทำหน้าที่วินิจฉัยอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงดำรงตำแหน่งเดิมอยู่ในศาลฎีกาและศาลปกครองสูงสุดอยู่ กรณีจึงต้องถือว่าการพิจารณาวินิจฉัยอรรถคดีของคณะตุลาการ

รัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ตามมาตรา ๓๕
วรรคแรกและวรรคท้าย เป็นการทำหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ด้วยเช่นกัน คณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาและทำคำวินิจฉัยคดีนี้ได้ หากเป็นการขัดต่อหลักนิติรัฐดังที่ผู้ถูกร้องที่ ๑
กล่าวอ้างในคำชี้แจงไม่ ขอกล่าวอ้างของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

๒. ประเด็นที่ ๒ นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามหนังสือ
ร้องเรียนของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ หรือไม่ ในปัญหานี้ ผู้ร้องที่ ๑ กล่าวอ้างว่า พรรคประชาธิปไตย
ไม่ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ และ
นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปไตยผู้ยื่นหนังสือร้องเรียน ไม่ได้รู้เห็นการกระทำ
ตามหนังสือร้องเรียนด้วยตนเอง จึงไม่เป็นผู้เสียหายตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วย
การสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มี
อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีนี้ เห็นว่า ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน
และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ กำหนดว่า “ในระเบียบนี้ “ผู้ร้องเรียน” หมายความว่า
ผู้ได้รับความเสียหายจากการฝ่าฝืนหรือการกระทำที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับ
คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้ซึ่งพบการกระทำดังกล่าวและได้ร้องเรียนตามวิธีการที่กำหนดใน
ระเบียบนี้” และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗
บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหาร
พรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๖๖ ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุด
พร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ
พรรคการเมืองดังกล่าว...” จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ บัญญัติให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดยื่นคำร้อง
ขอให้ยุบพรรคการเมืองเมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่ามีพรรคการเมืองกระทำการ
ตามมาตรา ๖๖ ส่วนการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองจะรู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเองหรือมีบุคคลใด
เป็นผู้แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบมิใช่ข้อสาระสำคัญ ขอให้เพียงแต่ปรากฏต่อนายทะเบียน
พรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา ๖๖ นายทะเบียนพรรคการเมืองก็ย่อมมีอำนาจ
แจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้
ดังนั้น เมื่อนายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีหนังสือ ที่ ปชป. ๔๙๐๐๔๕๑/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม

๒๕๔๕ ถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองย่อมมีอำนาจให้สืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงในเรื่องที่นายสุเทพร้องเรียนได้ ไม่ว่านายสุเทพจะได้รับความเสียหายในเรื่องที่ร้องเรียนหรือไม่ ข้อกล่าวอ้างของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อนี้นิ่งไม่ขึ้น

๓. ประเด็นที่ ๓ การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง หรือไม่ และการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของนายทะเบียนพรรคการเมืองชอบด้วยมาตรา ๑๕ วรรคสองและวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือไม่ ในข้อนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๑ กล่าวอ้างว่าคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ไม่เคยแจ้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือแม้แต่พลเอก ชรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา หรือนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ไปชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน ตามข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๒ และผู้ถูกร้องที่ ๑ กับที่ ๒ กล่าวอ้างว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐานว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการตามที่ถูกร้องหาหรือไม่ ตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ และมีได้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีนี้เป็นหนังสือลงลายมือชื่อกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคนตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ด้วย ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ประเด็นข้อนี้เห็นว่า ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐ (๖) (๗) และมาตรา ๑๕ โดยมาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑)....

ฯลฯ

(๖) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ

สมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๓) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง หรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ...”

มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสืบสวน สอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการโดยพลัน

ในการสืบสวน สอบสวนตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาส ผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้อัยการต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้ง

การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน

วิธีการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “ในกรณีที่รู้ตัวผู้ถูกร้องเรียน ให้เจ้าหน้าที่สืบสวน สอบสวนเรียกผู้ถูกร้องเรียนมาเพื่อแจ้งและอธิบายข้อร้องเรียนตามที่ปรากฏในเรื่องร้องเรียนให้ผู้ถูกร้องเรียนทราบ พร้อมทั้งแจ้งสิทธิที่จะพึงมีตามระเบียบนี้ และให้ทำบันทึกการแจ้งเป็นคู่ฉบับมอบให้ผู้ถูกร้องเรียนหนึ่งฉบับ เก็บไว้ในสำนวนการสืบสวนหนึ่งฉบับ และให้ผู้ถูกร้องเรียนลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย ในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนจะดำเนินการตามข้อ ๔๑ ต่อไปก็ได้” และข้อ ๖๗ กำหนดว่า

“เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยพลัน

การลงมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบการพิจารณาวินิจฉัย และกรรมการการเลือกตั้งที่ลงมติตามวรรคสอง ทุกคนต้องลงลายมือชื่อด้วย”

ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จะใช้ถ้อยคำว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อ นายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตาม มาตรา ๖๖...” ซึ่งดูประหนึ่งว่ากฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจเฉพาะของนายทะเบียนพรรคการเมือง โดยลำพังที่จะเป็นผู้พิจารณาดำเนินการแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่กระทำการตามมาตรา ๖๖ ดังนั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงมีอำนาจ โดยพลการที่จะใช้อำนาจดำเนินการตามมาตรา ๖๖ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการ การเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง และ ข้อ ๖๗ ก่อนก็ตาม แต่การใช้และตีความกฎหมายนั้นจะพิจารณาเพียงเฉพาะตามถ้อยคำในตัวบท กฎหมายเพียงมาตราเดียวไม่ได้ หากแต่จะต้องพิจารณาประกอบบทบัญญัติทั้งหลายในพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของ คณะกรรมการการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นที่มาของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ ดังกล่าวข้างต้นด้วย สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๖ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าต้องประกอบด้วยประธาน กรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ส่วนอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการการเลือกตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๕ (๑) ถึง (๖) กล่าวโดยเฉพาะใน (๑) กำหนด ให้มีอำนาจหน้าที่ “สืบสวน สอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น

ตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง” และความในมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง บัญญัติให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติและกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองด้วย ซึ่งจะเห็นหลักการของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๔๕ (๑) ถึง (๖) และมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ว่า รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองด้วยนั้น ต้องประกอบกับกรรมการการเลือกตั้งอื่นอีก ๔ คน เป็น “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” ตามมาตรา ๑๓๖ วรรคหนึ่ง จึงจะมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๑๔๕ (๑) ถึง (๖) และมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ได้ กล่าวคือประธานกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการการเลือกตั้งต้องประกอบกันเป็นหนึ่งเดียว จึงจะได้ชื่อว่าเป็น คณะกรรมการการเลือกตั้งและมีอำนาจหน้าที่ประกอบภารกิจตามที่รัฐธรรมนูญมอบหมายได้ คำพิงประธานกรรมการการเลือกตั้งแม้มีฐานะเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖ นั้น ห้ามมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๑) ถึง (๖) และมาตรา ๑๔๔ วรรคสองไม่ ดังนั้น เมื่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐(๖) (๗) และ มาตรา ๑๕ มีรากฐานที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๔๕ (๓) และมาตรา ๑๔๔ จึงต้องตีความว่าประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ต้องประกอบกับ กรรมการการเลือกตั้งอื่นอีก ๔ คน เป็น “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ วรรคแรก จึงจะมีอำนาจดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ นายทะเบียนพรรคการเมืองโดยคำพิงห้ามมีอำนาจไม่ โดยเหตุนี้แม้ถ้อยคำตามมาตรา ๖๗ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จะระบุในทำนองเป็น อำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมืองก็ตาม แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองก็ต้องกระทำภายในขอบ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งเดียวกันนั่นเอง โดยเหตุนี้ การดำเนินการ ตามมาตรา ๖๗ ของนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงต้องอยู่ในบังคับที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และ ขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง และข้อ ๖๗ ด้วย เมื่อข้อเท็จจริงในประเด็นนี้รับฟังได้เป็นยุติว่า อัยการสูงสุดผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยเพียงแต่อาศัยสำนวนการสอบสวนที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาให้ผู้ร้อง โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ และข้อ ๖๗ ก่อนจึงเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ข้อต่อสู้ตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ขอนี้ฟังขึ้น

เมื่อผลแห่งคำวินิจฉัยเป็นดังนี้ กรณีจึงมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานเพื่อดำเนินการยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ จะมีผลทำให้ผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือไม่ ในข้อนี้ เห็นว่า แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ และข้อ ๖๗ จะกำหนดให้นายทะเบียนพรรคการเมืองปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง อันมีลักษณะเป็นกฎหมายที่กำหนดกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย (due process of law) ในทำนองเกี่ยวกับบทบัญญัติเรื่องการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความก็ตม แต่การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็น due process ที่กฎหมายมิใช่เพียงกำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความโปร่งใสและเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการจัดระบบการถ่วงดุลอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ในการที่จะพิจารณาผลของการสอบสวนด้วยว่าตามพยานหลักฐานที่รวบรวมมาสมควรที่จะยุติคดีด้วยการสั่งไม่ฟ้อง หรือควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลต่อไป ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๐ ถึงมาตรา ๑๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็น due process ที่กำหนดขั้นตอนการดำเนินคดีโดยกำหนดขั้นตอนให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานฝ่ายบริหารในกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น อันได้แก่ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ มีอำนาจพิจารณาให้ความเป็นธรรมเบื้องต้นแก่ผู้ต้องหาด้วยการยุติคดีโดยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก็ได้ จึงเป็น due process ที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งที่กฎหมายบังคับให้พนักงานสอบสวนและพนักงาน

อัยการต้องปฏิบัติ มิฉะนั้น พนักงานอัยการจะไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ แต่ due process ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ และข้อ ๖๗ นั้น หาได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและอัยการสูงสุดร่วมกันพิจารณาลำนวนการสอบสวนแล้วมีอำนาจยุติคดีด้วยการสั่งไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่ ทั้งนี้เพราะเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานให้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ยุบพรรคการเมืองที่กระทำการตามมาตรา ๖๖ แล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติขั้นตอนการดำเนินการต่อไปว่า “...ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้นายทะเบียนตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน แล้วส่งให้อัยการสูงสุด เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเอง” ตามบทบัญญัติของกฎหมายเช่นนี้ แสดงว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจตามมาตรา ๖๗ โดยเด็ดขาดที่จะพิจารณาและตัดสินใจในท้ายที่สุดว่าจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่กระทำการตามมาตรา ๖๖ หรือไม่ ทั้งนี้เพราะแม้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานแล้วไม่อาจหาข้อยุติได้ กฎหมายก็ยังให้อำนาจแก่นายทะเบียนพรรคการเมืองที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเองได้ due process ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๖๗ จึงมิใช่ขั้นตอนที่กฎหมายบังคับให้กระทำก่อนอัยการสูงสุดจะมีอำนาจยื่นคำร้องเหมือน due process เรื่องการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนต้องกระทำให้ครบถ้วนสมบูรณ์ก่อน พนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ แต่อย่างไรก็ตาม การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้ดำเนินการตาม due process ที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๖๗ กำหนดไว้ แม้จะเป็นการดำเนินการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็ห้ามมิผลทำให้คำร้องของอัยการสูงสุดตามมาตรา ๖๗

ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เสียไปไม่ หากจะมีผลก็เพียงในแง่ของคุณค่า หรือน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรวบรวมมาโดยไม่ปฏิบัติตาม due process ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น แต่คดีนี้เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญแล้ว ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ได้ดำเนินการตามข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาวิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้อ ๒๐, ๒๔, ๒๕ และ ๒๕ ด้วย อันเป็นการให้โอกาสคู่กรณีคือทั้งผู้ร้อง และผู้ถูกร้องได้โต้แย้งคำคัดค้านและนำพยานหลักฐานเข้าสืบสนับสนุนข้ออ้างและข้อเถียงของตนอย่างเต็มที่แล้วด้วย ดังนั้น การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยอาศัยสำนวนการสอบสวนที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาให้โดยไม่ได้ดำเนินการตาม due process ที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ และข้อ ๖๗ กำหนดไว้จึงไม่มีผลทำให้ผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องไม่ ข้อต่อสู้ตามคำชี้แจงข้อนี้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงฟังไม่ขึ้น

๔. ประเด็นที่ ๔ การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นอันสิ้นสุดลง มีผลให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นผลบังคับไปด้วยหรือไม่ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ กล่าวอ้างว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขออกประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ คือเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ จึงไม่มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่ผู้ร้องจะอ้างเพื่อขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้อีก เหตุแห่งการยุบพรรคย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย และการกระทำที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถูกกล่าวหาในส่วนซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ย่อมไม่มีความผิดต่อไป เห็นว่า พระราชบัญญัติที่ตราขึ้น

โดยรัฐสภานั้นมีทั้งพระราชบัญญัติทั่วไปและพระราชบัญญัติที่มีความสัมพันธ์กับรัฐธรรมนูญ โดยการตราพระราชบัญญัติทั่วไปที่ไม่มีความสัมพันธ์กับรัฐธรรมนูญมีหลักอยู่ว่า ต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่วนเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัตินั้น จะเป็นเรื่องใดก็ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติเหล่านั้นไม่ได้สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ แต่ยังมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการยกเลิก สำหรับพระราชบัญญัติที่มีความสัมพันธ์กับรัฐธรรมนูญแยกได้เป็นพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด กับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ในส่วนของพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญกำหนดเป็นกฎหมายที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีขึ้น โดยให้รัฐสภากำหนดขอบเขตเนื้อหาในรายละเอียด เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งบัญญัติขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๓ มาตรา ๘๕ และมาตรา ๒๘๔ ตามลำดับ เป็นต้น พระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเหล่านี้ แม้รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติให้มีขึ้น รัฐสภาก็ยังสามารถตราขึ้นได้อยู่เองไม่ได้ผูกติดอยู่กับรัฐธรรมนูญ ดังนั้น แม้รัฐธรรมนูญจะสิ้นสุดลงพระราชบัญญัติเหล่านี้ก็ทำได้สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญด้วยไม่ แต่ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการยกเลิกเช่นกัน แต่ในส่วนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ รวม ๘ ฉบับ และบัญญัติด้วยว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญในเรื่องใดบ้าง และต้องดำเนินการตราให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๔, ๓๒๓, ๓๒๖, ๓๒๗, ๓๒๘, ๓๒๙, ๓๓๐, ๓๓๑, ๓๓๒ และ ๓๓๓ ซึ่งต่อมารัฐสภาได้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้งแปดฉบับออกมาใช้บังคับ แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเป็นกฎหมายที่ต้องใช้ประกอบควบคู่ไปกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกับพระราชบัญญัติทั่วไปและพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดจะมีความแตกต่างกันอยู่บางประการ คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะต้องตราให้มีสาระสำคัญครบถ้วนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ส่วนพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดและพระราชบัญญัติทั่วไปนั้น รัฐสภาสามารถตราขอบเขตของเนื้อหาได้กว้างเพราะไม่มีกรอบเนื้อหาสาระสำคัญ

ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เพียงแต่ต้องไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญและประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เท่านั้น แต่กระบวนการตราและการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด พระราชบัญญัติทั่วไป และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยทั่วไปมีหลักการเช่นเดียวกัน คงแตกต่างกันเฉพาะในกรณีร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ ว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเท่านั้น ซึ่งหากสภาผู้แทนราษฎรมิได้ให้ความเห็นชอบและคะแนนเสียงไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้งหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๗๓ ซึ่งกรณีนี้จะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติทั่วไปที่คณะรัฐมนตรีระบุว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่สำคัญ หากสภาผู้แทนราษฎรไม่ให้ความเห็นชอบ คณะรัฐมนตรีผู้เสนอร่างกฎหมายดังกล่าวอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้งหนึ่งได้ จึงเป็นที่เห็นได้ว่ากระบวนการตรากฎหมายที่มีกระบวนการตราเป็นพิเศษแตกต่างไปจากการตราพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดและพระราชบัญญัติปกติทั่วไปดังกล่าว มิได้มีใช้แต่เฉพาะกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ยังใช้กับร่างพระราชบัญญัติที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินด้วย เมื่อกระบวนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินเป็นดังนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินก็ต้องมีกระบวนการเช่นเดียวกันด้วย ซึ่งแตกต่างไปโดยสิ้นเชิงกับกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังที่บัญญัติไว้ในหมวด ๑๒ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑๓ ซึ่งมีกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนและกระทำไต่ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมากมาย ดังนั้น หากพิจารณาในแง่ของกระบวนการตรากฎหมายและการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังที่ได้กล่าวมาจึงไม่ทำให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแตกต่างจากร่างพระราชบัญญัติทั่วไปแต่อย่างใด แต่แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับกระบวนการตราและการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำหรับการควบคุมกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น โดยทั่วไปรัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดวิธีการควบคุมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไว้แตกต่างจากร่างพระราชบัญญัติทั่วไปแต่อย่างใด คงจะมีความแตกต่างเพียง

ประการเดียวคือในการเสนอคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้นที่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๒ (๒) บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคนมีสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งกระทำได้ง่ายกว่าพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดและพระราชบัญญัติทั่วไป เพราะกรณีของร่างพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดและร่างพระราชบัญญัติทั่วไปนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอความเห็นต่อประธานได้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ (๑)

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงพอกกล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติทั่วไปกับพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดล้วนมีกระบวนการในการตราและการแก้ไข รวมทั้งการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญในสาระสำคัญเป็นอย่างเดียวกัน หากจะมีข้อแตกต่างเสริมเพิ่มเติมบ้างก็เพียงเล็กน้อย อีกทั้งหากพิจารณาในเนื้อหาของสาระของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งแปดฉบับดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ก็จะเห็นได้ว่ามิใช่มีเนื้อหากล่าวถึงเฉพาะหลักเกณฑ์ส่วนที่เป็นบทขยายความของรัฐธรรมนูญเท่านั้น หากแต่มีเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดของการบังคับให้บุคคลต้องกระทำการใดหรืองดเว้นไม่กระทำการใด และมีโทษทางอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไว้ด้วย ซึ่งเนื้อหาส่วนนี้เป็นบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) เหมือนพระราชบัญญัติทั่วไปหรือพระราชบัญญัติที่รัฐธรรมนูญกำหนดนั่นเอง ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจึงมีสถานะเป็นเพียงพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งเท่านั้น หากได้มีศักดิ์สูงไปกว่าพระราชบัญญัติทั่วไป หรือพระราชบัญญัติที่รัฐธรรมนูญกำหนดไม่ ดังนั้น เมื่อตราออกมาบังคับใช้แล้ว ย่อมมิใช่บังคับได้อยู่ตลอดไปจนกว่าจะถูกยกเลิก การที่จะให้กฎหมายใดถูกยกเลิกหรือสิ้นสภาพไปต้องเป็นไปตามหลักกฎหมาย คือ รัฐสภาตรากฎหมายออกมามีผลโดยตรง มีการตรากฎหมายใหม่ออกมาบังคับใช้แทนกฎหมายเก่า หรือถูกยกเลิกโดยปริยาย เช่น มีการตรากฎหมายใหม่ในเรื่องเดียวกันเกี่ยวข้องกันแตกต่างขัดแย้งกันซึ่งย่อมทำให้กฎหมายที่ตราออกมาก่อนถูกยกเลิกไปโดยปริยาย หรือกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติของกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอันทำให้บทบัญญัตินั้น

ใช้บังคับมิได้ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ กฎหมายจะไม่ถูกยกเลิกไปโดยอัตโนมัติ ดังนั้น แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ จะเรียกชื่อว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และต้องใช้ควบคู่ไปกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เมื่อมีสถานะเป็นพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งที่มีการประกาศใช้แยกมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ บัญญัติให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง จึงทำให้ผลทำให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นสุดตามไปด้วย แม้จะดูเหมือนว่าเมื่อมีการยึดอำนาจปกครองประเทศและมีการประกาศให้รัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ จะถูกยกเลิกโดยอัตโนมัติตามรัฐธรรมนูญไปด้วย เนื่องจากในส่วนของ การเลือกตั้งสมาชิกสภา จะไม่มีที่ใช้เพราะรัฐสภาสิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ในบทบัญญัติส่วนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นการกระทำความผิดและโทษ ซึ่งเป็นบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) นั้น เจตนารมณ์ของการทำรัฐประหารยังคงให้มีผลใช้บังคับได้อยู่ต่อไป หากได้ยกเลิกไปตามรัฐธรรมนูญไม่ อีกทั้งตามประเพณีการปกครองในอดีตที่ผ่านมา เมื่อมีการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เช่นเมื่อปี ๒๕๓๔ ที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นั้น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งใช้บังคับมาก่อนมีการยึดอำนาจก็ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ดังจะเห็นได้ว่าต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ อันมีผลทำให้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ บางประการไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เป็นเหตุให้ต่อมารัฐสภาจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ขึ้นมาใช้บังคับใหม่เป็นต้น นอกจากนี้ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ข้อ ๔ ยังได้กำหนดว่า “ศาลทั้งหลาย นอกจากศาลรัฐธรรมนูญ

ลงมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามกฎหมาย ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย” ก็เป็นการแสดงเจตนาของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขซึ่งเป็นรัฐชาติปิตัยในขณะนั้นว่ามุ่งประสงค์ที่จะรับรองให้บรรดา
กฎหมายทั้งปวงที่มีผลใช้บังคับอยู่ก่อนการปฏิรูปการปกครองซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปด้วย
ดังนั้น แม้การที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ไม่ประกาศให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ
สมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ
พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับต่อไป แต่ได้ประกาศให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒
มีผลใช้บังคับต่อไป ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๔
ฉบับที่ ๑๕ และฉบับที่ ๑๕ ตามลำดับ นั้น การประกาศให้มีผลใช้บังคับต่อไป ซึ่งพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ย่อมมีผลเป็นเพียงแต่ยืนยันการมีผลบังคับใช้ของพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวซึ่งกำลังมีปัญหาที่โต้เถียงกันเกิดขึ้นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย
ประกอบรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับดังกล่าวอยู่ในสถานการณ์ขณะนั้นเท่านั้น เพราะผลบังคับของ
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีอยู่ก่อนแล้วตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ข้อ ๔ ดังวินิจฉัยมาข้างต้น
ส่วนคำชี้แจงสำนักเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข เรื่อง การดำเนินการของหน่วยงานที่มีกฎหมายจัดตั้งหรือรองรับ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๕
ที่ชี้แจงว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับสิ้นผลใช้บังคับลงเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ได้ถูกยกเลิกแล้ว เว้นแต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งหกฉบับที่คณะปฏิรูปการปกครอง

ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ประกาศเป็นการเฉพาะให้มีผลใช้บังคับต่อไปนั้น เห็นว่าคำชี้แจงดังกล่าวเป็นเพียงความเห็นของสำนักเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิใช่ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นรัฐอธิปไตยผู้มีอำนาจออกกฎหมายจึงมิได้มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย ดังนั้น เมื่อไม่มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับใดออกมาระบุให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าวจึงยังมีผลใช้บังคับต่อไป การกระทำอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ยังเป็นความผิดต่อไป ผู้ร้องจึงมีอำนาจร้องขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยอาศัยเหตุแห่งการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้ ข้ออ้างของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในประเด็นนี้จึงฟังไม่ขึ้น

๕. ประเด็นที่ ๕ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เป็นบทบัญญัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ในข้อนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้างว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ รับรองเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองโดยมิได้บัญญัติว่าจะออกกฎหมายมาจำกัดเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง คงมีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเพียงมาตราเดียวคือ มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง การออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองจึงมิได้เฉพาะเมื่อมีเหตุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) ได้เพิ่มเหตุที่จะยุบพรรคการเมืองนอกเหนือไปจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง จึงเป็นการบัญญัติเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ทั้งเป็นการกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ รับรอง จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังอ้างต่อไปว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในการรวมตัวจัดตั้งพรรคการเมือง แต่หาได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง อีกด้วย เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสองบัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายไว้ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย...”

สำหรับข้อกล่าวอ้างเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่งนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๒๘ บัญญัติว่า “นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้... (๒) การเลิกพรรคการเมือง ทั้งนี้ โดยมีให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งหรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้ง มาเป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง” ตามบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญให้อำนาจรัฐสภาตรากฎหมายที่มีผลเป็นการเลิกหรือยุบพรรคการเมืองได้ เพียงแต่กฎหมายดังกล่าวจะนำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งหรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้ง มาเป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมืองไม่ได้เท่านั้น ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ เป็นบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง โดยมีเงื่อนไขต้องเป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ ๒ ประการ กล่าวคือ เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัติมาตรา ๔๗ มีความหมายเพียงว่า รัฐสภาจะตรากฎหมายจำกัดเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองที่มีวัตถุประสงค์

เพื่อประโยชน์ ๒ ประการดังกล่าวไม่ได้ แต่ไม่ได้มีความหมายรวมไปถึงว่า รัฐสภาจะตรากฎหมายลงโทษพรรคการเมืองที่กระทำการอันมิชอบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติอย่างร้ายแรงไม่ได้ เพราะมิฉะนั้น จะกลายเป็นว่า หากมิใช่การกระทำเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่งแล้ว พรรคการเมืองจะกระทำการอย่างใดก็ได้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) จึงมิใช่บทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติไว้ และเมื่อพิจารณาเหตุผลพรรคการเมืองตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้ว เห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อมิให้พรรคการเมืองที่กระทำการอันมิชอบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติอย่างร้ายแรงยังสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติต่อไป พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) จึงมิใช่บทบัญญัติที่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งเสรีภาพของบุคคลในการร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๗ รับรองไว้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) จึงชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ข้อกล่าวอ้างของผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อนี้นิ่งไม่ขึ้น

ส่วนข้ออ้างของผู้ถูกร้องที่ ๑ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง เห็นว่า ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๖ เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง คือเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ไม่ได้ระบอบบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง นั้น เป็นข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๒ ให้สิทธิเฉพาะแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และนายกรัฐมนตรี เท่านั้นที่จะโต้แย้งได้ และต้องโต้แย้งในขณะที่กฎหมายนั้นยังเป็นเพียงร่างกฎหมายที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรี ยังไม่ได้ให้นำร่างกฎหมายนั้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย เท่านั้น พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิโต้แย้งในเรื่องดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยขอโต้แย้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในข้อนี้

๖. ประเด็นที่ ๖ หลักเกณฑ์การดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ หรือไม่ ในข้อนี้ผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้างว่า ในกรณีที่พรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง ผู้ร้องมีอำนาจเพียงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการ “ให้เลิกการกระทำดังกล่าว” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ วรรคสอง ต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาจสั่งยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ วรรคสาม แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ กลับให้ผู้ร้องมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองได้ทันที ซึ่งไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ วรรคสอง หลักเกณฑ์การดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ นั้น

ประเด็นข้อนี้ เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ บัญญัติว่า

“บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าว ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“เมื่อปรากฏก่อนนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๖๖ ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้นายทะเบียนตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งโดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเอง...” เห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคสอง และวรรคสาม เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง กล่าวคือ เลิกการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๓ วรรคสาม ได้ทันที มิใช่ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีคำสั่งให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองก่อน ต่อเมื่อพรรคการเมืองไม่เลิกกระทำการดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงจะสั่งให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง จึงมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

๗. ประเด็นที่ ๗ การที่ศาลปกครองกลางมีคำวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวถูกยกเลิกไปแล้ว ผู้ร้อง

จะนำเหตุที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้ยุบพรรคได้หรือไม่ ในข้อนี้ที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้แย้งว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และศาลปกครองกลางมีประกาศให้ยกเลิกเพิกถอนแล้ว จะนำเหตุที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ย่อมไม่ได้ นั้น เห็นว่า การที่ศาลปกครองกลางมีคำวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวถูกยกเลิกไปแล้ว นั้น ห้ามผลเป็นการยกเลิกความผิดที่ได้กระทำไปแล้วไม่ เพราะเป็นคนละส่วนกัน ผู้ร้องยังนำเหตุที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้กระทำผิดซึ่งเกิดขึ้นในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ ๓ ข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

๘. ประเด็นที่ ๘ พรรคผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำตามที่ผู้ร้องกล่าวหาหรือไม่ และการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ หรือไม่

ประเด็นนี้ข้อเท็จจริงรับฟังได้ในเบื้องต้นว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ถึงที่ ๓ มีฐานะเป็นพรรคการเมือง ซึ่งได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ โดยพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๑ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖ และพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๔๕ ในช่วงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มีกรรมการบริหารพรรค ๑๑๓ คน พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ มีกรรมการบริหารพรรค ๕ คน และพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ มีกรรมการบริหารพรรค ๓ คน โดยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ และนายบุญอิทธิพลหรือ บุญบารมีภณ ชินราช เป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามตามลำดับ ก่อนคดีนี้ ในระหว่างที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังมีผลใช้บังคับได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาแล้ว ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๔๘ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๒๐๐ คน รวม ๒๔๘ คน พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลโดยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๐๐ คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน

และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกแบบบัญชีรายชื่อ ๖๗ คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๑๐ คน รวมเป็น ๓๗๗ ได้จัดตั้งรัฐบาลโดยมีพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพียงพรรคเดียว และพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ ๒ ส่วนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เพิ่งส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ โดยพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๑ คน และพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๔ คน แต่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ไม่ได้รับเลือกตั้งเลย

เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๘ และต่อมาวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๘ ประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดวันรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อตั้งแต่วันที่ ๒ ถึงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๘ และรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๘ ต่อมาวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขานุการพรรคประชาธิปัตย์ได้เข้าเจรจากับพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่บ้านพิษณุโลก เสนอให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ทำสัตยาบันร่วมกับพรรคร่วมฝ่ายค้าน ซึ่งประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ว่าหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้แล้วจะร่วมมือกันแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นการปฏิรูปการเมืองไทย วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ฝ่ายรัฐบาล โดยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ปฏิเสธการทำสัตยาบันตามที่พรรคร่วมฝ่ายค้านเสนอ แต่กลับเสนอว่าจะทำสัญญาประชาคมแทน โดยพันตำรวจโท ทักษิณได้เชิญพรรคการเมืองทุกพรรคไปประชุมหารือร่วมกันที่สภาผู้แทนราษฎรมีพรรคการเมืองที่เรียกว่าพรรคขนาดเล็ก ซึ่งไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในสภาเข้าร่วมประชุมกับพันตำรวจโท ทักษิณ ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยและพรรคมหาชนไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย แต่ได้ร่วมประชุมกันที่ห้องประชุมผู้นำฝ่ายค้านอาคารรัฐสภาแล้วมีมติร่วมกันว่าพรรคร่วมฝ่ายค้านทั้งสามพรรคจะไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๘

ในวันที่ ๒ ถึงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๘ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๑๐๐ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๔๐๐ คน พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งผู้สมัคร

รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๓๑ คน และพรรค
ผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน
๑๒๑ คน วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ อธิบดีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
นครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์กับพวก มีหนังสือคัดค้านการประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช เขตเลือกตั้งที่ ๕ เขตเลือกตั้งที่ ๘ และเขตเลือกตั้ง
ที่ ๙ ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ รวม ๓ คน คือนายวิรัตน์ ตรีโชติ นายอำนาจ รอดช่วย และนายดิเรก
หนูสาย เนื่องจากไม่ปรากฏชื่อบุคคลทั้งสามในแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบ
ปีปฏิทินที่ผ่าน (แบบ ท.พ.๖) ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ประจำปี ๒๕๔๘ ต่อมาวันที่ ๒๐ มีนาคม
๒๕๔๕ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนต่อพลตำรวจเอก วาสนา
เพิ่มลาภ ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า มีการสมคบกัน
ระหว่างผู้บริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ พรรคการเมืองอื่น และพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง เปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองอื่น และว่าจ้างพรรคอื่นให้ลงสมัคร
รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เพื่อหลีกเลี่ยง
กรณีมีผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพียงคนเดียวและผู้สมัครนั้นได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบ
ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้นซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่
ตามมาตรา ๙๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ พลตำรวจเอก วาสนา ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งที่
๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง
และคำสั่งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน
ข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) เมื่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเสนอรายงานผลการสืบสวน
สอบสวน แล้ว ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีความเห็นว่า พรรค
ผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖(๑) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ส่วนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ กระทำการฝ่าฝืนมาตรา
๖๖ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑
จึงได้มีหนังสือส่งพยานหลักฐานให้ผู้ร้องเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้อง
ทั้งสามตามมาตรา ๖๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

และอัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามรวม ๓ คำร้อง เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสามคำร้องเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเข้ายึดอำนาจการปกครอง และมีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๑ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๕ เป็นอันสิ้นสุดลง และข้อ ๒ ให้ศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญ และต่อมาวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ซึ่งมีบทบัญญัติในมาตรา ๓๕ กำหนดให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และบรรดาอรรถคดีที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ซึ่งรวมทั้งคดีทั้งสามสำนวนนี้ด้วย ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

สำหรับประเด็นที่ ๘ ซึ่งมีปัญหาข้อเท็จจริงต้องวินิจฉัยว่า พรรคผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำการตามที่ผู้ร้องกล่าวหาหรือไม่ นั้น เห็นสมควรแยกวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็น ๒ กรณี คือ กรณีของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ กรณีหนึ่ง และกรณีของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๓ อีกกรณีหนึ่ง ดังนี้

๘.๑ กรณีของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒

การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ ตามคำร้องของผู้ร้องและคำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ มีประเด็นย่อยที่ต้องวินิจฉัย ดังนี้

๘.๑.๑ พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ซึ่งเป็นกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ร่วมกับนายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นายสุขสันต์ ชัยเทศ ผู้อำนวยการเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายอมรวิทย์ สุวรรณผา เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งติดต่อเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และพลเอก ธรรมรักษ์ กับนายพงษ์ศักดิ์ร่วมกันให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

ประเด็นนี้มีข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องซึ่งรับฟังได้เป็นยุติในเบื้องต้นว่า นายชวการ โตสวัสดิ์ รู้จักกับนายยุทธพงษ์หรือพงษ์ศรี สีวาโมกษ์ ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๔๘ นายพงษ์ศรีได้โทรศัพท์นัด

นายชวการไปพบที่ร้านอาหารใกล้กับอาคารที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ร้านอาหารดังกล่าว นายพงษ์ศรีแนะนำให้นายชวการรู้จักกับนายทวี สุวรรณพัฒน์ ต่อมาในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาประมาณ ๑๔ นาฬิกา นายชวการ นายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย หรือด้อย จุลพัฒน์ ได้ร่วมกันไปที่กระทรวงกลาโหมและมีภาพของบุคคลดังกล่าวปรากฏอยู่ในกล้องโทรทัศน์วงจรปิดของกระทรวงกลาโหม ต่อมาวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยนายสุขสันต์ ชัยเทศ ผู้อำนวยการเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เริ่มติดต่อหาผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยใช้โรงแรมกานต์มณี ซึ่งตั้งอยู่ที่สะพานควาย กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์ประสานงาน เมื่อได้ตัวบุคคลที่ต้องการแล้วก็จะมีการส่งโทรสารบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และใบรับรองวุฒิการศึกษาของบุคคลนั้นไปที่โรงแรมกานต์มณีในชื่อของ นายชวการ เมื่อได้เอกสารดังกล่าวครบถ้วนแล้ว นายสุขสันต์มอบเอกสารเหล่านั้นให้นางสาวมณฑิราพร พิมพ์จันทร์ เขียนใบสมัครเป็นสมาชิกพรรคให้บุคคลที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จะส่งลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยเว้นวันที่สมัครกับเลขที่สมาชิกไว้ ต่อมาวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาบ่ายมีการนำแผ่นดิสก์หรือแผ่นซีดีซึ่งบันทึกรายชื่อสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ พร้อมกับใบ ท.พ. ๖ มาแก้ไขโดยลบชื่อและข้อมูลของสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคมาแล้วเป็นเวลาเก้าสิบวันขึ้นไปออก แล้วเอาชื่อและหมายเลขประจำตัวประชาชนของผู้ที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จะส่งสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่ต่าง ๆ ใสแทน จากนั้นนำแผ่นดิสก์หรือแผ่นซีดีไปว่าจ้างนายอมรวิทย์ สุวรรณผา เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งเพื่อให้แก้ไขข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ให้ตรงกับแผ่นดิสก์หรือแผ่นซีดีและใบ ท.พ. ๖ โดยมีการจ่ายค่าจ้างจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายอมรวิทย์

ในประเด็นนี้ เห็นสมควรวินิจฉัยเสียก่อนว่า พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ร่วมกันให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ หรือไม่ ปัญหานี้มีนายชวการ โดสวัสดี เป็นพยานปากสำคัญที่ได้ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนและเปิดความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญสรุปได้ว่า ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๒๐.๓๐ นาฬิกา นายชวการ นายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย ได้เข้าพบ พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ที่ห้องประชุมชั้น ๔ ข้างห้องทำงานของพลเอก ธรรมรักษ์ ในอาคารที่ทำการของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยพลเอก ธรรมรักษ์พูดตกลงให้นายชวการจัดหาผู้สมัครจากพรรคขนาดเล็กลงแข่งขันกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงการได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละสิบของผู้มีสิทธิลงคะแนน โดยมีเป้าหมายให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมุ่งเน้นไปในพื้นที่ที่เป็นฐานเสียง

ของพรรคร่วมฝ่ายค้านโดยเฉพาะใน ๑๔ จังหวัดภาคใต้ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดสระแก้ว โดยนายชวการเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญถึงวิธีการที่น่าเสนอต่อพลเอก ชรรมรักษ์ด้วยว่า นายชวการจะใช้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นหลักในการแก้ไขคุณสมบัติของผู้สมัคร เพราะถ้าแก้ไขทุกพรรคอาจจะทำให้มีปัญหาได้ ส่วนกระบวนการแก้ไข จะใช้วิธีที่เรียกว่าการตัดต่อพันธุกรรม จะไม่ใช่วิธีเพิ่มรายชื่อ เพราะการเพิ่มรายชื่ออาจถูกตรวจสอบได้ กับชี้แจงต่อพลเอก ชรรมรักษ์ ถึงกรรมวิธีการตัดต่อพันธุกรรมโดยจะใช้รายชื่อบุคคลที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จะส่งลงสมัครนั้นเข้าไปแทนที่สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่มีคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกครบ (หมายความว่า เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔)) โดยคงหมายเลขสมาชิกกับวันที่รับสมัครไว้ แล้วถอดเอาชื่อ ที่อยู่ออก จากนั้นเอาชื่อผู้ที่ต้องการส่งลงสมัครใส่เข้าไป ให้มีลักษณะการจัดกระจายเพื่อให้ยากต่อการตรวจสอบ หลังจากพูดคุยถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการในการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว พลเอก ชรรมรักษ์ได้หันไปถามนายพงษ์ศักดิ์ว่าเอาตามนี้ละ ซึ่งนายพงษ์ศักดิ์ก็ตอบว่าเอาตามนี้ จากนั้นก็ได้แยกย้ายกันกลับออกไป พลเอก ชรรมรักษ์ยังพูดเปรยขึ้นว่าที่จำเป็นต้องเอานายพงษ์ศักดิ์มานั่งฟังด้วยเพราะว่านายพงษ์ศักดิ์เป็นผู้จ่ายเงิน ส่วนพลเอก ชรรมรักษ์เป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนี้ยังพูดคุยกันถึงเรื่องผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีโอกาสจะได้รับเลือกตั้งในครั้งนี้เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่ได้เคยรับทราบผ่านนายทวีมาว่าให้งบประมาณเพียง ๑๐๐,๐๐๐ บาท อาจจะไม่เพียงพอ ซึ่งพลเอก ชรรมรักษ์ยืนยันว่าถ้ามีโอกาสได้รับเลือกตั้งก็สามารถจะให้ค่าใช้จ่ายเต็มที่เท่ากับสมาชิกของพรรคไทยรักไทยซึ่ง ณ เวลานั้น พลเอก ชรรมรักษ์ทราบว่าจะมีงบประมาณให้เบื้องต้น คนละ ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาประมาณ ๑๔ นาฬิกา นายชวการได้รับการติดต่อจากนายธีรชัยว่าให้ไปปรับเงินค่าสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่ทำการพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ แต่ต่อมาเปลี่ยนให้ปรับจากพลเอก ชรรมรักษ์ที่กระทรวงกลาโหม นายชวการ นายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัยจึงพากันเดินทางไปรพบพลเอก ชรรมรักษ์ เมื่อพลเอก ชรรมรักษ์มาถึงกระทรวงกลาโหม นายทวีได้เข้าไปพบแล้วออกมาพร้อมด้วยธนบัตรจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท โดยนายทวีมอบให้นายพงษ์ศรีแล้ว นายพงษ์ศรีนำมามอบให้แก่ นายชวการ และในวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ และวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวีกับพวกในฐานะตัวแทนของพลเอก ชรรมรักษ์นำเงินไปมอบให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่โรงแรมกานต์มณี ซึ่งจะได้พิเคราะห์ต่อไปว่าจะรับฟังข้อเท็จจริงได้ดังที่นายชวการอ้างหรือไม่ ได้ความจาก

บันทึกถ้อยคำของนายชวการที่ให้การต่ออนุกรรมการสืบสวนสอบสวนว่า มูลเหตุเรื่องนี้สืบเนื่องมาจาก ภายหลังมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ต่อมาประมาณ ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ นายชวการกับนายพงษ์ศรีได้พบกัน ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัด นนทบุรี โดยนายชวการอ้างว่า ขณะพูดคุยกันมีคนโทรศัพท์มาหานายพงษ์ศรี ซึ่งนายชวการไม่ทราบ ใครเป็นคนโทรศัพท์มา แต่จากการสนทนาของนายพงษ์ศรี จับใจความได้ว่า ให้หาพรรคการเมือง ขนาดเล็กลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อแก้ปัญหาของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเรื่อง ๒๐% นายพงษ์ศรี จึงถามนายชวการว่ามีไหม พอรู้จักไหม นายชวการตอบว่ามีคือพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นายพงษ์ศรี จึงโทรศัพท์ไปหาคนที่โทรศัพท์มาพร้อมทั้งบอกว่ามี ผู้ที่โทรศัพท์มาได้บอกให้นายพงษ์ศรีหาพรรคเล็ก อีก ๒ - ๓ พรรค เมื่อนายพงษ์ศรีพูดคุยเสร็จ นายชวการก็โทรศัพท์ ไปหานายสุขสันต์ ชัยเทศ ทันทิ และนายพงษ์ศรีให้ปากคำต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนว่า นายชวการสอบถามตนว่ารู้จัก ผู้ใหญ่ในพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ บ้างหรือไม่ นายพงษ์ศรีตอบว่าโดยส่วนตัวไม่รู้จัก แต่ถ้าอยากรู้จัก จะติดต่อให้ ต่อมาประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ นายพงษ์ศรีได้พบกับนายธีรชัย จึงได้ สอบถามเรื่องนี้ นายธีรชัยบอกว่า นายทวี สุวรรณวัฒน์ ซึ่งทำงานหนังสือพิมพ์รู้จักผู้ใหญ่ใน พรรคการเมืองเกือบทุกพรรค หลังจากนั้นในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ จึงมีการนัดหมายให้นายชวการ ไปพบนายทวีที่ร้านอาหารใกล้กับอาคารที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้นจากข้อเท็จจริงที่ฟังได้เป็นที่ยุติแล้วว่าพรรคร่วมฝ่ายค้านมีมติไม่ส่งผู้สมัคร รับเลือกตั้งในครั้งนี้ ทำให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นพรรคที่เคยมีที่นั่งอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรเพียง พรรคเดียวเท่านั้นที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนพรรคการเมืองอื่นเป็นพรรคขนาดเล็กไม่เป็นที่รู้จัก และนิยมของประชาชน ทั้งมีเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองไม่มาก จึงอาจเกิดปัญหาว่า หากสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเพียงคนเดียว ผู้สมัครคนนั้น จะต้องได้คะแนนเสียงถึงร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น จึงจะถือว่าเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง มิฉะนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙๔ อันเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้มีเหตุให้เชื่อว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จำต้องเตรียมการป้องกัน มิให้ปัญหานี้เกิดขึ้น เงื่อนไขสำคัญนี้ นับเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ต้องมีการเบี่ยงเบนกฎหมายโดยจ้าง พรรคขนาดเล็กลงสมัครแข่งขันด้วย ประกอบกับเมื่อพิจารณาคำให้การของนายพงษ์ศรีและนายชวการ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มีเหตุผลให้เชื่อได้ว่า พวกของนายพงษ์ศรีได้โทรศัพท์ไปหานายพงษ์ศรีให้หาพรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้อย่างไรก็ตามเพื่อช่วยเหลือพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ นี้จึงตั้งที่นายชวการให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน และเมื่อปรากฏว่าหลังจากนั้นได้มีการนัดหมายกันเข้าพบ พลเอก ธรรมรักษ์ โดยมีนายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย ร่วมอยู่ด้วยจึงเชื่อว่าบุคคลที่ติดต่อให้นายพงษ์ศรีหาพรรคการเมืองขนาดเล็กลงสมัครรับเลือกตั้งน่าจะเป็นนายทวี เพราะนายทวีสนิทสนมกับ พลเอก ธรรมรักษ์ ทั้งไม่มีเหตุใดที่นายทวีซึ่งไม่เคยรู้จักกับนายชวการมาก่อนจะรับอาสาพานายชวการเข้าพบ พลเอก ธรรมรักษ์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญดำรงตำแหน่งเป็นถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม การที่นายทวีเป็นรัฐมนตรีพานายชวการเข้าพบ พลเอก ธรรมรักษ์ย่อมต้องเป็นเรื่องการสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากในวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๕ เป็นวันแรกที่คณะกรรมการเลือกตั้งเปิดสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๕ ก็จะเป็นวันรับสมัครเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จึงมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่า นายชวการได้เข้าพบ พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์เพื่อพูดจาทกลงกันเรื่องให้นายชวการจัดหาผู้สมัครจากพรรคขนาดเล็ก ลงแข่งขันกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงการได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบ เพราะเป็นที่รู้กันทั่วไปว่าในภาคใต้ประชาชนนิยมพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดสุพรรณบุรีประชาชนนิยม พรรคชาติไทย ซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นหัวหน้าพรรค ส่วนจังหวัดสระแก้วเป็นฐานเสียงของ นายเสนาะ เทียนทอง ซึ่งแยกตัวออกจากพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไปแล้ว ทำให้ พลเอก ธรรมรักษ์และ นายพงษ์ศักดิ์เกิดความเป็นห่วงว่า ในพื้นที่ดังกล่าวผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ อาจจะได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในเขตนั่นก็ได้ จึงจำเป็นต้องมีผู้สมัครของพรรคอื่นลงสมัครแข่งขันเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานี้ ที่นายทวี นายยุทธพงษ์ และนายธีรชัย ร่วมกัน เป็นพยานสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ บุคคลทั้งสามและนายชวการ ไม่ได้เข้าพบ พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ โดยมี พันเอก เชิดพงษ์ บุญเกียรติ นายทหารคนสนิทของ พลเอก ธรรมรักษ์ ทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า บุคคลดังกล่าว ไม่ได้เข้าพบ พลเอก ธรรมรักษ์เนื่องจาก พลเอก ธรรมรักษ์ ติดภารกิจอื่น นั้น เห็นว่า นายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย เป็นพวกของ พลเอก ธรรมรักษ์ ส่วน พันเอก เชิดพงษ์ เป็นนายทหารคนสนิทตามปกติ ย่อมต้องเบิกความให้เป็นประโยชน์ต่อ พลเอก ธรรมรักษ์ พยานเหล่านี้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงมีน้ำหนักน้อย ส่วนที่ พลเอก ธรรมรักษ์ ปฏิเสธว่าไม่เคยรู้จักนายชวการและนายชวการไม่ได้เข้าพบเพราะตนมี

อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าพบอยู่ตลอดเวลา และที่นายพงษ์ศักดิ์ ปฏิเสธว่าตนเข้าไปยังที่ทำการพรรคในช่วงเย็นของวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ ได้เข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ของพรรคเป็นเวลาไม่นานก็ได้เดินทางออกจากที่ทำการพรรคไปรับประทานอาหารที่ร้านเกศินี กับนายสุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพลตำรวจตรี ประวุฒิ ถาวรศิริ โดย นายสุรศักดิ์ และพลตำรวจตรี ประวุฒิมิบันทึกยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า นายพงษ์ศักดิ์เดินทางไปถึงร้านอาหารเกศินีในเวลา ๑๕ นาฬิกา และแยกย้ายกันกลับที่พักเมื่อเวลา ๒๒ นั้น เห็นว่า การอ้างฐานที่อยู่ลอย ๆ โดยไม่มีพยานหลักฐานอื่นที่มั่นคงมานำสืบสนับสนุน เพียงแต่มี พยานบุคคลที่เป็นพรรคพวกใกล้ชิดคิดมารับรองสนับสนุนย่อมกระทำได้ง่าย พยานบุคคลดังกล่าว จึงมีน้ำหนักน้อย ไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟังหักล้างข้อเท็จจริงที่วินิจฉัยมาแล้วข้างต้นได้ ส่วนที่ นายพงษ์ศักดิ์เบิกความว่า ที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในชั้น ๔ นั้น ไม่ใช่ห้องทำงานของพลเอก ชรรมรักษ์ เพราะห้องทำงานของพลเอก ชรรมรักษ์ อยู่ที่ชั้น ๓ และไม่มีห้องประชุม คำของ นายชวการและแผนผังการแสดงการนั่งประชุม ซึ่งแนบท้ายหนังสือร้องเรียนของนายสุเทพพมาย ร.๑๑ จึงขัดต่อความจริง เห็นว่า แม้ความจริง พลเอก ชรรมรักษ์จะมีห้องทำงานอยู่ที่ชั้น ๓ ส่วนที่ชั้น ๔ ของอาคารที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่มีห้องประชุมจริงดังคำเบิกความของนายพงษ์ศักดิ์ ก็มีใช้ สาระสำคัญ เพราะเป็นส่วนในรายละเอียดซึ่งนายชวการอาจจะจำชั้นของอาคารผิดก็เป็นได้ อีกทั้ง ก่อนหน้านั้นนายชวการไม่เคยไปอาคารที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ย่อมไม่คุ้นเคยอาคารดังกล่าว จึงอาจสับสนและจดจำชั้นของอาคารผิดพลาดไปบ้างได้ หากใช้ข้อสาระสำคัญไม่ ความสำคัญนั้นอยู่ที่ว่ามีเหตุการณ์ดังที่นายชวการเบิกความและให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจริงหรือไม่ เท่านั้น ดังเหตุผลที่วินิจฉัยมา เมื่อประมวลพิเคราะห์ข้อเท็จจริงตามคำพยานปากนายชวการประกอบ มูลเหตุจูงใจที่ทำให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องขวนขวายจัดให้มีผู้สมัครจากพรรคเล็กลงสมัครรับเลือกตั้ง ในเขตพื้นที่ที่เป็นฐานเสียงของพรรคร่วมฝ่ายค้ำแล้ว เห็นว่ามีเหตุผลเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่าง สมเหตุสมผล ฟังข้อเท็จจริงเชื่อได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า นายชวการได้พบกับพลเอก ชรรมรักษ์และ นายพงษ์ศักดิ์ ณ อาคาร ที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ และมีการเจรจา ตกลงกันให้นายชวการดำเนินการร่วมกับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ แก่พื้นฐานข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อส่งผู้สมัครที่มีคุณสมบัติไม่ครบลงสมัครแข่งขันกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑

ในเขตพื้นที่เป้าหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ของกฎหมายที่กำหนดให้ผู้สมัครคนเดียวของพรรค
ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องได้คะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นจริง

มีปัญหาต่อไปว่าในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๕ นายทวี สุวรรณพัฒน์ ได้รับเงินจำนวน
๕๐,๐๐๐ บาท จากพลเอก ชรรมรักษ์ที่กระทรวงกลาโหมหรือไม่ ในปัญหานี้ข้อเท็จจริงรับกันฟังได้
เป็นยุติว่า ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๕ เวลาประมาณ ๑๔ นาฬิกาเศษ นายชวการ นายทวี นายพงษ์ศรี
และนายธีรชัย ได้ไปที่กระทรวงกลาโหมจริง โดยนายชวการให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน
และเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญสรุปว่า ในวันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๕ พยานรอรับเงิน
จากนายทวีและนายพงษ์ศรีที่โรงแรมกานต์มณีตามที่ได้ตกลงกันไว้ในคืนวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๕
รอนถึงประมาณ ๑๓ นาฬิกา นายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัยก็มาตามให้ไปรับเงินที่ทำการพรรค
ผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงพากันออกไปทั้งสี่คน ระหว่างทางมีคนโทรศัพท์มาหานายทวี เมื่อรับโทรศัพท์แล้ว
นายทวีบอกว่า “นาย” ให้ไปรับเงินที่กระทรวงกลาโหม จึงพากันเดินทางไปที่กระทรวงกลาโหม
เมื่อไปถึงรออยู่ประมาณ ๒๐ นาที ก็เห็นพลเอก ชรรมรักษ์เดินผ่านมา หลังจากนั้นนายทวีได้เข้าไปใน
ห้องทำงานของพลเอก ชรรมรักษ์ครู่หนึ่งแล้วกลับออกมาพร้อมกับธนบัตรฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท
จำนวนหนึ่งส่งให้นายพงษ์ศรี ภายหลังนับได้ ๕๐,๐๐๐ บาท นายชวการจึงเดินทางไปยังสถานที่
รับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ นำเงินดังกล่าวมอบให้นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์
หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เห็นว่า พยานหลักฐานที่สำคัญของเรื่องนี้ได้แก่ภาพถ่ายซึ่งนำมาจาก
กล้องโทรทัศน์วงจรปิดที่ติดตั้งไว้ที่กระทรวงกลาโหม ๕ ภาพ ตามภาพถ่ายหมายเลข ร. ๒๖๑ และ
ภาพเคลื่อนไหวจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิดตามวัตถุประสงค์พยานหมาย ถ.๑๐๔ ที่ผู้ถูกร้องอ้างส่งต่อคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญซึ่งพลตรี หม่อมหลวงสุปรีย์ ประวิตร รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนากิจการอวกาศกระทรวง
กลาโหม เบิกความยืนยันว่าภาพทั้ง ๕ ภาพดังกล่าวเป็นภาพที่ได้มาจากการเรียกดูภาพถ่ายย้อนหลังจาก
กล้องโทรทัศน์วงจรปิดของกระทรวงกลาโหมเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๕ จริง ซึ่งเป็นภาพของชั้นที่ ๒
บริเวณระเบียบ ทางเดินหน้าห้องฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ภาพที่พักคอย
หน้าห้องรัฐมนตรี และภาพบันไดทางขึ้นห้องรัฐมนตรี โดยได้บันทึกวันเวลาที่บันทึกภาพไว้ด้วย
เมื่อพิจารณาภาพทั้ง ๕ ภาพดังกล่าวแล้ว เห็นว่า ในภาพที่ ๑ ปรากฏภาพของนายทวีอยู่ที่ระเบียบ
หน้าห้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อเวลา ๑๔ นาฬิกา ๑๘ นาที ๕๔ วินาที (๒:๑๘:๕๔ pm)
ในภาพที่ ๕ ปรากฏภาพพลเอก ชรรมรักษ์กับคณะเดินขึ้นบันไดเพื่อไปยังห้องทำงานเมื่อเวลา

๑๔ นาฬิกา ๒๓ นาที ๓๐ วินาที และภาพที่ ๖ เป็นภาพที่พลเอก ธรรมรักษ์กำลังเดินเข้าห้องทำงาน เมื่อเวลา ๑๔ นาฬิกา ๒๓ นาที ๕๐ วินาที จากภาพดังกล่าวฟังข้อเท็จจริงได้เป็นยุติว่า ในช่วงเวลานับตั้งแต่ ๑๔ นาฬิกา ๒๓ นาที ๕๐ วินาที ของวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไปพลเอก ธรรมรักษ์อยู่ที่ห้องทำงาน ซึ่งนายชวการยืนยันว่านายทวีเข้าไปพบพลเอก ธรรมรักษ์ในห้องทำงาน คนหนึ่งก็ออกมาพร้อมกับถือเงินจำนวนหนึ่ง ปรากฏตามภาพที่ ๘ ซึ่งระบุว่าเป็นเวลา ๑๔ นาฬิกา ๕๖ นาที ๔๘ วินาที อันเป็นเวลาหลังจากพลเอก ธรรมรักษ์เข้าไปในห้องทำงานแล้ว ปัญหาว่าพลเอก ธรรมรักษ์มอบเงินให้นายทวีหรือไม่ นั้น ไม่ปรากฏภาพในกล้องโทรทัศน์วงจรปิด จึงต้องพิเคราะห์ พยานแวดล้อมประกอบ โดยเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนายทวีกับพลเอก ธรรมรักษ์แล้วจะเห็นว่า นายทวีสามารถเข้าออกกระทรวงกลาโหมได้โดยไม่ต้องลงบันทึกการผ่านเข้าออก เนื่องจากนายทวี มีบัตรอนุญาตผ่านเข้าออกซึ่งขอมมาจากพันเอก เชิดพงษ์ บุญเกียรติ นายทหารคนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์ ดังนั้น ในบันทึกการผ่านเข้าออกศาลาว่าการกลาโหม เอกสารหมายเลข ร.๒๑๐ จึงไม่มีชื่อของ นายทวี นายชวการ นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย การที่นายทวีซึ่งเป็นเพียงผู้สื่อข่าวธรรมดาสามารถ ขอบัตรอนุญาตผ่านเข้าออกในกระทรวงกลาโหมอันเป็นหน่วยงานความมั่นคงของชาติย่อมแสดงว่า นายทวีมีความสนิทสนมกับพลเอก ธรรมรักษ์เป็นพิเศษ เมื่อพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงดังวินิจฉัยมาในตอนต้นว่า นายทวีได้พานายชวการเข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ ที่ทำการพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อเจรจาเรื่องการสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้งและ วิธีการเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่เรียกว่าวิธีการตัดต่อพันธุกรรมแล้ว มีเหตุผล ให้เชื่อได้ตามคำเบิกความของนายชวการว่าการที่นายทวีพานายชวการมายังกระทรวงกลาโหม ก็เพื่อ จะมารับเงินค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตนเอง เนื่องจากวันดังกล่าว เป็นวันสุดท้าย ของการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ แม้ในภาพที่ ๘ ของเอกสารหมายเลข ร. ๒๑๑ จะเห็นเพียงนายทวียืนหันหลังให้กล้องโทรทัศน์วงจรปิดในลักษณะของการพูดคุยกับนายพงษ์ศรี โดยไม่เห็นธนบัตรอยู่ในมือนายทวีหรือนายพงษ์ศรีก็ตาม แต่ภาพดังกล่าว ก็สอดคล้องกับคำเบิกความ ของนายชวการที่ว่าเมื่อออกมาจากห้องทำงานพลเอก ธรรมรักษ์แล้ว นายทวี ก็ยื่นเงินให้นายพงษ์ศรี ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่านายทวีได้เข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์จริง ที่นายทวี นายพงษ์ศรี นายธีรชัยและ พันเอก เชิดพงษ์เบิกความว่าในวันดังกล่าวไม่ได้เข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ นั้น ดังวินิจฉัยมาในตอนต้น แล้วว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพวกของพลเอก ธรรมรักษ์ย่อมเบิกความเป็นประโยชน์ต่อพลเอก ธรรมรักษ์

พยานเหล่านี้จึงมีน้ำหนักให้รับฟังได้น้อย ส่วนพลเอก ชีรพงษ์ จิระวงศ์ เป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแม่เบิกความเป็นพยานของผู้ถูกร้องที่ ๑ ยืนยันว่านายทวิไม่ได้เข้าพบพลเอก ชรรมรักษ์และตนคือบุคคลที่แต่งเครื่องแบบซึ่งยืนอยู่กับพันเอก เชิดพงษ์เห็นสองคนยืนคุยกันโดยไม่มีการมอบเงิน ซึ่งคนสองคนดังกล่าวหมายถึงนายทวิกับนายพงษ์ศรีก็ตาม แต่พลเอก ชีรพงษ์เป็นนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาของพลเอก ชรรมรักษ์ ย่อมเป็นการยากที่จะเบิกความให้เป็นผลเสียหายแก่ผู้บังคับบัญชาของตนเอง คำของพลเอก ชีรพงษ์จึงมีน้ำหนักให้รับฟังได้น้อยเช่นกัน สำหรับพลตรี พุฒนท์ สุวรรณชาติ ซึ่งเบิกความสนับสนุนพยานหลักฐานของผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ พยานเข้าพบพลเอก ชรรมรักษ์ เมื่อเวลาประมาณ ๑๕ นาฬิกา ไม่รู้เห็นเหตุการณ์ที่กล่าวอ้าง ก็อาจเป็นไปได้ว่าเวลาที่พยานกล่าวอ้างนั้นเป็นเวลาภายหลังจากที่นายทวิได้เข้าพบพลเอก ชรรมรักษ์แล้ว เพราะจากหลักฐานในภาพที่ ๕ ปรากฏว่านายทวิกับพวกเดินทางออกจากหน้าห้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเมื่อเวลา ๑๔ นาฬิกา ๕๖ นาที ๕๖ วินาที คำเบิกความของพลตรี พุฒนท์จึงมีน้ำหนักน้อยไม่อาจรับฟังหักล้างคำเบิกความของนายชวการได้เช่นกัน ที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งว่าในภาพเคลื่อนไหวจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิดวัดอุทยานหมาย ถ.๑๐๔ ไม่ปรากฏว่าพลเอก ชรรมรักษ์ได้ทักทายกับบุคคลใด ดังนั้นการที่นายชวการเบิกความว่าพลเอก ชรรมรักษ์ ทักทายพวกตนจึงเป็นความเท็จนั้น เห็นว่า พลตรี หม่อมหลวงสุปรีย์ ประวิตร ยืนยันว่าภาพเคลื่อนไหวดังกล่าวไม่ได้บันทึกเสียงไว้ บันทึกไว้แต่ภาพเคลื่อนไหว จึงไม่ปรากฏเสียงและแม้จะปรากฏในภาพเคลื่อนไหวหมาย ถ.๑๐๔ เพียงว่าพลเอก ชรรมรักษ์เดินผ่านกลุ่มนายทวิ โดยไม่มีลักษณะของการทักทายกันจริงดังผู้ร้องที่ ๑ ได้แย้ง ข้อพิรุธเพียงเท่านั้นยังไม่ถึงกับทำให้คำเบิกความของนายชวการ เสียไป ส่วนข้อโต้แย้งอีกประการหนึ่งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ว่าการที่นายชวการเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่กระทรวงกลาโหมเป็นการวางแผนของนายสุเทพที่รู้ว่าในกระทรวงกลาโหมมีกล้องโทรทัศน์วงจรปิดถ่ายภาพเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาจึงประสงค์ที่จะได้ภาพมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนอื่นจะทำให้สาธารณชนเชื่อถือในเรื่องราวที่นายสุเทพสร้างขึ้น โดยนายสุเทพต้องติดต่อประสานงานไว้ล่วงหน้าและให้คำตอบแทนในการได้ภาพดังกล่าวมา การที่นายชวการไปปรากฏตัวที่กระทรวงกลาโหมก็เพื่อการเดินไปเดินมาให้กล้องโทรทัศน์วงจรปิดบันทึกภาพไว้เท่านั้น เห็นว่าแม้ภาพถ่ายทั้ง ๕ ภาพดังกล่าว นายสุเทพได้มาโดยมิได้รับอนุญาตจากกระทรวงกลาโหมก็ตาม แต่เมื่อภาพถ่ายทั้ง ๕ ภาพนี้เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจริงมิได้เกิดจากการจงใจมีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ

หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการใด ก็ย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ข้อที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งว่า นายชวการเพียงต้องการเดินผ่านกล้องวงจรปิดเพื่อให้ปรากฏภาพนายชวการที่กระทรวงกลาโหมก็ขัดต่อเหตุผล เพราะหากเป็นเช่นนั้นจริงนายชวการต้องหาทางชวนชวายเข้าไปในกระทรวงกลาโหมด้วยตนเองเพียงคนเดียว เหตุใดนายทวีซึ่งเพิ่งรู้จักกับนายชวการเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ จึงต้องเป็นคนพานายชวการเข้าไป เพราะโดยลำพังนายชวการเพียงคนเดียวจะเข้าไปในกระทรวงกลาโหมเพื่อปรากฏตัวอยู่หน้าห้องทำงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นบุคคลสำคัญย่อมยากเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีระบบรักษาความปลอดภัยอย่างดี ทั้งหากนายทวี นายยุทธพงษ์ และนายธีรชัย เป็นบุคคลที่ร่วมกับนายชวการสร้างหลักฐานขึ้น เหตุใดบุคคลทั้งสามนี้ ไม่เบิกความให้สอดคล้องกับนายชวการ แต่กลับเบิกความเข้าข้างพลเอก ธรรมรักษ์ ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ รวมทั้งในคำแถลงการณ์ปิดสำนวนที่อ้างว่า เป็นการขัดต่อเหตุผลเป็นอย่างยิ่งที่คนที่มีสถานะอย่าง พลเอก ธรรมรักษ์นัดหมายให้ไปรับเงินจำนวนน้อยเพียง ๕๐,๐๐๐ บาท ที่กระทรวงกลาโหม นั้น เห็นว่า ข้ออ้างนี้มีใช่เป็นเหตุเป็นผลดังที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้างเสมอไป เพราะมีเหตุปัจจัยหลายประการที่ทำให้แต่ละบุคคลอาจจะกระทำการบางอย่างผิดเพี้ยนไปจากวิสัยของวิญญูชนในแต่ละสภาวะจะพึงกระทำหรือพึงคาดหมายก็ได้ เหตุผลของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพียงเท่านั้นยังไม่อาจทำลายน้ำหนักคำพยานปาก นายชวการดังที่ได้วินิจฉัยมาแล้วได้ ส่วนข้อเท็จจริงเรื่องค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นั้น แม้นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จะเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าค่าใช้จ่ายส่วนนี้พันตำรวจตรี เสงี่ยม สำราญรัตน์ และบุคคลอื่นร่วมกันออกให้ก็ตาม แต่พันตำรวจตรี เสงี่ยมก็มีได้เบิกความถึงเรื่องนี้แต่อย่างใด คำของนายบุญทวีศักดิ์จึงมีน้ำหนักน้อย ดังเหตุผลที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้น จึงฟังข้อเท็จจริงได้ว่า นายทวีได้รับเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท จากพลเอก ธรรมรักษ์ ที่กระทรวงกลาโหมเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ แล้วส่งมอบเงินดังกล่าวจนถึงมือนายชวการเพื่อนำไปใช้เป็นค่าสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒

มีปัญหาต้องวินิจฉัยต่อไปว่า ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ และวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวีกับพวกในฐานะตัวแทนของพลเอก ธรรมรักษ์ ให้เงินสนับสนุนแก่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

ประเด็นนี้สืบเนื่องมาจากวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ หลังจากนายชวการเข้าพบพลเอก ชรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ที่อาคารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ แล้ว เหตุการณ์หลังจากนั้นรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นได้ต่อไปว่า นายชวการได้เข้าพักที่โรงแรมกานต์มณีน่านสะพานควาย โดยในเวลาประมาณ ๒๓ นาฬิกา นายสุขสันต์ ชัยเทศ ผู้อำนวยการเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้พบกับนายชวการที่ห้องพักเพื่อหารือกันเกี่ยวกับการส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้โรงแรมกานต์มณีน่าน เป็นสถานที่คัดเลือกคน ลงสมัครรับเลือกตั้ง ระหว่างวันที่ ๓ ถึงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ ผู้ประสานงานส่งโทรสารเอกสารต่าง ๆ ของบุคคลที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งอันได้แก่ ตำนาบัตรประจำตัวประชาชน ตำนาทะเบียนบ้าน และวุฒิการศึกษา มายังโรงแรมกานต์มณีน่านของนายชวการ เมื่อได้รับโทรสารเอกสารดังกล่าวแล้ว นางสาวฉวีราพร พิมพ์จันทร์ นำไปลบชื่อนายชวการและหมายเลขโทรสารที่หัวกระดาษออกแล้วนำไปถ่ายเอกสารเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการสมัครเป็นสมาชิกพรรคของบุคคลเหล่านั้น โดยนางสาวฉวีราพร กรอกข้อความลงในใบสมัครให้บุคคลดังกล่าว โดยเว้นว่างช่องวันที่สมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และช่องรหัสสมาชิก พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ รวบรวมคนโดยวิธีการเช่นนี้ได้รวม ๘๖ ราย แต่ได้คัดเลือกส่งสมัครรับเลือกตั้ง ๓๓ ราย ต่อมาวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ ได้มีการนำแผ่นซีดีข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ มาแก้ไขที่โรงแรมกานต์มณีน่าน โดยนายสุขสันต์มอบหมายให้นายสายัณห์ เจียมสวัสดิ์ ดำเนินการลบชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขประจำตัวประชาชนของสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ บางคนออก แล้วใส่ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขประจำตัวประชาชนของบุคคลที่คัดเลือกไว้แล้ว ๓๓ ราย แทน ต่อจากนั้นได้นำแผ่นซีดีที่แก้ไขข้อมูลแล้วไปมอบให้นายอมรวิทย์ สุวรรณผาดำเนินการแก้ไขโดยว่าจ้างในราคา ๓๐,๐๐๐ บาท วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ นางสาวฉวีราพรได้ตรวจสอบข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ร้านบริการอินเทอร์เน็ตปากซอย ๑๕ ถนนประดิพัทธ์ ปรากฏว่ามีรายชื่อของผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งครบถ้วน พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงออกใบรับรองให้บุคคลดังกล่าว และต่อมาบุคคลดังกล่าวได้ไปสมัครรับเลือกตั้งซึ่งปรากฏว่ามีบุคคลที่ขาดคุณสมบัติเพราะมิได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ปรากฏตามรายชื่อในเอกสารหมายเลข ร.๔๔

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยเบื้องต้นเสียก่อนว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ออกค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้งเองหรือไม่ ในข้อนี้มีพยาน ๒ ปาก คือ

นายชวการและนายสุขสันต์ที่ยืนยันว่าเป็นผู้มอบเงินให้ผู้สมัคร โดยนายชวการ เบิกความว่า ในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เมื่อสรุปยอดผู้สมัครได้ทั้งสิ้น ๓๓ คน เวลาบ่ายนายทวี สุวรรณพัฒน์ เอาเงินมาให้จึงได้ช่วยกันนับใส่ซอง ซองละ ๒๐,๐๐๐ บาท ได้ ๑๒ ซอง ซึ่งไม่พอแก่ผู้สมัคร ๓๓ คน นายทวี จึงเดินทางไปรับเงินมาอีกครั้ง ใส่ซองได้ทั้งสิ้น ๓๘ ซอง มอบให้ผู้สมัครไป ๓๓ ซอง ที่เหลือแบ่งปันกันให้ผู้ร่วมงาน และนายสุขสันต์ เบิกความว่าได้จ่ายเงินให้ผู้สมัครคนละ ๒๐,๐๐๐ บาท ตามรายชื่อ ๓๓ รายชื่อ โดยนายชวการ นายธีรชัย นายพงษ์ศรี และนายทวี เป็นผู้ดำเนินการ สำหรับซองใส่เงินนายธีรชัยไปซื้อมาจากร้านเซเว่นอีเลฟเว่น หน้าโรงแรมกานต์มณี ส่วนนายบุญทวีศักดิ์ ยืนยันว่า ผู้สมัครแต่ละคนออกค่าใช้จ่ายเองเพราะเป็นโอกาสที่จะได้รับเลือกเนื่องจากพรรคใหญ่ไม่ลงสมัคร แต่คำเบิกความของนายบุญทวีศักดิ์ขัดแย้งกับนายประยูร พูลจันทร์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่เบิกความว่าได้รับเงินจากนายบุญทวีศักดิ์ ๗๒,๐๐๐ บาท เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัคร สังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช พยานปากนายบุญทวีศักดิ์จึงมีน้ำหนักน้อย แม้ผู้สมัครในนามพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ คนอื่นที่อนุกรรมการสืบสวนสอบสวนได้ทำการสอบสวนไว้ และได้มาเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เช่น พันตำรวจตรี เสงี่ยม ลำราญรัตน์ นายสมบุรณ์ จิตตั้งสมบุรณ์ นายชารัตน์ มณีศรี นายปฏิพัฒน์ เกียรติธีรวิชัย นายวิรัตน์ ศรีโชติ และนายดิเรก หนูสาย ต่างเบิกความว่าแต่ละคนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองก็ตาม แต่สำหรับพันตำรวจตรี เสงี่ยม ยังเบิกความว่าได้ออกค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้งให้นายชารัตน์และนายปฏิพัฒน์ ซึ่งนายชารัตน์และนายปฏิพัฒน์ ก็เบิกความรับว่าหลังสมัครแล้วพันตำรวจตรี เสงี่ยมได้ออนเงินมาให้คนละ ๑๕,๐๐๐ บาท เห็นว่า ไม่มีเหตุผลใดที่พันตำรวจตรี เสงี่ยมจะต้องออกเงินให้บุคคลอื่น จึงเชื่อว่าเงินที่พันตำรวจตรี เสงี่ยมโอนให้นายชารัตน์และนายปฏิพัฒน์ไม่ใช่เงินของพันตำรวจตรี เสงี่ยมเอง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่ว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นพรรคขนาดเล็กไม่มีเงินทุนมากนัก ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพียงคนเดียวเท่านั้น ประกอบกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในครั้งนี้ซึ่งรวมทั้ง พันตำรวจตรี เสงี่ยมกับพวกข้างต้นต่างได้รับหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ในวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่โรงแรมกานต์มณีและได้พากันไปสมัครรับเลือกตั้ง ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ อันเป็นวันสุดท้ายของการรับสมัคร ย่อมจะเห็นได้ว่าบุคคลเหล่านั้นมิได้มีเจตนาที่จะสมัครรับเลือกตั้ง มาแต่เดิมเพราะแต่ละคนขาดคุณสมบัติไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เมื่อมีการแก้ไขฐานข้อมูล

การเป็นสมาชิกพรรคแล้วจึงมาลงสมัคร เห็นได้ว่าการสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ของบุคคลตามบัญชีรายชื่อในเอกสารหมายเลข ร.๔๔ ทั้ง ๒๗ คน ผู้สมัครทุกคนต่างอยู่ในฐานะผู้รับจ้าง ประสงค์เพียงแต่จะได้เงินตอบแทนแลกกับที่ตนลงสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น เพราะผู้สมัครแต่ละคนดังกล่าวไม่เคยหาเสียงหรือดำเนินกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ ในพื้นที่ที่ลงสมัครมาก่อนเลย จึงไม่มีความหวังแม้แต่เพียงน้อยนิดว่าจะได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนในพื้นที่ พฤติการณ์แห่งคดีดังที่วินิจฉัยมาามีเหตุให้เชื่อได้แน่แท้ว่าไม่มีผู้สมัครคนใดที่จะออกค่าใช้จ่ายเอง ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ได้ออกค่าใช้จ่ายเองและพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ก็ไม่ได้ออกให้ แต่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลอื่น

มีปัญหาวินิจฉัยต่อไปว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินที่นายทวีมอบให้ในฐานะเป็นตัวแทนของพลเอกธรรมรักษ์ หรือไม่ ในข้อนี้ได้รับความจากการวินิจฉัยมาในประเด็นก่อนแล้วว่า นายชวการยืนยันว่านายทวีเป็นผู้นำเงิน ๗๖๐,๐๐๐ บาท มามอบให้นายชวการ แล้วได้จัดแบ่งเงินออกเป็นซอง ซองละ ๒๐,๐๐๐ บาท ซึ่งข้อนี้ นายธีรชัย ก็รับว่าเป็นคนไปซื้อซองแล้วมาช่วยกันนับเงินใส่ซองได้ ๓๘ ซอง นอกจากนี้ทั้งนายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย ต่างก็ยอมรับว่าในช่วงวันที่ ๓ ถึงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ ได้เข้าไปที่โรงแรมกานต์มณีจริง เพียงแต่ป้ายเบี่ยงว่านายทวีนำช่างภาพไปถ่ายรูปเพื่อทำป้ายโฆษณาหาเสียงให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และติดตามขอรับค่าจ้างในการทำงานดังกล่าว ซึ่งการถ่ายรูปนี้ นายปฏิพัฒน์ เกียรติธีรชัย ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ก็ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนว่ามีคนมาถ่ายรูปให้ โดยบอกว่านายปฏิพัฒน์เป็นสมาชิกมานานแล้ว หากตัดสินใจจะลงสมัครจึงถ่ายรูปไว้ก่อน และนายชวการยังเบิกความว่า ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๑๑ นาฬิกา นายทวีนำเงินมามอบให้นายชวการอีก ๑๔๐,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งนายชวการได้ออนเงินไปให้นายสุขสันต์ที่จังหวัดนครพนม แต่เนื่องจากสมัครไม่ทัน นายสุขสันต์จึงโอนเงินคืนให้นายชวการ และยังเบิกความต่อไปว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ ทั้งหมดนั้นนายบุญทวีศักดิ์ นายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัยได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์ของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคทุกขั้นตอน รวมทั้งนายทวีเป็นผู้จ่ายค่าห้องพักของโรงแรมกานต์มณีทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อพิจารณาย้อนไปถึงข้อเท็จจริงที่นายพงษ์ศรีพบกับนายชวการในปลายเดือนกุมภาพันธ์ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นเวลาหลังจากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ขณะพูดคุยกันมีพวกของนายพงษ์ศรีโทรศัพท์บอกให้นายพงษ์ศรีหาพรรคการเมืองขนาดเล็กลงสมัครรับเลือกตั้ง นายชวการจึงแจ้งให้นายสุขสันต์หาคนลงสมัครรับเลือกตั้ง ต่อมา

ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวี นายพงษ์ศรี นายธีรชัย นำนายชวการเข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ที่อาคารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และต่อมาในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวี นายพงษ์ศรี นายธีรชัย และนายชวการ เข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ที่กระทรวงกลาโหมและรับเงินค่าสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ตลอดจนถึงวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย ต่างช่วยนายชวการ นายสุขสันต์ และนายบุญทวีศักดิ์ดำเนินการเปลี่ยนแปลงแก้ไขฐานข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ช่วยจัดการถ่ายรูปผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ตลอดจนนายธีรชัยช่วยนำเงินใส่ซองมอบให้ผู้สมัคร และนายทวี ก็เป็นคนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์ อีกทั้งนายทวี นายพงษ์ศรีกับนายธีรชัยต่างก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะให้การสนับสนุนเงินจำนวนมากดังกล่าวได้รวมทั้งไม่มีเหตุที่จะกระทำด้วย ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่มีเงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้ว่าเป็นการเลือกตั้งปี ๒๕๔๘ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพียงคนเดียว ข้อเท็จจริงดังที่ได้กล่าวมาเพื่อประมวลพิจารณาประกอบมูลเหตุจูงใจที่ทำให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องการแก้เกมทางการเมืองที่สามพรรคร่วมฝ่ายค้านมีมติไม่ส่งผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้ง ทำให้มีพื้นที่เป้าหมายที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เกรงว่าผู้สมัครของตนจะได้คะแนนไม่ถึงร้อยละยี่สิบ จึงจำเป็นต้องจ้างผู้สมัครพรรคเล็กลงแข่งขันเพื่อแก้เกมทางการเมืองของพรรคร่วมฝ่ายค้านแล้ว พฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุผลเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างสมเหตุผล เชื่อได้ว่านายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัยเป็นบุคคลที่พลเอก ธรรมรักษ์มอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับการหาบุคคลลงสมัครในนามพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และเงินดังกล่าวเป็นเงินที่ได้มาจากพลเอก ธรรมรักษ์และพวก ที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งว่า การที่นายชวการโอนเงินให้นายสุขสันต์ ที่จังหวัดนครพนม จำนวน ๑๔๐,๐๐๐ บาท ใกล้เคียงในวันสุดท้ายของการรับสมัครซึ่งเหลือเวลาอีกไม่กี่ชั่วโมงก็จะปิดรับสมัครแล้ว เป็นการสร้างหลักฐานเท็จเพื่อปรักปรำใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ นั้น ในข้อนี้ นายสุขสันต์เบิกความรับว่านายชวการติดต่อไปจริง นายสุขสันต์แจ้งตอบว่ายังไม่ได้สมัครอีก ๓ ราย แต่เนื่องจากหลักฐานไม่พร้อมจึงไม่ได้รับสมัคร เห็นว่า หากเป็นการสร้างพยานหลักฐานเท็จก็น่าจะทำมาตั้งแต่ตอนต้น มิใช่เพิ่งมาดำเนินการในวันสุดท้ายของการสมัครรับเลือกตั้ง ประกอบกับเป็นเงินจำนวนไม่น้อย ไม่น่าจะอยู่ในวิสัยที่นายชวการจะดำเนินการได้ ข้อเท็จจริงในส่วนนี้จึงไม่เป็นพิรุชที่จะทำให้คำเบิกความของนายชวการไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง

ส่วนกรณีที่ถูกร้องที่ ๑ อ้างเหตุผลชี้แจงแก้ตัวว่านายสุเทพว่าจ้างนายบุญทวีศักดิ์ให้ไปความพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ นั้น ข้อเท็จจริงกรณีนี้สืบเนื่องมาจากนายชวการ โตสวัสดิ์ นายสุขสันต์ ชัยเทศ และนายไพทร พลสุวรรณ เข้าพบนายสุเทพที่พรรคประชาธิปัตย์และเปิดเผยเรื่องที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ หากคนลงสมัครรับเลือกตั้งแข่งกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบ นายสุเทพกับพวกจึงเดินทางไปหานายบุญทวีศักดิ์ที่บ้าน โดยนายบุญทวีศักดิ์ ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนและเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า นายสุเทพเสนอเงินให้จำนวนสิบห้าล้านบาท เพื่อให้ได้รายชื่อพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ รับเงินจากพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์นั้น เห็นว่า ขณะนั้นนายสุเทพไปพบนายบุญทวีศักดิ์ในคืนวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ นั้น นายชวการและนายสุขสันต์ ได้เปิดเผยความจริงแล้วว่า พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่านายสุเทพไปพบนายบุญทวีศักดิ์เพียงเพื่อต้องการให้ได้พยานหลักฐานให้มั่นคงยิ่งขึ้นไม่ว่าแผ่นดินสักหรือแผ่นดินซีดีหรือสำเนา ท.พ. ๖ เท่านั้น จึงไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องเสียเงินว่าจ้างเป็นจำนวนมากเช่นนั้น คำเบิกความของนายบุญทวีศักดิ์จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง

มีปัญหาต้องวินิจฉัยต่อไปว่า พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ ร่วมกับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ แก้ไขเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ หรือไม่ ปัญหานี้มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นเสียก่อนว่านายบุญทวีศักดิ์ได้ว่าจ้างนายอมรวิทย์เปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลดังกล่าวหรือไม่ นายอมรวิทย์ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนว่า ได้ไปพบนายบุญทวีศักดิ์เมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ สองต่อสองเมื่อเวลาประมาณ ๒๑ นาฬิกา แต่จำวันที่ไม่ได้ นายบุญทวีศักดิ์ว่าจ้างให้แก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยเสนอเงินให้ ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อมานายบุญทวีศักดิ์แจ้งว่าจะนำข้อมูลที่จะให้แก้ไขมาให้ นายอมรวิทย์จึงไปเอาแผ่นดินสักหรือแผ่นดินซีดีและทะเบียน ท.พ. ๖ ซึ่งมีจำนวน ๓๔ แผ่น จากนายบุญทวีศักดิ์ที่สี่แยกท่าเสา โดยนายบุญทวีศักดิ์จ่ายเงินให้ ๓๐,๐๐๐ บาท วันรุ่งขึ้นนายอมรวิทย์จึงนำแผ่นดินสักหรือแผ่นดินซีดีและข้อมูล ท.พ.๖ ไปแก้ไข นอกจากนี้ปรากฏว่าคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนยังได้นำภาพถ่ายของนายบุญทวีศักดิ์มาให้ นายอมรวิทย์ยืนยันซึ่งนายอมรวิทย์ก็ให้การยืนยันว่าบุคคลที่ว่าจ้างให้ตนแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลคือนายบุญทวีศักดิ์ทั้งเมื่อนายบุญทวีศักดิ์มาเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่ได้ว่าจ้างนายอมรวิทย์เพียงแต่เบิกความบ้ายเบี่ยงทำนองว่าไม่เกี่ยวข้อง ประกอบกับนายสุขสันต์ ชัยเทศก็ให้การต่อคณะอนุกรรมการ

สืบสวนสอบสวนว่าเมื่อปี ๒๕๔๘ พยานเคยดำเนินการแก้ไขข้อมูลของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ทำนองเดียวกับครั้งนั้นมาแล้ว โดยนายบุญทวีศักดิ์เป็นผู้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอให้จริงจึงฟังได้ว่านายบุญทวีศักดิ์เป็นผู้ว่าจ้างนายอมรวิทย์ให้แก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ถึงต้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๘ จริง

ส่วนปัญหาที่ว่า พลเอก ชรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์มีส่วนร่วมหรือสนับสนุนในการกระทำดังกล่าวหรือไม่ นั้น เมื่อพิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงดังวินิจฉัยมาเบื้องต้นแล้วว่า ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๘ นายชวการได้พบหารือกับพลเอก ชรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์เรื่องให้หาพรรคขนาดเล็กจัดหาคนลงสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่ภาคใต้ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดสระแก้ว พลเอก ชรรมรักษ์ได้สอบถามถึงวิธีการว่าจะทำอย่างไร นายชวการจึงอธิบายวิธีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยมีขั้นตอนหรือวิธีการที่เรียกว่าการตัดต่อพันธุกรรมที่นายชวการเปิดความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ดังที่ได้วินิจฉัยมาแล้วนั้น ซึ่งเมื่อพลเอก ชรรมรักษ์ซักถามถึงกรรมวิธีการดังกล่าวจากนายชวการจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงหันไปถามนายพงษ์ศักดิ์ว่า “เอาอย่างนี้นะ” และนายพงษ์ศักดิ์ตอบตกลง จะเห็นได้ว่าหลังจากนั้นมีการไปนำแผ่นซีดีจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแก้ไขเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ โดยมีนายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย คนของพลเอก ชรรมรักษ์รู้เห็นตลอด ซึ่งแม้นายอมรวิทย์จะเปิดความว่า นายบุญทวีศักดิ์ติดต่อขอให้แก้ไขข้อมูลเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ก่อนนายชวการเข้าพบพลเอก ชรรมรักษ์ก็ตาม แต่การติดต่อดังกล่าวในครั้งแรกนี้ก็มิเหตุให้เชื่อว่าสืบเนื่องมาจากการที่นายพงษ์ศรีซึ่งเป็นทีมงานของพลเอก ชรรมรักษ์พบนายชวการเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ และขอให้นายชวการหาพรรคขนาดเล็กส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อนายชวการแจ้งให้นายสุขสันต์ดำเนินการ นายสุขสันต์ซึ่งเคยแก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงประสานงานกับนายบุญทวีศักดิ์ให้ดำเนินการติดต่อกับนายอมรวิทย์ ส่วนที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งว่านายสุขสันต์ให้การว่าเมื่อได้แผ่นซีดีมาจากนายบุญทวีศักดิ์แล้วได้แก้ไขข้อมูลสมาชิกจนเสร็จ ต่อมาเวลา ๒ นาฬิกาของวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๘ นายบุญทวีศักดิ์ได้นำแผ่นซีดีไปคืนนั้น นายอภิชาติ ศรีวิชัย ผู้ตรวจสอบเรื่องนี้ยืนยันว่า แผ่นซีดีมีการแก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ พบว่าได้มีการบันทึกไว้เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ เวลา ๑๕.๔๓ นาฬิกา จึงพิสูจน์ว่าคำให้การของนายสุขสันต์เป็นความเท็จนั้น เห็นว่า ในเรื่องนี้จะมีการแก้ไขข้อมูลพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ หรือวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๘ นั้น ไม่ใช่ข้อสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่ว่ามีการแก้ไขจริง ส่วนคำให้การของ

นายสุขสันต์ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการตรวจสอบของนายอภิชาติอาจจะเกิดจากการจงใจใช้เทคนิคทำให้ปรากฏวันแก้ไขผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง หรือมิฉะนั้นก็อาจเกิดจากนายชวกรจำวันเวลาสับสนก็เป็นได้ ซึ่งข้อแตกต่างเพียงเท่านี้ไม่ถึงกับทำให้คำให้การของนายสุขสันต์ไม่น่าหนักใจรับฟังแต่อย่างใด

ที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งอีกว่า การที่นายอมรวิทย์นำเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท ไปมอบให้พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นข้อพิรุธว่าเหตุใดนายอมรวิทย์รับเงินมาแล้วจึงไม่นำไปใช้ การรับสารภาพของนายอมรวิทย์จึงเป็นที่สงสัยว่ากระทำโดยสมัครใจหรือถูกข่มขู่และน่าเชื่อว่านายอมรวิทย์เป็นผู้เข้าร่วมในขบวนการปรักปรำใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงต้องรับฟังพยานปากนี้ด้วยความพิณิจิเคราะห์อย่างยิ่งนั้น เห็นว่า นายอมรวิทย์รับสารภาพเรื่องนี้เพราะจำนนต่อหลักฐาน เนื่องจากผู้ที่สามารถแก้ไขข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกพรรคการเมืองมีนายอมรวิทย์เพียงคนเดียว ทั้งการรับสารภาพดังกล่าวก็เป็นความผิดทั้งทางวินัยและทางอาญาซึ่งมีโทษถึงจำคุก หากไม่เป็นความจริงเชื่อว่านายอมรวิทย์คงไม่เอาอนาคตของตัวเองเข้าแลกเพื่อที่จะร่วมมือกับบุคคลอื่นปรักปรำพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นแน่

ที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งถึงสาเหตุที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถูกกล่าวหาในเรื่องนี้ว่า เหตุการณ์ที่นายชวกรเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นไปตามแนวทางที่นายสุเทพและคณะเป็นผู้กำหนดและจัดทำขึ้นเพื่อปรักปรำใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยมีมูลเหตุจงใจเพื่อล้มการเลือกตั้งนั้น เห็นว่า การกระทำทั้งหลายของนายชวกรมีข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลา สถานที่และบุคคลมากมายที่นายชวกรเข้าไปเกี่ยวข้องดังที่ได้วินิจฉัยมาตอนต้น เริ่มตั้งแต่นายชวกรพบกับนายพงษ์ศรีหลังมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร การเข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ที่อาคารที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๒ และวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ การดำเนินการจัดหาบุคคลมาลงสมัครรับเลือกตั้งและการแก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๓ ถึงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ และข้อเท็จจริงอื่น ๆ นั้น สืบเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างสมเหตุสมผล เป็นการยากที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะเข้าไปบงการหรือกำหนดให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นได้ สาเหตุที่นายชวกรเปิดเผยข้อเท็จจริงเรื่องนี้เชื่อว่าเนื่องจากนายชวกรเข้าใจว่าฝ่ายผู้ว่าจ้างให้ดำเนินการเรื่องนี้บิดพลิ้วไม่ยอมจ่ายค่าจ้างให้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ ทั้งที่การเปิดเผยความจริงเช่นนี้ตนเองก็ต้องเสี่ยงที่จะถูกลงโทษถึงจำคุกเพราะนายชวกรก็เป็นผู้หนึ่งที่ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ ๒๕ กรุงเทพมหานคร ทั้งๆ ที่รู้ว่าตนเองขาดคุณสมบัติอันเป็นการเข้าข่ายกระทำผิดฐานรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแต่ยังได้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๐ แห่งพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ รวมทั้งอาจเข้าข่ายเป็นผู้สนับสนุนให้นายอมรวิทย์กระทำความผิดกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ด้วย ข้อโต้แย้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าวจึงไม่มีเหตุผลให้รับฟังเช่นกัน

สำหรับพยานหลักฐานที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้างว่านายสุเทพกั้นแกลงปรีกรำใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ อีกประการหนึ่งคือกรณีนายสุเทพโดยนายไทรกว่าจ้างนายวรรชวริทธิ์ ดันติกริมย์ หัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่า ให้ใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งมีพยานหลักฐานที่สำคัญคือ บันทึกการสนทนา ระหว่างนายไทรก พลสุวรรณ กับนายวรรชวริทธิ์ เอกสารหมาย ร.๒๕๕ หรือวีซีดี หมายเลข ร.๗ นั้น ในข้อนี้ เมื่อพิจารณาบันทึกการสนทนาเอกสารหมาย ร.๒๕๕ และวีซีดี หมายเลข ร.๗ รวมทั้งเหตุการณ์เกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นโดยตลอดแล้ว เห็นว่าขณะนั้นการเมืองแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลฝ่ายหนึ่งและพรรคร่วมฝ่ายค้านอันประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยและพรรคมหาชนอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ละฝ่ายต่างชิงไหวชิงพริบเพื่อจะเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง หรือทำลายความเชื่อถือศรัทธาของอีกฝ่ายหนึ่งในทุกเมื่อหากมีโอกาส ขณะที่นายไทรกสนทนากับนายวรรชวริทธิ์ ในวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๕ นั้น มีการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ และมีการสมัครรับเลือกตั้งรอบ ๒ เพื่อลงคะแนน ในวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๕ ไปแล้ว ทั้งมีการเปิดโปงต่อสาธารณชนโดยพรรคประชาธิปัตย์กล่าวหาว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล และกรรมการบริหารพรรคคนอื่นว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อช่วยเหลือไม่ให้ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ โดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์จัดแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ไปแล้ว และในส่วนที่เกี่ยวกับพรรคชีวิตที่ดีกว่าของนายอมรวิทย์ก็ได้ส่งบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรอบ ๒ ในเขตเลือกตั้งจังหวัดพังงา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา รวม ๔ คน แต่บุคคลทั้งสี่ขาดคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะเป็นสมาชิกพรรคชีวิตที่ดีกว่านับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งไม่ถึงเก้าสิบวัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ดังนั้น ในการสนทนาระหว่างนายไทรกับนายวรรชวริทธิ์ ซึ่งจับสาระสำคัญได้ว่า นายไทรกล่าวหาว่านายวรรชวริทธิ์ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าออกหนังสือรับรองอันเป็นเท็จให้บุคคลทั้งสี่ดังกล่าวลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นความผิดอาญาอาจจะต้องติดคุก โดยนายไทรต้องการทราบและหาหลักฐานที่จะยืนยันว่า การที่นายวรรชวริทธิ์ส่งบุคคลทั้งสี่ลงสมัครรับเลือกตั้งมีใครเป็นผู้ว่าจ้างหรือไม่ หากบอกมานายสุเทพจะช่วยเหลือไม่ให้ติดคุกและจะจ่ายเงินให้ รวมทั้งจะช่วยเหลือทางการเมืองด้วย โดยถ้าบอกว่าถ้าผู้ว่าจ้างเป็นบุคคลสำคัญของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ก็จะต่อรองไต่ราคาสูง โดยนายไทรยกตัวอย่างว่าถ้าเป็นนายสุวัจน์ (เป็นที่เข้าใจว่าหมายถึง นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ) เป็นผู้ว่าจ้างก็ต้องเป็นล้าน แต่ถ้าเป็นพลเอก ชรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ก็ไม่เท่าไร (หมายถึงจ่ายไม่สูง) เพราะถูกกล่าวหาไปแล้วว่าได้ว่าจ้างทั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ในการสนทนา นายไทรพูดย้าให้นายวรรชวริทธิ์เอาตัวรอดก่อนเพื่อจะได้ไม่ต้องติดคุก หากนายวรรชวริทธิ์ตัดสินใจพูดเรื่องนี้ก็จะจัดแถลงข่าว ส่วนนายวรรชวริทธิ์พูดปฏิเสธบ้ายเบี่ยงว่าตนไม่ได้ทำผิด แต่พูดรับปาก นายไทรว่าจะไปปรึกษาแม่บ้าน (หมายถึงภรรยา) ก่อนจึงจะตัดสินใจได้ ตามคำสนทนาเอกสารหมายเลข ๒๕๕ ไม่ปรากฏข้อความตอนใดที่แสดงว่านายไทรว่าจ้างนายวรรชวริทธิ์ให้ใส่ร้ายนายสุวัจน์หรือ กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ คนอื่น การที่นายไทรเอ่ยชื่อนายสุวัจน์สืบเนื่องมาจากการสนทนา ช่วงหนึ่งนายวรรชวริทธิ์พูดว่า เมื่อได้คุยกับนายไทรก็สบายใจ จึงนัดพูดคุยกับนายไทรวันรุ่งขึ้น แต่พูดทำนองว่าขอให้นายไทรบอกถึงคำตอบแทนเพราะนายวรรชวริทธิ์จะได้ไปบอกลูกและภรรยา นายไทรจึงพูดว่า “ไม่ใช่ เราไม่รู้ว่ามันเป็นใคร ถ้าพี่บอกว่าสุวัจน์มาหาพี่ มันก็ต้องเป็นล้าน มันก็แล้วแต่ชื่อคน” คำพูดของนายไทรดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นายไทรเชื่อว่ามีคนว่าจ้าง พรรคชีวิตที่ดีกว่าให้ส่งคนสมัครรับเลือกตั้งในรอบ ๒ และหากนายวรรชวริทธิ์เปิดเผยตัวผู้ว่าจ้าง โดยยกตัวอย่างว่าถ้าเป็นนายสุวัจน์ก็จะได้รับคำตอบแทนสูง แม้ข้อความที่นายไทรพูดบางตอนเช่น “ลุง การจะได้ไม่ได้ ผมจะบอกว่ามันจะได้หรือไม่ได้ มันก็ต้องถึงเขา ถ้าไม่ถึงเขา จะไม่มีใครจ่าย ให้ลุงนะตามความจริง” หรือคำพูดก่อนจบการสนทนาที่ว่า “คืออย่างนี้ในไทยรักไทย ใครก็ได้ในไทยรักไทย ขอให้เป็น ส.ส.ในไทยรักไทย ถ้าถึงคนใหญ่ดีกว่าคนเล็ก มันเหมือนมิได้ เราได้ ซิติเซ็น แต่คุณต้องทำให้มันถึงให้ได้และลุงต้องเก็บหลักฐานที่เขาโอนเงินลุง ๕,๐๐๐ หรือ ๑๐,๐๐๐ ลุงต้องเตรียมหลักฐานตรงนี้มาหมดเลย ไม่อย่างนั้น ลุงจะไม่มีน้ำหนัก ใ้บุญทวีศักดิ์มันส่งเงินให้ลุงเท่าไร แล้วใ้บุญทวีศักดิ์มันบอกนายมันที่ชื่ออะไรในไทยรักไทย” ซึ่งเมื่อพิจารณาผิวเผินแล้วอาจเข้าใจว่าเป็น การว่าจ้างนายวรรชวริทธิ์ให้ใส่ร้ายกรรมการบริหารพรรคหรือสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ แต่ถ้าหาก

พิเคราะห์การสนทนามาแต่ต้นประกอบกับเหตุการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นก็จะเห็นเจตนาของ นายไทรว่าได้พูดจาหว่านล้อมชักชวนให้นายบรรชิตเปิดเผยตัวผู้ว่าจ้างโดยพูดอยู่บนพื้นฐาน ความเชื่อของนายไทรที่ว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างพรรคเล็กลงสมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีการแถลงข่าว โดยนายสุเทพไปแล้ว จึงขอให้นายบรรชิตเปิดเผยความจริงพร้อมพยานหลักฐานว่ามีใครว่าจ้าง พรรคชีวิตที่ดีกว่า ถ้าข้อเท็จจริงเรื่องการว่าจ้างให้ลงสมัครรับเลือกตั้งโยงถึงกรรมการบริหารพรรค ไทยรักไทยหรือสมาชิกพรรคไทยรักไทยที่มีชื่อเสียงก็จะได้รับค่าตอบแทนสูงเปรียบเสมือนนาฬิกา ยี่ห้อต่าง ๆ ที่มีราคาไม่เท่ากัน จึงเชื่อว่าการนัดพบปะและการพูดจាកันตามบทสนทนาเอกสารหมาย ร.๒๕๕ หรือวิธีดี หมายเลข ร.๖ นั้น นายไทรมุ่งประสงค์เพียงต้องการที่จะแสวงหาพยานหลักฐาน จากนายบรรชิต กรณีมีการกล่าวหาว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างพรรคเล็กลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยเสนอค่าตอบแทนให้ มิใช่เป็นกรณีนายไทรว่าจ้างให้นายบรรชิตใส่ร้ายนายสุวัจน์ เพื่อสร้าง หลักฐานขึ้นปรักปรำใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ แต่อย่างใด ข้อโต้แย้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อนี้ จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง

สรุปข้อวินิจฉัยในรายละเอียดของประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นทั้งหมด เมื่อประมวล พิเคราะห์โดยละเอียดแล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งเมื่อพิจารณา ประกอบมูลเหตุจูงใจที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องกระทำเพื่อช่วยผู้สมัครคนเดียวของพรรคในพื้นที่ ที่ประชาชนนิยมพรรคร่วมฝ่ายค้านให้เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง แม้ได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละสิบ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นแล้ว พฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุผลให้รับฟังเชื่อถือได้ โดยปราศจากข้อสงสัยว่า พลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ได้ร่วมกับนายบุญทวีศักดิ์ นายสุขสันต์ และนายอมรวิทย์ กระทำการติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และพลเอก ธรรมรักษ์ กับนายพงษ์ศักดิ์ ร่วมกันให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งจริง

๘.๑.๒ นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคของผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ อันเป็นเท็จ เพื่อใช้เป็นหลักฐานการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือไม่

ประเด็นนี้ นายบุญทวีศักดิ์อ้างว่า ได้ลงชื่อในหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรค (ส.ส. ๑๘) มอบให้นายสุขสันต์ไว้โดยให้นายสุขสันต์ไปกรอกชื่อสมาชิกผู้มีคุณสมบัติเอาเอง เห็นว่า เมื่อตาม ข้อเท็จจริงที่ได้วินิจฉัยมาฟังได้ว่า นายบุญทวีศักดิ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรค

โดยวิธีการที่เรียกว่าการตัดต่อพันธุกรรมมาตั้งแต่ต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผู้ว่าจ้างให้นายอมรวิทย์ ให้แก้ไขข้อมูล และบุคคลที่นายบุญทวีศักดิ์ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคให้ ก็เป็นบุคคลที่เพิ่งนำรายชื่อมาบันทึกการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๕ ด้วยกรรมวิธีการตัดต่อพันธุกรรมดังที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้น ซึ่งตามเอกสารหมายเลข ร.๔๔ ปรากฏว่ามีจำนวนถึง ๒๗ คน อีกทั้งได้ความจากการวินิจฉัยมาแล้วด้วยว่าเหตุที่นายบุญทวีศักดิ์ต้องว่าจ้าง นายอมรวิทย์ ตัดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกผู้ถูกร้องที่ ๒ ก็เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่นายชวการได้ไปตกลงเจรจาวีกับพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ เพื่อให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ สามารถส่งผู้สมัครลงสมัคร ในเขตพื้นที่เป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาการที่ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียว ไม่สามารถได้คะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิลงคะแนนในเขตเลือกตั้งนั้นอันเป็นมูลเหตุจูงใจ ที่ทำให้นายบุญทวีศักดิ์ต้องกระทำการนี้ เพราะการออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคของผู้สมัคร พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ อันเป็นเท็จเพื่อใช้เป็นหลักฐานการสมัครรับเลือกตั้งก็เป็นเพียงการกระทำส่วนหนึ่ง ที่อยู่ในแผนปฏิบัติการครั้งนี้นั่นเอง ที่นายบุญทวีศักดิ์ปฏิเสธว่าตนไม่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการคั่นคั่นต่อผู้คดี โดยไม่มีเหตุผลให้รับฟัง ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่านายบุญทวีศักดิ์ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรค อันเป็นเท็จ และเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับ บุคคลภายนอก...” จึงถือว่าการออกหนังสือรับรองอันเป็นเท็จดังกล่าวเป็นการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ด้วย

๘.๒ กรณีของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๓

การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๓ ตามคำร้องของผู้ร้องและคำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๓ มีประเด็นย่อยที่ต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริง ดังนี้

๘.๒.๑ พลเอก ไตรรงค์ อินทรทัตและพลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นแสนะ ร่วมกัน

ให้เงินสนับสนุนนายบุญฤทธิพลหรือบุญบารมีภณ ชินราช หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมา ภาวะดี ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นค่าใช้จ่าย ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ หรือไม่ และการสนับสนุนเงินดังกล่าวพลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์กระทำในฐานะเป็นตัวแทน ของพลเอก ธรรมรักษ์ หรือไม่

ในประเด็นนี้ข้อเท็จจริงในเบื้องต้นรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาประมาณ ๑๑ นาฬิกา นางฐิติมา ภาวะดี ผู้ประสานงานของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้เข้าพบนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ที่ทำการพรรคประชาธิปัตย์และเปิดเผยว่า พลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต และพลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ ร่วมกันให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ นายสุเทพได้ให้นางสาวมณีนรัตน์ บุญสิน และนายชญาน์ทัต เทียนทอง บันทึกภาพและเสียงไว้ (VCD) วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมาได้ไปพบนายสุเทพอีก นายสุเทพให้นายถาวร เสนเนียม นายวิทยา แก้วภราดัย นายวินัย เสนเนียม และนายเจือ ราชสีห์ ร่วมกันบันทึกปากคำของนางฐิติมา แล้วนางฐิติมาไปให้นักกฎหมายสำนักงานกฎหมายคณะิ่ง ภาไชย ช่วยซักถามตรวจสอบจนถึงเวลาค่ำ แล้วพันตำรวจตรี สุวิชา จินดาคำ อดีตนายตำรวจติดตามนายสุเทพ นำนางฐิติมาไปส่งที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ซอยอินทามระ ๔๓ ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมาไปพักอยู่ที่บ้านนายสุเทพที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมาได้ไปแจ้งความไว้ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปความว่า นางฐิติมาเดินทางมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานีด้วยความสมัครใจ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมาได้ให้ปากคำต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๘ โดยยืนยันข้อเท็จจริงตามที่เคยเปิดเผยต่อนายสุเทพ และภายหลังให้ปากคำเสร็จสิ้นนางฐิติมายังได้ให้สัมภาษณ์ต่อมวลชนโดยมีการบันทึกภาพและเสียง (VCD) ไว้ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๕ เจ้าพนักงานตำรวจกองปราบปรามไปรับตัวนางฐิติมาที่กรุงเทพมหานคร แต่ครั้งถึงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมากลับไปร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจกองปราบปรามให้ดำเนินคดีแก่นายสุเทพในข้อหาหน่วงเหนี่ยวกักขังให้ปราศจากเสรีภาพ และข่มขืนใจให้กระทำการใด ๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕, ๓๑๐ และในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ และวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๕ นางฐิติมาได้ไปให้ปากคำต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมโดยกลับคำให้การเดิมที่เคยให้การไว้เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ อ้างว่า นายสุเทพว่าจ้างให้ใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ หนึ่งในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมายังได้ไปออกอากาศรายการถึงลูกถึงคน ซึ่งนายสรยุทธ สุทัศนะจินดา เป็นผู้ดำเนินรายการทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยด้วย

มีปัญหาต้องวินิจฉัยประการแรกว่า พลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์ ร่วมกันให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ หรือไม่ ในข้อนี้พยานปากสำคัญคือ นางฐิติมา แต่พยานปากนี้ให้การต่อคณะกรรมการ

สืบสวนสอบสวนเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ กับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๕ และที่เบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่นางฐิติมาแจ้งต่อนายสุเทพเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งมีการบันทึกภาพ และเสียงไว้กับที่ให้การเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ สรุปความได้ว่า เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๕ นายไพฑูรย์ วงศ์วานิช ได้นำผู้ที่จะสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคใต้มาหารือที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ หลายสิบคน นายไพฑูรย์บอกว่าเป็นเพื่อนกับพลเอก ชรรมรักษ์สมัยที่ นายไพฑูรย์เป็นนักเรียนนายร้อย จ.ป.ร. โดยได้โทรศัพท์ ไปหาพลเอก ชรรมรักษ์แจ้งว่าได้ประชุมกัน เรียบร้อยแล้ว จะคุยเรื่องค่าใช้จ่าย ซึ่งทางฝ่ายพลเอก ชรรมรักษ์บอกว่าให้ติดต่อไปที่ เศธ.ไอซ์ (พลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต) หลังจากนั้นนายไพฑูรย์ก็ติดต่อไปยังพลเอก ไตรรงค์ ต่อมาประมาณ ๒๐ ถึง ๓๐ นาที พลเอก ไตรรงค์ก็เดินทางมาที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ พร้อมกับพลโท ผดุงศักดิ์ กัลันเสนาะ เพื่อพบแกนนำพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ สายใต้ เมื่อพลเอก ไตรรงค์กับพลโท ผดุงศักดิ์ คุยแลการวางตัวผู้สมัครภาคใต้เสร็จแล้วก็เดินทางกลับไปเมื่อเวลาประมาณ ๒๑ นาฬิกา ต่อมาเวลา ประมาณ ๒๒.๓๐ นาฬิกา พลโท ผดุงศักดิ์เพียงคนเดียวมาที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ พร้อมนำเงิน ๑,๔๕๐,๐๐๐ บาท มามอบให้นางฐิติมา แล้วนางฐิติมาจ่ายเงินให้แก่แกนนำเป็นค่านายหน้า คนละ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยมีการลงชื่อรับไว้ทุกคน กับได้จ่ายเงินให้ผู้ที่จะสมัครในภาคใต้คนละ ๓๐,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พลโท ผดุงศักดิ์นำเงินมามอบให้นางฐิติมาอีก ๑,๓๐๐,๐๐๐ บาท และในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พลโท ผดุงศักดิ์มอบเงินให้ นางฐิติมาอีก ๕๒๕,๐๐๐ บาท ส่วนที่นางฐิติมากลบคำให้การโดยให้การใหม่ต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวน ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เป็นต้นมาและที่มาเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ สรุปความว่า ข้อเท็จจริงที่นางฐิติมาแจ้งต่อนายสุเทพเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ก็คือและที่ให้การต่อคณะอนุกรรมการ สืบสวนสอบสวนเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ก็คือ ล้วนไม่เป็นความจริง แต่ที่ทำไปเช่นนั้นเพราะ นายสุเทพว่าจ้างให้ใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยได้รับค่าจ้างเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ถ้อยคำที่บันทึกภาพและเสียงไว้เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่พรรคประชาธิปไตยเป็นการพูดตามบทที่นายสุเทพเตรียมไว้แล้ว พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า เมื่อพยานให้การหลายครั้งแตกต่างกันเช่นนี้จึงต้องพิจารณาเหตุผลประกอบกับพยานพฤติเหตุแวดล้อมว่า คำให้การครั้งแรกหรือครั้งหลังเป็นความจริง เห็นว่า เมื่อพิจารณาวิษิตีบันทึกภาพและเสียงที่

นางสาวมณีรัตน์ บุญสิน และนายชญาณ์ทัต เทียนทอง บันทึกลงไว้ระหว่างนางฐิติมาให้ข้อเท็จจริงต่อนายสุเทพที่พรรคประชาธิปัตย์ ลักษณะท่าทางของนางฐิติมาไม่ได้พูดตามบท แต่เป็นการพูดตามที่นางฐิติมาร้อยเรียงความออกมาเอง ไม่มีลักษณะเป็นการท่องจำ ทั้งไม่มีลักษณะว่า ถูกข่มขู่บังคับให้พูดเช่นนั้น รายละเอียดที่บันทึกภาพและเสียงไว้กล่าวถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายคนต่างเวลา และสถานที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งยากจะสร้างบทให้สอดคล้องกันเช่นนั้นได้ ทั้งหากข้อเท็จจริงที่นายสุเทพให้บันทึกภาพและเสียงไว้ไม่เป็นความจริง เหตุใดเมื่อนางฐิติมาให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๘ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงไม่แถลงข้อเท็จจริงนี้ให้คณะอนุกรรมการผู้ทำการสืบสวนเจ้าพนักงานตำรวจหรือสื่อมวลชนที่ไปทำข่าวในวันนั้น ยิ่งไปกว่านั้นในวันดังกล่าวเมื่อนางฐิติมาให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้วยังได้ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนอีกด้วย ตามภาพและเสียงการให้สัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ชัดเจนว่า นางฐิติมาได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับที่เคยแจ้งต่อนายสุเทพเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ การที่นางฐิติมาอ้างว่ารับเงินจากนายสุเทพเป็นค่าจ้าง ๓๐๐,๐๐๐ บาท โดยนายสุเทพสอบถามลูกน้องที่เป็นหญิงคนหนึ่งว่าวันนี้มีเงินถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาทหรือไม่ หญิงคนดังกล่าวบอกว่ามีเพียง ๓๐๐,๐๐๐ บาท เพราะเป็นวันอาทิตย์ จากนั้นหญิงคนนั้นก็ถือเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท มาให้และตนได้ลงชื่อรับเงินจากนายสุเทพในกระดาษ เอ ๔ นั้น ก็ขัดต่อเหตุผลเพราะเงินจำนวนมากเช่นนั้นไม่น่าจะให้บุคคลอื่นเก็บรักษาไว้ ทั้งเป็นการผิดปกติที่การว่าจ้างให้คนทำผิดกฎหมายโดยผู้ว่าจ้างทำหลักฐานไว้ แม้ข้อเท็จจริงจะยุติว่า นางฐิติมาได้โอนเงินไปให้นางเพชร ภาวะลี มารดาสามี ก็ยังฟังเป็นยุติไม่ได้ว่าเป็นเงินที่ได้รับจากนายสุเทพ ในประเด็นที่นางฐิติมากล่าวหาว่านายสุเทพว่าจ้างให้ใส่ร้ายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ นั้น เมื่อพิจารณาคำให้การนายบุญบารมีภณ ชินราช หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ที่ให้การว่าเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ นายบุญบารมีภณได้ไปคุยกับนายยุทธพงษ์ จรัสเสถียร ที่บ้านของนายยุทธพงษ์ที่จังหวัดมหาสารคาม โดยนายยุทธพงษ์ได้ถามว่ารับเงินสนับสนุนจากพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือไม่ นายบุญบารมีภณบอกว่าใช้เงินเอง วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นายบุญบารมีภณเดินทางไปกรุงเทพมหานครพร้อมนายยุทธพงษ์ โดยนายบุญบารมีภณรับว่าได้ไปพบนายสุเทพในตอนบ่ายของวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ จริง แต่เมื่อนายสุเทพบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ ชื่อ ที่อยู่ และการตั้งพรรค และถามว่าจะให้บันทึกเทปหรือไม่ตนจึงออกมา ประกอบกับคำเบิกความของนายบุญบารมีภณต่อคณะตุลาการและคำให้สัมภาษณ์

รายการถึงลูกถึงคนของนางฐิติมาที่ว่า นางฐิติมารู้จักนายไทร พลสุวรรณมาก่อน นายไทรคิดต่อมายังตน กล่าวหาว่าปลอมแปลงเอกสารให้เข้าพบนายสุเทพ จะเห็นว่าในห้วงเวลาดังกล่าวพรรคประชาธิปัตย์ กับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มีความขัดแย้งกันทางการเมืองเป็นอย่างมาก ต่างฝ่ายต่างหาโอกาสที่จะทำลายความเชื่อถือของอีกฝ่ายหนึ่งโดยตลอด ช่วงที่มีการสมัครรับเลือกตั้งมีข่าวมาโดยตลอดว่าพรรคใหญ่ ว่าจ้างพรรคเล็กลงสมัคร ทั้งในวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุเทพได้แถลงข่าวเรื่องการว่าจ้าง พรรคประชาธิปัตย์โดยก้าวหน้า จึงเชื่อว่าในช่วงนั้นนายสุเทพแสวงหาพยานหลักฐานการว่าจ้างพรรคเล็ก เพื่อมาร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าการเลือกตั้งครั้งนี้มิได้เป็นไปโดยสุจริต เมื่อนายยุทธพงษ์ จรัสเสถียร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม เช่นเดียวกับนายบุญบารมีภณ นายสุเทพจึงให้นายยุทธพงษ์สืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพรรคผู้ถูกร้อง ที่ ๓ ส่วนนายไทรซึ่งรู้จักกับนายสุเทพก็ได้รับมอบหมายให้ติดต่อนางฐิติมาโดยก่อนที่นางฐิติมา จะเข้าพบนายสุเทพในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ นั้น นายสุวโรช พะลัง อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ ได้โทรศัพท์พูดคุยในรายการถึงลูกถึงคน เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๕ ขณะที่ นางฐิติมาออกอากาศอยู่โดยยืนยันว่า นางฐิติมาได้ไปพบนายสุวโรชกับพวกที่พรรคประชาธิปัตย์ พร้อมกับ มอบหลักฐานเกี่ยวกับการสนับสนุนเงินไว้ก่อนตั้งแต่วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๕ เพราะนายสุวโรช ต้องการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นเสียก่อนว่าเรื่องที่นางฐิติมาพูดมีมูลความจริงหรือไม่ โดยนายสุวโรช ได้ทำบันทึกข้อเท็จจริงให้นางฐิติมาลงชื่อไว้ ในบันทึกดังกล่าวจึงลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๕ พฤติการณ์ แห่งคดีดังที่ได้วินิจฉัยมาจึงมีเหตุผลให้รับฟังว่า นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ไม่ได้ว่าจ้างนางฐิติมาให้ใส่ร้าย พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ แต่เป็นเรื่องการพยายามแสวงหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งเท่านั้น และมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าที่นางฐิติมาให้การในชั้นแรกต่อนายสุเทพเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ และให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๕ นั้น เป็นความจริง แต่คำให้การของนางฐิติมาในวันที่ ๒๖ และวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ กับวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๕ และที่เบิกความต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญกลับคำให้การเดิมนั้นไม่มี เหตุผลให้รับฟัง

สำหรับเรื่องการจ่ายเงินสนับสนุนผู้สมัครในนามพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ นั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในนามพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เช่น นางสาวอุทัยวรรณ แหวนทอง นางสาวชนมณี กล้าณรงค์ นายอุทัย นามวงศ์ นายแผ่นดิน ปะสุ และนายบุญชูหรือชูวิทย์ ชุ่นสุวรรณ ต่างยืนยันว่าได้รับเงินจากเจ้าหน้าที่

พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ จริง โดยมีหลักฐานการรับเงินที่บุคคลดังกล่าวลงชื่อรับไว้ ทั้งนางฐิติมา และ นายพันธมิตร ดวงทิพย์ ต่างก็ยอมรับว่ามีการสนับสนุนเงินจริง โดยนายพันธมิตรเบิกความว่าเป็น ผู้ออกเงินค่าใช้จ่ายจำนวน ๕๕๐,๐๐๐ บาท ผ่านนางฐิติมา ส่วนนางฐิติมาในตอนแรกเพียงแต่บอว่าเป็น ไม่บอกว่าเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งเป็นพิรุธ เพราะหากเป็นเงินที่นายพันธมิตรให้การสนับสนุนจริงก็ไม่มี เหตุผลที่นางฐิติมาต้องปิดบัง ดังนั้น การที่นางฐิติมาอ้างในภายหลังว่าเหตุที่ไม่กล้าเปิดเผยชื่อนายพันธมิตร ในตอนแรกเพราะกลัวว่านายพันธมิตรจะมีความผิด ต่อมาเมื่อทราบว่าทำให้เงินสนับสนุนพรรคไม่เป็น ความผิดจึงกล้าเปิดเผยนั้น เป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ ไม่มีเหตุผลให้รับฟัง ข้อเท็จจริงจึงเชื่อว่า เงินสนับสนุนที่นางฐิติมาจ่ายไปนั้น แท้จริงแล้วไม่ใช่เงินของนายพันธมิตร หากแต่เงินดังกล่าวนี้ นางฐิติมาเปิดเผยต่อนายสุเทพและให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ว่าเป็นเงินที่พลโท ผดุงศักดิ์นำมาให้ในวันที่ ๔ วันที่ ๕ และวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ รวม ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท นอกจากนางฐิติมาแล้ว ยังมีนายแฟนดี ปะตู และนายบุญชู ชื่นสุวรรณ ยืนยันว่าในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ เห็นพลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์เข้าไปที่ศูนย์อำนวยการ เลือกลงพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ พูดคุยกับนายประพันธ์ พรหมรัตน์ และนางฐิติมากับได้สอบถามรายละเอียด เกี่ยวกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ข้อเท็จจริงจึงเชื่อว่าพลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์ร่วมกัน ให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่นางฐิติมาให้การต่อคณะอนุกรรมการ สืบสวนสอบสวนว่านายไพฑูรย์ วงศ์วานิช ได้โทรศัพท์ติดต่อพลเอก ชรรมรักษ์ พูดคุยเรื่องค่าใช้จ่าย ในการสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พลเอก ชรรมรักษ์ให้ติดต่อพลเอก ไตรรงค์ ประกอบกับคำเบิกความของ พลเอก ไตรรงค์ที่ยืนยันว่า นายไพฑูรย์เป็นเพื่อนพลเอก ชรรมรักษ์เคยเห็นนายไพฑูรย์ไปพบพลเอก ชรรมรักษ์หลายครั้ง และพลเอก ไตรรงค์เป็นหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม และพลโท ผดุงศักดิ์ก็เป็นผู้ช่วยหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม เป็นผู้ใกล้ชิดกับพลเอก ชรรมรักษ์ ทั้งสองคนเป็นข้าราชการ เงินที่จ่ายจำนวน ๓,๖๕๕,๐๐๐ บาท นับว่าเป็นเงินจำนวนมาก และไม่มีเหตุที่คนทั้งสองจะนำเงินส่วนตัวของตนมาจ่าย จึงมีเหตุผลให้เชื่อได้แน่แท้ว่าเงินที่พลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์มอบให้นางฐิติมาเป็นเงินที่บุคคล ทั้งสองได้มาจากพลเอก ชรรมรักษ์ เพื่อว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ปฏิบัติการตามแผนการครั้งนี้แน่นอน ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าพลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์มอบเงินให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ในฐานะตัวแทน ของพลเอก ชรรมรักษ์

๘.๒.๒ นายบุญอุทธิพิล หรือบุญญาบารมีภณ ชินราช ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคของผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ อันเป็นที่ง ให้นำไปใช้เป็นหลักฐานสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

ข้อเท็จจริงในปัญหานี้รับฟังได้ในเบื้องต้นว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๑๒๑ คน โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ คือไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน จำนวน ๑๑๕ คน ซึ่งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้แย้งว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้ง ๑๒๑ คน (สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๑๒๑ คน และสมัครแบบบัญชีรายชื่อ ๕ คน) เป็นสมาชิกพรรคในคราวประชุมพรรค ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ โดยพรรคมีมติให้รับเป็นสมาชิกพรรคประเภทกิตติมศักดิ์ซึ่งเป็นการรับแทนสมาชิกที่ตาย ลาออก และปรับออก โดยดำเนินการถูกต้องตามข้อบังคับพรรค แต่เนื่องจากสมาชิกทั้ง ๑๒๑ คน เป็นสมาชิกที่รับแทนซึ่งเป็นการปรับคนใหม่เข้ามาแทนคนเก่าที่ให้ออกไป จำนวนสมาชิกจึงเท่าเดิมคือไม่เพิ่ม ไม่ลด พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงไม่ได้รายงานการเป็นสมาชิกพรรคที่เพิ่มหรือลดในรอบปี ๒๕๔๘ นั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมารวมด้วยรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกดังกล่าวตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมกราคมของทุกปี” ตามบทบัญญัติดังกล่าวมิได้หมายความว่าถ้าจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นกับจำนวนสมาชิกที่ลดลงเท่ากันแล้ว พรรคการเมืองไม่ต้องแจ้งรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงแต่อย่างใด แต่เห็นได้ชัดว่ากฎหมายประสงค์ที่จะให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกให้เป็นปัจจุบันไม่ว่าจำนวนสมาชิกที่เพิ่มและลดจะเท่ากันหรือไม่ก็ตาม การที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่แจ้งรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกจำนวน ๑๒๑ ที่อ้างว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ มีมติรับเป็นสมาชิกในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ ให้นายทะเบียนภายในวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๙ ตามมาตรา ๓๔ วรรคสอง จึงเป็นพิรุช ทั้งโอกาสที่จะมีสมาชิกเพิ่มและลดเท่ากันก็นับว่าเป็นเหตุบังเอิญที่ยกขึ้นกล่าวอ้างแก้ตัวได้ง่าย แต่ยากที่จะมีเหตุผลให้รับฟัง นอกจากนี้นางฐิติมาเองก็ยังไม่ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนว่า เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๙ นางฐิติมาได้ไปพบนายวิระศาสตร์ นริศบุญสนอง เจ้าหน้าที่สำนักงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้ง นายวีระศาสตร์ได้แนะนำให้ทำมติการประชุมย้อนหลังเพิ่มเติมสมาชิกพรรค
ย้อนหลังให้ครบเก้าสิบวัน นางฐิติมาจึงได้แจ้งให้นายบุญบารมีภณดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อจะนำไปแสดง
ต่อศาลฎีกา ทำให้การของนางฐิติมาดังกล่าวสอดคล้องกับเหตุการณ์ในขณะนั้น กล่าวคือตามพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑
มาตรา ๓๔ บัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่มีรายชื่อในประกาศรับสมัครของผู้ดำเนินการการเลือกตั้ง
ประจำเขตเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาภายใน ๗ วัน นับแต่วันประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัคร
รับเลือกตั้ง เมื่อปรากฏว่าในวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๑ มีการสมัครรับเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว อยู่ในช่วง
ที่ผู้ไม่มีรายชื่อในประกาศของผู้ดำเนินการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา
เพื่อให้ศาลฎีกาได้สวนว่าตนมีคุณสมบัติครบถ้วนและมีคำสั่งให้ผู้ดำเนินการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง
รับสมัคร ซึ่งความข้อนี้ นายบุญชู ชื่นสุวรรณ ผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดสงขลา ก็ยืนยันว่าได้ยื่น
คำร้องต่อศาลฎีกา แต่ศาลฎีกามีคำสั่งยกคำร้อง ทำให้การของนางฐิติมาจึงมีน้ำหนักให้รับฟัง ยิ่งไปกว่านั้น
นางสาวอุทัยวรรณ แหวนทอง ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ ๕ จังหวัดสมุทรปราการ
นางสาวชนมณี กล้าณรงค์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ ๔ จังหวัดสมุทรปราการ นายอุทัย นามวงศ์
ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ ๒๑ กรุงเทพมหานคร และนายบุญชู ชื่นสุวรรณ ยังยืนยันต่อ
คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนอีกว่า ได้กรอกใบสมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในวันที่
แต่ละคนไปที่ศูนย์อำนาจการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในระหว่างวันที่ ๕ ถึงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕
นั่นเอง นายบุญบารมีภณเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานการประชุมในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๘
จึงเชื่อว่านายบุญบารมีภณรู้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่งลงสมัคร
ทั้ง ๑๑๕ ราย มิได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า
เก้าสิบวัน การที่นายบุญบารมีภณรู้อยู่แล้วว่าบุคคลเหล่านี้ขาดคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) แต่ยังไม่ออกหนังสือ
รับรองการเป็นสมาชิกให้บุคคลดังกล่าว จึงเป็นการออกหนังสือรับรองอันเป็นเท็จ เมื่อนายบุญบารมีภณ
เป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมือง
ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก การออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จในกรณีนี้
ของนายบุญบารมีภณจึงถือว่าเป็นการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ด้วย

๘.๓ การที่พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ร่วมกับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายอมรวิทย์ สุวรรณผา ตัดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกของผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และบุคคลทั้งสองร่วมกันให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ กับการที่พลเอก ธรรมรักษ์ให้เงินสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ถือว่าเป็นการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือไม่

ในประเด็นนี้ เห็นว่า แม้การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองโดยปกติจะต้องกระทำโดยคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองตามนโยบายของพรรค จึงจะถือว่าเป็นการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ตาม แต่กรณีที่มีการกระทำตามข้อกล่าวหาว่า พรรคการเมืองซึ่งเป็นนิติบุคคลกระทำความผิด นั้น คงไม่มีพรรคการเมืองใดที่จะดำเนินการฝ่าฝืนกฎหมายโดยเปิดเผยโดยมีมติของคณะกรรมการบริหารพรรคชัดเจน จึงต้องพิจารณาการกระทำทั้งหลายของหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค และตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับวันเวลาและสถานที่ ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ ประกอบด้วย คดีนี้แม้ไม่ปรากฏโดยชัดเจนว่าพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หรือคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มีมติให้ พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ กระทำการดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงดังวินิจฉัยมาในตอนต้นว่า หลังมีพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ พรรคร่วมฝ่ายค้านมีมติร่วมกันไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง คงมีแต่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่เพียงพรรคเดียว ประกอบกับเขตเลือกตั้งบางพื้นที่ เช่น จังหวัดในภาคใต้เป็นเขตเลือกตั้งที่ประชาชนให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดสุพรรณบุรีประชาชนให้การสนับสนุนพรรคชาติไทย และจังหวัดสระแก้วเป็นฐานเสียงของนายเสนาะ เทียนทอง ผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ย่อมตระหนักดีว่าในเขตเลือกตั้งดังกล่าวหากพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งอาจจะได้คะแนนไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น การให้มีผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคขนาดเล็กลงสมัครรับเลือกตั้งแข่งขันด้วยย่อมเป็นประโยชน์ต่อพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ทุกทาง กล่าวคือถ้าผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ชนะการเลือกตั้งโดยได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ไม่ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙๔ แต่ถ้าผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑

แพ้การเลือกตั้งก็จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอื่นอันถือว่าเป็นพรรคฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ทำให้เห็นเป็นภาพลวงตาว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ชนะการเลือกตั้งอย่างขาวสะอาดตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อแสดงต่อสาธารณชนว่าเคาะพในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย มิใช่มีแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ทั้งสี่ร้อยคนอันอาจมองได้ว่าเป็นสภาเผด็จการ ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการว่าจ้างพรรคขนาดเล็กลงสมัครด้วยวิธีการตัดต่อพันธุกรรม และวิธีการทุจริตผิดกฎหมายต่าง ๆ โดยพลเอก ชรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ร่วมกันประชุมวางแผนกันที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๓ พลเอก ชรรมรักษ์เป็นรองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่วนนายพงษ์ศักดิ์เป็นรองเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เอกสารหมายเลข ร.๓ ปรากฏว่าพลเอก ชรรมรักษ์เป็นทั้งคณะกรรมการบริหาร คณะผู้บริหาร และผู้บริหาร ตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อ ๔๔, ๕๒, ๖๒ และ ๖๕ ส่วนนายพงษ์ศักดิ์เป็นคณะกรรมการบริหาร และผู้บริหาร ตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อ ๔๔, ๕๒ และ ๖๕ ถือว่าคนทั้งสองเป็นผู้บริหารระดับสูงของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เงินที่ได้มอบให้เพื่อการสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ก็เป็นเงินจำนวนมากโดยไม่ปรากฏเหตุผลใดที่จะทำให้บุคคลทั้งสองได้รับประโยชน์เป็นการส่วนตัว ทั้งเรื่องกล่าวหาว่าพรรคขนาดใหญ่ว่าจ้างพรรคขนาดเล็กก็ปรากฏเป็นข่าวอย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๔๕ อันเป็นวันที่นายสุเทพ เทือกสุบรรณแถลงข่าวว่ามีกรว่าจ้างพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าโดยมีนางสาวนิภา จันโพธิ์ นางรัชฎา ต่างสี และนายสุวิทย์ อบอุ่น ผู้สมัครในนามพรรคดังกล่าวมายืนยัน และต่อมานายสุเทพยังได้แถลงข่าวเรื่องการว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ และหลังจากนั้นปรากฏข่าวการว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยนางฐิติมา ออกมาให้ข่าวทางสื่อมวลชนทุกแขนง แต่ก็ไม่มีปรากฏว่ามีกรรมการบริหารหรือสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กล่าวหาหรือดำเนินการตรวจสอบว่าพลเอก ชรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ได้กระทำความผิดวินัยและจรรยาบรรณของพรรค ทั้ง ๆ ที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มีกลไกการลงโทษสมาชิกพรรคที่กระทำความผิดวินัยไว้ในข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ หมวด ๔ กล่าวคือ กรณีของพลเอก ชรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์เป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับพรรคข้อ ๒๔ (๑) คือไม่เทิดทูนการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งตามข้อบังคับพรรคข้อ ๒๖ กรรมการบริหารคนใดคนหนึ่งหรือสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่น้อยกว่า ๒๐ คน ลงลายมือชื่อทำเป็นหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณหรือคณะกรรมการบริหารให้ดำเนินการต่อบุคคลทั้งสอง แต่ก็หาได้กระทำให้พฤติกรรมของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และคณะกรรมการ

บริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่อลักษณะว่า"ได้ร่วมรู้เห็นเป็นใจหรือยินยอมให้พลเอก ชรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ในการกระทำความดังกล่าวด้วย พฤติการณ์แห่งคดีที่บุคคลทั้งสองกระทำและทำที่ที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ แสดงออกต่อสาธารณชน เมื่อพิจารณาประกอบมูลเหตุจูงใจที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องกระทำเพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครของพรรคที่ลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวไม่ต้องได้คะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อเป้าหมายสุดท้ายในการให้ได้มาซึ่งอำนาจการปกครองประเทศของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เมื่อประมวลพิเคราะห์เข้าด้วยกันแล้วมีเหตุให้รับฟังเชื่อถือได้แน่แท้ว่าบุคคลทั้งสองกระทำความดังกล่าวเพื่อประโยชน์ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กรณีย่อมต้องถือว่าเป็นการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ด้วย

ที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งว่าไม่มีมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการตามที่ผู้ร้องกล่าวหา โดยผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้โต้แย้งมาตลอดตั้งแต่ในชั้นยื่นให้คำให้การชี้แจง ชันนำสืบพยานหลักฐาน ตลอดจนในคำแถลงการณ์ปิดตำนานว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้ประโยชน์จากการกระทำความตามที่ผู้ร้องกล่าวหา เพราะเมื่อพรรคร่วมฝ่ายค้านมีมติว่าบาตรไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องชนะการเลือกตั้งได้เสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎรอย่างแน่นอน ซึ่งย่อมเกิดผลตามมาว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ จะได้จัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้อำนาจรัฐในการบริหารราชการแผ่นดินอีกวาระหนึ่ง จึงไม่มีเหตุผลใดที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ จะต้องว่าจ้างพรรคเล็กให้ลงสมัครแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายที่กำหนดให้ต้องได้คะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพราะหากในเขตเลือกตั้งใดมีผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพียงคนเดียว และผู้สมัครคนนั้นได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ แม้ในที่สุดการเลือกตั้งจะต้องเน้นซ้ำออกไป ก็ไม่เกิดผลกระทบอย่างใดต่อการเลือกตั้งในภาพรวม ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องได้เสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดอยู่แล้ว และในเวลานั้นพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ก็เป็นรัฐบาลรักษาการอยู่ต่อไป จึงไม่เห็นประโยชน์อะไรที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ จะต้องขวนขวายเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบจำนวนโดยเร็ว และในท้ายที่สุดหากมีปัญหายังไม่อาจเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ องค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก็สามารถหาทางออกได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๖

ประเด็นปัญหาข้อนี้เห็นว่า ปฐมเหตุของวิกฤตการณ์ทางการเมืองในครั้งนี้เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีได้ประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์

๒๕๔๕ และกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ ท่ามกลางความสับสนกลางแครงใจของประชาชน เพราะก่อนหน้าที่จะมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ พันตำรวจโท ทักษิณได้กล่าวต่อสื่อมวลชนตลอดมาว่าจะไม่มีการยุบสภาอย่างแน่นอนเพราะไม่มีเหตุที่จะยุบสภา และรัฐบาลก็ได้ขัดแย้งกับสภา อีกทั้งสภาก็ยังปิดสมัยประชุมอยู่ด้วย ถ้ายุบสภาเท่ากับเป็นการทรยศต่อประชาชน (หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ และข้อมูลเว็บไซต์ ผู้จัดการออนไลน์ เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕) ดังนั้นการที่จู่ ๆ ในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ พันตำรวจโท ทักษิณก็ใช้อำนาจยุบสภาโดยอ้างเหตุผลในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ เพียงว่าบ้านเมืองเกิดการชุมนุมสาธารณะตั้งชื่อเรียกร้องทางการเมืองขึ้น ส่อเค้าว่าจะขยายตัวลุกลามเกิดความไม่สงบเรียบร้อยอาจเกิดความรุนแรงซึ่งไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรคืนอำนาจให้ประชาชนด้วยการยุบสภาเป็นเหตุให้เกิดความคลางแคลงใจแก่สื่อมวลชน นักวิชาการ และประชาชนโดยทั่วไป และก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในทำนองว่า พันตำรวจโท ทักษิณตัดสินใจยุบสภาเพื่อแก้ปัญหส่วนตัวเพราะในช่วงนั้นพันตำรวจโท ทักษิณกำลังถูกสังคมและสื่อมวลชนรุมกล่าวหาเรื่องการขายหุ้นของบริษัท ซินคอร์ปเปอร์เซ็น จำกัด ให้แก่บริษัท เมาเส็กของประเทศสิงคโปร์ ได้เงินเป็นจำนวนมากถึง ๑๓,๐๐๐ ล้านบาท โดยมีพฤติการณ์ที่สื่อว่ามีการหลบเลี่ยงภาษีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ซึ่งเมื่อปัญหารุมเร้ามากเข้าในที่สุดพันตำรวจโท ทักษิณได้แถลงต่อสาธารณชนว่าจะยอมชี้แจงเรื่องนี้ในที่ประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกสภาได้ซักถามปัญหาดังกล่าว แต่ยังไม่ทันถึงกำหนดวันเปิดประชุมรัฐสภากลับใช้อำนาจยุบสภาเสีย ทำให้สาธารณชนเกิดข้อกังขาว่าเป็นการยุบสภาเพื่อหลบหนีการซักฟอก และความข้อนี้นายอุทัย พิมพ์ใจชน ในอดีตเคยเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยและประธานรัฐสภาก็ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในหนังสือ “รู้ทันทักษิณ ๔” หน้า ๗๕ - ๘๐ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“การตัดสินใจยุบสภาของคุณทักษิณ เป็นการทำผิดมหันต์ เพราะจะไปเลือกตั้งใหม่ ทั้ง ๆ ที่สภามันมีอยู่แล้ว ทำงานได้อยู่แล้ว แต่ประธานรัฐสภาเรียกประชุมร่วมสองสภา นายกรัฐมนตรีก็ได้เปรียบแล้ว

สภาล่างก็มีพวกทักษิณเยอะ สภานบนี่พวกทักษิณเยอะ

มันทุระอะไร ต้องยุบสภา!

และที่แยกว่ำนั้น คือ รัฐธรรมนูญ บอกว่า ถ้าจะเลือกตั้งเพราะการยุบสภากระทันหัน ควรจะต้องให้เวลาพรรคการเมืองอื่น ๆ สัก ๖๐ วัน เว้นแต่ถ้าเป็นการเลือกตั้งเพราะหมดวาระก็ไม่เป็นไร เพราะใคร ๆ เขารู้ล่วงหน้าอยู่แล้วว่าจะต้องมีการเลือกตั้ง แต่ที่คุณทักษิณกลับเร่งรัดให้มีการเลือกตั้งเร็วกว่าหมดวาระอีกแค่ ๓๐ วัน ทำอย่างนี้ได้อย่างไร หากไม่ใช่คิดเอาเปรียบเขา ก็แกล้งเขา”

ประกอบกับได้ความจากแถลงการณ์ร่วมของพรรคร่วมฝ่ายค้านว่า พรรคร่วมฝ่ายค้านมีความเห็นตรงกันว่าการยุบสภาไม่ใช่เป็นคำตอบของการแก้ปัญหาของประเทศ เพราะปัญหามาจากตัวนายกรัฐมนตรีเอง การเลือกตั้งมิใช่ทางออกในการแก้ปัญหา พรรคร่วมฝ่ายค้านทั้งสามเห็นว่าทางออกที่เหมาะสมในการแก้ไขวิกฤติของประเทศคือการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยให้มีคนกลางที่มีความน่าเชื่อถือเป็นผู้ดำเนินการยกร่าง ขณะเดียวกันให้ฝ่ายการเมืองซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมือง ๔ พรรคที่เคยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เพิ่งพ้นวาระไปมาปรึกษาหารือร่วมกันในการปฏิรูปการเมืองตามแนวทางนี้ โดยพรรคการเมืองทั้งสี่จะต้องร่วมกันลงสัตยาบันก่อนที่จะเข้าสู่การเลือกตั้งเพื่อเป็นหลักประกันที่จะให้เจตนารมณ์ดังกล่าวเป็นจริง แต่ข้อเสนอของพรรคร่วมฝ่ายค้านทั้งสามกลับไม่ได้รับการสนองตอบจากพันตำรวจโท ทักษิณ โดยปฏิเสธการลงสัตยาบัน อ้างว่าเพียงให้สัญญาประชาคมก็เพียงพอแล้ว พรรคร่วมฝ่ายค้านทั้งสามจึงเห็นว่า การเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นจึงไม่มีคำตอบในการแก้ไขปัญหาของประเทศ แต่จะเป็นเพียงเครื่องมือสนองตอบต่อแนวทางที่พันตำรวจโท ทักษิณขีดเส้นไว้เท่านั้น จึงมีมติร่วมกันที่จะไม่เข้าร่วมประชุมตามคำนัดหมายของพันตำรวจโท ทักษิณ และไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่จะถึงนี้ ซึ่งการมีมติคว่ำบาตรไม่ยอมส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคร่วมฝ่ายค้านดังกล่าว แม้อาจมีข้อตำหนิได้ว่าพรรคร่วมฝ่ายค้านไม่เคารพกฎเกณฑ์ของระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ดังที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ยืนคำชี้แจงและคำแถลงการณ์ปิดตำนานกล่าวหาว่าเป็นขบวนการล้มการเลือกตั้งก็ตาม แต่ตามสถานการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้นที่การเมืองแบ่งขั้วออกเป็นสองฝ่ายคือพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลฝ่ายหนึ่ง และพรรคร่วมฝ่ายค้านที่ประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน อีกฝ่ายหนึ่ง แต่ละฝ่ายต่างชิงไหวชิงพริบเพื่อจะเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น การที่พรรคร่วมฝ่ายค้านมีมติคว่ำบาตรไม่ยอมส่งผู้สมัครลงแข่งขันในการเลือกตั้งด้วย นอกจากจะมีเหตุผลดังที่พรรคร่วมฝ่ายค้านได้ชี้แจงในคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวแล้ว อาจจะเป็นเกมการเมืองที่พรรคร่วมฝ่ายค้านสร้างขึ้นเพื่อแก้เกมการเมืองที่พันตำรวจโท ทักษิณหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นฝ่ายเปิดเกมขึ้นก่อนด้วยการประกาศยุบสภาและกำหนดวันเลือกตั้งในระยะเวลากระทันหันเพื่อเอาเปรียบ

พรรคร่วมฝ่ายค้านอันเป็นเจตนาแอบแฝงของพรรคร่วมฝ่ายการค้านรวมอยู่ด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพราะพรรคร่วมฝ่ายค้านต่างมีความมั่นใจว่าในเขตเลือกตั้งของจังหวัดภาคใต้ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดสระแก้ว ซึ่งคะแนนนิยมเป็นของพรรคร่วมฝ่ายค้าน ที่ผู้สมัครคนเดียวของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่อาจได้คะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จึงอาจมีข้อดำเนินได้ว่าพรรคร่วมฝ่ายค้านไม่ควรกระทำการดังกล่าวก็ตาม แต่ก็ต้องถือว่าเป็นการตอบโต้โดยสันติวิธี และอยู่ในกรอบของกฎหมายและรัฐธรรมนูญที่พรรคร่วมฝ่ายค้านจะกระทำได้ และเมื่อพรรคร่วมฝ่ายค้านตอบโต้การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เช่นนี้ ย่อมมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องคืนรนาหนทางแก่เกมทางการเมืองของพรรคร่วมฝ่ายค้านอย่างแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาถึงหนทางหรือวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่จะทำให้พันตำรวจโท ทักษิณสามารถหวนกลับคืนมาเป็นนายกรัฐมนตรีได้อีกครั้งหนึ่งนั้น พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ คงประเมินสถานการณ์แล้ว เชื่อว่าในเขตเลือกตั้งที่เป็นเขตพื้นที่คะแนนนิยมของพรรคร่วมฝ่ายค้าน โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคใต้ที่นิยมพรรคประชาธิปัตย์ มีแนวโน้มสูงว่าผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ คงไม่อาจฝ่าฟันเอาชนะกฎเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ ดังกล่าวข้างต้นได้ ซึ่งอาจส่งผลทางกฎหมายตามมาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งจะไม่อาจจัดการเลือกตั้งทั่วไปให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตได้จนครบจำนวน ๔๐๐ คน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๒ กำหนดไว้และทำให้เกิดผลทางกฎหมายสืบเนื่องตามมาว่ารัฐสภาจะไม่สามารถเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกตามมาตรา ๑๕๕ เพื่อที่จะดำเนินการตามมาตรา ๒๐๒ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบแก่พันตำรวจโท ทักษิณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งรัฐบาลขึ้นครองอำนาจบริหารราชการแผ่นดินอีกวาระหนึ่งได้ ซึ่งนอกจากจะกระทำให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และพันตำรวจโท ทักษิณได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศตามที่ได้คาดหวังตั้งเป้าหมายไว้แล้ว พันตำรวจโท ทักษิณและพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังสามารถใช้เป็นข้ออ้างว่าเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนคนไทยยังเชื่อถือนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อกลบเกลื่อนข้อเคลือบแคลงสงสัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกระทำของพันตำรวจโท ทักษิณที่สังคมและสื่อมวลชนกำลังรุมกล่าวหาอยู่ได้อีกด้วย ด้วยเหตุผลดังที่ได้วินิจฉัยมาจึงเชื่อได้ว่าโดยปราศจากข้อสงสัยว่าพฤติกรรมแห่งคดีนี้มีมูลเหตุจงใจให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาจริง ข้อโต้เถียงของผู้ถูกร้องที่ ๑

ที่อ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้ประโยชน์จากการกระทำที่ถูกกล่าวหาไม่มีน้ำหนักที่จะรับฟังหักล้างเหตุผลดังที่ได้รับวินิจฉัยมาข้างต้นได้

๘.๔ การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามเป็นการกระทำตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ หรือไม่ และสมควรตั้งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามหรือไม่

๘.๔.๑ กรณีพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นการกระทำอันอาจจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ (๑) และ (๓) หรือไม่ เห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของพรรคการเมืองนั้น หมายถึง การที่พรรคการเมืองได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยผ่านกระบวนการตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้โดยชอบ ในทางตรงข้าม การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของพรรคการเมืองย่อมหมายถึงการที่พรรคการเมืองได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยไม่ผ่านกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้มาโดยจงใจหรือเจตนาฝ่าฝืน บิดผันหรือเบี่ยงเบนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ผ่านมาพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ดำเนินกิจการในทางการเมืองเพื่อได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้งรวม ๒๔๘ คน พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลโดยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ก็ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๑๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อ ๖๗ คน รวม ๓๗๗ คน พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวโดยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี

โดยไม่ปรากฏหลักฐานว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องและประสบชัยชนะได้เสียงข้างมากในสภา เป็นเหตุให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยตลอด ดังนั้น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ย่อมประสงค์และคาดหวังว่าพรรคของตนจะได้เสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบให้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กลับคืนมาเป็น นายกรัฐมนตรีบริหารประเทศต่อไปอีกวาระหนึ่ง ตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๒, ๑๕๕ และ ๒๐๒ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่เมื่อพรรคร่วมฝ่ายค้าน ไม่ส่งสมาชิกของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งอันทำให้ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ลงสมัครในเขตเลือกตั้ง ที่เป็นฐานเสียงของพรรคร่วมฝ่ายค้านเพียงคนเดียวอาจได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ ซึ่งทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่และแม้เลือกตั้งใหม่ในเขตพื้นที่ดังกล่าวโดยเฉพาะในเขตจังหวัดภาคใต้ที่เป็นฐานเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ก็มีแนวโน้มสูงว่าผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะไม่สามารถฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของ มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้ซึ่งย่อมส่งผลให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตไม่ครบจำนวน ๔๐๐ คน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๒ ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๕๕ ได้ และทำให้เกิดผลทางกฎหมายตามมาว่าจะจัดให้มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบให้พันตำรวจโท ทักษิณขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๐๒ ไม่ได้ ดังนั้น การที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ร่วมกับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายอมรวิทย์ สุวรรณผา สมคบกันกระทำความผิดกฎหมายอาญาโดยการติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกของผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ รวมทั้งการที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้เงินสนับสนุนหรือว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องการให้มีพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ส่งบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้ง แข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่เป็นพื้นที่ฐานเสียงของพรรคร่วมฝ่ายค้านเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้มีผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น และกระทำทั้ง ๆ ที่รู้ว่าผู้สมัครเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ไม่มีคุณสมบัติ

เป็นผู้รับสมัครเลือกตั้งเพราะไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันอันเป็นการกระทำที่จงใจหลีกเลี่ยงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ที่กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นการร่วมกันกระทำหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๐๐ สำหรับการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ให้เงินสนับสนุนว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ให้ส่งผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตพื้นที่ที่เป็นฐานเสียงของพรรคร่วมฝ่ายค้านเพื่อช่วยให้ผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ต้องได้คะแนนเสียงถึงร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น แต่เมื่อพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ประสบปัญหาเพราะไม่มีสมาชิกที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) กล่าวคือไม่มีสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ที่เป็นสมาชิกพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๓ แต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ก็กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวโดยนำรายชื่อของบุคคลที่พรรคประสงค์จะส่งลงสมัครรับเลือกตั้งใส่แทนสมาชิกพรรคเดิมที่อ้างว่าสิ้นสมาชิกไปแล้ว โดยอาศัยข้อบังคับพรรคว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์โดยทำรายงานการประชุมย้อนหลังอันเป็นที่ และอ้างว่าทั้งไม่ต้องแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มหรือลดต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๔ วรรคสอง โดยจงใจตีความบิดผันกฎหมายแบบข้าง ๆ คู ๆ อย่างไรเหตุผล ตามพฤติการณ์แห่งการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ดังที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ปล่อยให้ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ ดำเนินไปตามครรลองของกฎหมายตามปกติ กล่าวคือหากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้สมาชิกไม่ครบ ๕๐๐ คน หรือได้สมาชิกครบแต่การเปิดประชุมสภาล่าช้าเกินกว่าระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งต้องใช้กลไกตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขปัญหาได้ แต่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กลับเข้าแทรกแซงบิดผันตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยร่วมกันกระทำอย่างเป็นขบวนการที่ฉ้อฉลและผิดกฎหมาย ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยปรากฏว่ามีการกระทำเช่นนี้มาก่อน นับแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ กรรมหรือการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังที่ได้วินิจฉัยมาเป็นเครื่องชี้ให้เห็นเจตนา

ชัดแจ้งว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำโดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งแน่นอนว่าส่วนใหญ่ต้องเป็นของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มาให้ความเห็นชอบให้พ้นดำรงโท ทักษิณ กลับขึ้นดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีอีกวาระหนึ่งโดยไม่คำนึงวิธีการที่กระทำโดยบิดผันเบี่ยงเบนและฝ่าฝืนกฎหมายนั้น ไม่ให้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) ที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งว่า การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศตามมาตรา ๖๖ (๑) หมายถึง การกระทำพึงให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยผู้ที่ได้อำนาจนั้นมาจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมการใช้อำนาจดังกล่าว ดังเช่นการยึดอำนาจด้วยการปฏิวัติ หรือรัฐประหาร ของคณะบุคคล การกระทำซึ่งเป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองจึงมิใช่เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศตามมาตรา ๖๖ (๑) นั้น เห็นว่า ตามกรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การได้อำนาจในการปกครองประเทศของพรรคการเมืองหาได้หมายความว่าต้องได้อำนาจทั้งสามอำนาจ คืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการไม่ ที่มาของการเข้าสู่อำนาจของพรรคการเมืองมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และเมื่อได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ก็จะประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎร และประกอบกับวุฒิสภาเป็นรัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๒, ๑๕๕ และ ๒๐๒ ดังที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าสภาผู้แทนราษฎรเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสภาซึ่งใช้อำนาจนิติบัญญัติ ส่วนนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าของคณะรัฐมนตรีซึ่งใช้อำนาจบริหาร หากพรรคการเมืองใดมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกพรรคดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามกฎหมายรัฐธรรมนูญย่อมได้ชื่อว่าพรรคการเมืองนั้นมีอำนาจในการปกครองประเทศแล้ว ข้อโต้แย้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในส่วนนี้จึงฟังไม่ขึ้น

มีปัญหาต้องวินิจฉัยต่อไปว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๓) หรือไม่ เห็นว่า การกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ นอกจากเป็นการกระทำอันเป็นความผิดทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ลักษณะ ๑ มาตรา ๑๐๗ ถึง ๑๓๕ ดังที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งแล้ว ยังหมายความรวมถึงการกระทำอื่นนอกเหนือจากบทบัญญัติดังกล่าวด้วย หากผลของการกระทำนั้นอาจส่งผลเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐได้ จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป ดังวินิจฉัยมาแล้วว่า การเข้าสู่อำนาจในการปกครองประเทศของพรรคการเมืองต้องเป็นไปตามกระบวนการหรือวิธีการที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้โดยชอบ ดังนั้น หากการเข้าสู่อำนาจหรือการได้มาซึ่งอำนาจปกครองประเทศของพรรคการเมืองโดยกระบวนการหรือวิธีการที่ไม่ชอบโดยเจตนาถือผิดฝ่าฝืนกฎหมายและไม่เคารพยำเกรงกฎหมายบ้านเมืองของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังที่ได้วินิจฉัยมา ย่อมแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มุ่งมั่นกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ที่จะตกได้แก่กลุ่มพรรคพวกของตน และต้องใช้อำนาจการปกครองประเทศในทางมิชอบให้สมกับที่ได้ลงทุนลงแรงกระทำไปอย่างแนบเนียนซึ่งเป็นการกระทำที่ในที่สุดย่อมเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อีกทั้งการกระทำที่บิดผันเพื่อฝ่าฝืนกฎหมายของพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มิได้ให้ความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของสิทธิเลือกตั้งของบุคคลอันเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและสิทธิเลือกตั้งนี้นับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการปฏิรูปการเมืองอันเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญของการจัดทำรัฐธรรมนูญ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๘ จึงบัญญัติให้บุคคลที่มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากบุคคลใดไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ ก็ด้วยการคาดหวังว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนในชาติจะช่วยกันสร้างสรรค์และพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศให้มั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป การที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เข้าแทรกแซงบิดผันกระบวนการเข้าสู่อำนาจในการปกครองประเทศเพื่อสร้างภาพลวงตาให้เห็นว่ามาจากการแข่งขันกันตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งที่โดยเนื้อแท้มิได้เป็นเช่นนั้น ย่อมส่งผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสั่นคลอนไม่มั่นคง ทำให้ประชาชนที่รู้ข้อเท็จจริงแห่งการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑

เสื่อมศรัทธาต่อระบบการเมือง อันอาจนำไปสู่การต่อต้านการใช้อำนาจปกครองโดยไม่ชอบของพรรคการเมือง ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในประเทศได้ การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงถือได้ว่าเป็น การกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐตามมาตรา ๖๖ (๑) อย่างแน่นอน

ส่วนการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในตอนท้ายของมาตรา ๖๖ (๑) นั้น หมายถึงการที่พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย หรือ การกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนที่ผลของการกระทำนั้น อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ซึ่งจะต้องพิจารณาที่ผลของการกระทำที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นกรณีไป เช่นกัน การที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ร่วมกับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายอมรวิทย์ตัดต่อเปลี่ยนแปลง ข้อมูลการเป็นสมาชิกของผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ กับการที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้เงินสนับสนุนพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เพื่อให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ จงใจฝ่าฝืนส่งผู้สมัครที่ขาดคุณสมบัติลงสมัคร รับเลือกตั้งที่ได้วินิจฉัยมาเป็นการกระทำที่ขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ทั้งเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญา ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิก วุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นบทบัญญัติที่เป็นนโยบายสาธารณะของรัฐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงเป็นการกระทำขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรม อันดีของประชาชนอยู่ในตัว เมื่อวินิจฉัยมาตอนต้นแล้วว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงเป็น การกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนตาม มาตรา ๖๖ (๑) ในตอนท้ายด้วยอยู่ในตัว กล่าวโดยสรุปจึงเห็นว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือขัดต่อ ศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา ๖๖ (๑) ด้วยเหตุผลที่วินิจฉัยมาข้างต้น ที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โต้แย้งว่า การกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ตามมาตรา ๖๖ (๑) ตอนแรกต้องเป็น การกระทำอันอาจเป็นความผิดทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ลักษณะ ๑ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร มาตรา ๑๐๗ ถึง ๑๑๕ เท่านั้น เห็นว่า เจตนารมณ์ ที่แท้จริงของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) นั้น หาได้จำกัดเพียงการกระทำดังที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โต้แย้งไม่ แต่ยังรวมถึงการกระทำอื่นนอกเหนือ

จากบทบัญญัติดังกล่าวด้วยเหตุผลการวินิจฉัยมาแล้ว ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อนี้ฟังไม่ขึ้น ส่วนที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โต้แย้งอีกข้อหนึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่า การกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา ๖๖ (๓) ตอนท้ายต้องเป็นการกระทำผิดที่รุนแรงมิใช่ยกเอาการกระทำผิดเล็กน้อยขึ้นอ้างเพื่อยุบพรรคการเมืองนั้น เห็นว่า เมื่อการฝ่าฝืนกฎหมายหรือการกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนที่ส่งผลให้การกระทำนั้นอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ โดยสภาพต้องถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรงและย่อมเป็นความผิดตามมาตรา ๖๖ (๓) ส่วนนี้แล้ว หาใช่เป็นความผิดเล็กน้อยดังที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ กล่าวอ้างไม่ ส่วนเมื่อพรรคการเมืองกระทำเช่นนี้แล้วจะสมควรมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองไม่นั้นเป็นปัญหาอีกประการหนึ่ง ข้อโต้แย้งส่วนนี้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

สำหรับปัญหาที่ว่ามิเหตุผลการตั้งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือไม่ นั้น เห็นว่า เมื่อได้พิจารณาถึงการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ประกอบมูลเหตุจูงใจที่กระทำเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศและเพื่อจะอ้างได้ว่าเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งได้รับการไว้วางใจจากประชาชนขึ้นกลบเกลื่อนข้อครหาของสังคมและสื่อมวลชนที่รุมกล่าวหาเรื่องการขายหุ้น โดยมีพฤติการณ์ว่าจะหลีกเลี่ยงภาษีดังที่ได้วินิจฉัยมาโดยละเอียดแล้วนั้น พฤติการณ์แห่งคดีมีข้อบ่งชี้ว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มิได้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่จะมุ่งสร้างสรรค์ พัฒนาประเทศชาติเพื่อให้คนในชาติมีความสุขทั่วถ้วนหน้าดังที่ได้รับพรรคหาเสียงไว้ต่อประชาชนอย่างแท้จริง เพราะเพียงการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศก็คิดฉ้อฉลเบี่ยงเบนหลักการประชาธิปไตยไม่ดำเนินการให้ถูกต้องตามวิถีทางที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้เสียแล้ว จะมีหลักประกันอะไรให้ประชาชนคาดหวังได้ว่าเมื่อเป็นรัฐบาลมีอำนาจบริหารราชการแผ่นดินแล้ว จะดำเนินการปกครองโดยสุจริต ไม่คิดฉ้อฉลเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มพวกพ้อง ให้สมกับที่ได้ลงทุนลงแรงไป จึงมีเหตุให้เชื่อว่าหากปล่อยให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังคงเป็นพรรคการเมืองต่อไป จะสร้างความเสียหายให้ชาติบ้านเมืองที่กำลังบอบช้ำอยู่ให้ทวีความเสียหายมากยิ่งขึ้นไป และเพื่อป้องกันมิให้พรรคการเมืองอื่นกระทำเยี่ยงนี้อีก อันจักช่วยยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองและพรรคการเมืองของเราให้สูงขึ้น จึงสมควรให้ยุบพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๑ เสีย

ที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำแถลงการณ์ปิดตำนานคดียกข้อกฎหมาย มาตรา ๖๓ วรรคสามของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และมาตรา ๖๖ กับมาตรา ๒๗

ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ร้ายแรงถึงขนาดที่จะเป็นเหตุให้ยุบพรรคได้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องดำเนินการตามมาตรา ๒๗ โดยเตือนให้จัดการแก้ไขเท่านั้น นั้น เห็นว่า มาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองจัดให้พรรคการเมืองกระทำการใด ๆ ฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ แต่ลักษณะการกระทำยังไม่รุนแรงจนเป็นสาเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๗ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด...” ตามบทบัญญัติของมาตรา ๒๗ ดังกล่าว ต้องเป็นกรณีที่ปรากฏว่าพรรคการเมืองเพียงแต่กระทำการที่มีลักษณะไม่รุนแรงจนเป็นสาเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมือง แต่การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในคดีนี้ดังที่ได้วินิจฉัยมาเป็นการกระทำที่มีลักษณะรุนแรง เพราะผู้ร้องที่ ๑ จงใจกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ด้วยการร่วมกับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และเจ้าพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตัดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ สามารถส่งผู้สมัครที่มีคุณสมบัติไม่ครบตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) กำหนดไว้ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลงสมัครเพียงคนเดียว โดยมีความประสงค์ที่จะช่วยเหลือให้ผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ คนนั้นสามารถผ่านเกณฑ์เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้คะแนนเสียงถึงร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น อันเป็นการจงใจใช้เล่ห์กลเพื่อเลี่ยงกฎเกณฑ์ของกฎหมายหลายฉบับหลายมาตราเพียงเพื่อเป้าหมายเดียวคือเพื่อให้พรรคของตนได้อำนาจในการปกครองประเทศเท่านั้น ซึ่งการกระทำทำเช่นนี้ออกจากจะเป็นความผิดต่อกฎหมายอาญาแล้ว ยังเป็นการพยายามที่จะเบี่ยงเบนกระบวนการประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในบทมาตราต่าง ๆ ของกฎหมายหลายฉบับ ด้วยกลวิธีที่สกปรกผิดกฎหมาย เป็นการทำลายรากฐานการปกครองของชาติบ้านเมือง ทำให้คนในชาติขาดความเชื่อถือศรัทธาเกิดความเบื่อหน่ายเอือมระอาต่อระบบการปกครองของประเทศ ถือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

ประชาธิปไตยในประเทศไทย จึงเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างร้ายแรงไม่สมควรที่จะปล่อยให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้มีโอกาส ดำเนินการทางการเมืองอีกต่อไป เพราะหากปล่อยให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังคงเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไป ก็มีเหตุให้เชื่อได้ว่าจะดำเนินการโดยไม่เคารพกฎเกณฑ์ของกฎหมาย และวิถีทางตามรัฐธรรมนูญ ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และการแตกความสมัคสมานสามัคคีของคนในชาติ จนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทยอีกต่อไป

๘.๔.๒ กรณีพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการกระทำ อันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตาม รัฐธรรมนูญและเป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรม อันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) หรือไม่ เห็นว่า เมื่อพิจารณาระบบการเมืองแบบรัฐสภาของประเทศไทย ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่าพรรคการเมือง เป็นสถาบันที่ได้รับมอบภารกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะพรรคการเมืองมีบทบาทในการดำเนินภารกิจ ทางการเมืองนับตั้งแต่การเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งในการใช้อำนาจปกครองประเทศทั้งอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหาร จะยกเว้นก็แต่เพียงอำนาจตุลาการเท่านั้น ซึ่งก็ไม่แน่ว่าหากได้อำนาจนิติบัญญัติและ อำนาจบริหารมาโดยเด็ดขาดแล้ว ก็อาจจะหิมนเกริมแผ่ขยายอำนาจเข้ามาแทรกแซงครอบงำอำนาจ ตุลาการได้อีก และเมื่อนั้นบ้านเมืองก็จะเป็นประชาธิปไตยเพียงภาพลวงตาเท่านั้น แต่เนื้อหาที่แท้จริงยิ่งกว่า เผด็จการเสียอีก พรรคการเมืองจึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญและมีบทบาทสูงต่อการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนต่างมีความคาดหวังต่อพรรคการเมือง ในความรับผิดชอบต่อการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาคriticalที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การคัดกรองบุคคลที่จะเข้าไปใช้อำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจบริหารจึงเป็นภารกิจพื้นฐานที่สำคัญ อย่างยิ่งประการหนึ่งของพรรคการเมือง ดังจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๓ และ ๑๐๕ ได้บัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ ซึ่งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามดังกล่าวเป็นเพียงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามที่สามารถตรวจสอบได้แต่เพียงภายนอกของบุคคลเท่านั้น ส่วนอุดมการณ์ทางการเมืองอันเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้ตัวบุคคลย่อมมิอาจตรวจสอบโดยตรงได้ แต่พรรคการเมืองจะต้องสามารถที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบคัดสรรคุณสมบัติของบุคคลผู้ที่เข้ามาร่วมอุดมการณ์ได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) จึงมอบหมายภารกิจในการคัดสรรให้แก่พรรคการเมืองโดยบัญญัติให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน เมื่อภารกิจในการตรวจสอบคุณสมบัติของบุคคลที่พรรคการเมืองจะส่งสมัครรับเลือกตั้งเป็นภารกิจพื้นฐานของพรรคการเมือง ประชาชนย่อมมีความคาดหวังต่อพรรคการเมืองว่าพรรคการเมืองทั้งหลายต้องดำเนินการภายใต้กรอบที่กฎหมายบัญญัติ การที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ออกหนังสือรับรองความเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จนั้น เป็นการจงใจบิดผันภารกิจพื้นฐาน ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ไม่ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ความสำคัญในความรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อพรรคการเมืองละเลยต่อภารกิจพื้นฐานจึงยากที่จะมีความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาสำคัญของประเทศได้ การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการทุจริตการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ทั้งที่การปฏิบัติภารกิจของพรรคการเมืองได้รับการอุดหนุนด้วยเงินจากกองทุนที่ตั้งขึ้นมาด้วยงบประมาณแผ่นดินซึ่งมาจากภาษีอากรของประชาชน ดังเหตุผลที่วินิจฉัยข้างต้นจึงเห็นว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการกระทำอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และเป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ด้วย

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า สมควรมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ หรือไม่ เห็นว่า เมื่อพิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงที่ว่าพรรคการเมืองทั้งสองได้ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จ ทั้งที่หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ รู้อยู่แล้วว่าบุคคลที่คนออกหนังสือรับรองให้เช่นนั้นไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคจนมีระยะเวลาครบตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับพฤติการณ์แห่งคดีดังที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้นฟังได้ว่าการส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ มีพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการสมัครโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓

กระทำการไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ การกระทำดังกล่าวทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อพรรคการเมืองและขาดความเชื่อมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และแสดงให้เห็นว่าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ หาได้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แท้จริงในการที่จะเข้าไปพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนตามนโยบายของพรรคไม่ การจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ขึ้นมามีเหตุให้เชื่อว่าเป็นการจัดตั้งเพื่อประโยชน์อื่นที่แอบแฝงอยู่ มิใช่เกิดจากการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเองด้วยเจตนารมณ์ทางการเมืองและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นที่ไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะได้ความจากการวินิจฉัยมาแล้วว่าเพียงเพื่อผลประโยชน์ของหมู่คณะผู้เริ่มก่อการพรรคเพียงไม่กี่คน ก็สามรถที่จะตัดสินใจรับจ้างลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อประโยชน์แก่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้สามารถเลี่ยง บทบัญญัติของกฎหมายเลือกตั้งเพื่อให้พรรคการเมืองนั้นได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างร้ายแรง พฤติการณ์แห่งการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ถือได้ว่าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ไม่มีคุณสมบัติหรือสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญอยู่เลย จึงมีเหตุให้เชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าหากปล่อยให้พรรคการเมืองผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ยังคงดำเนินกิจการทางการเมืองต่อไปก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ ทั้งยังจะสร้างความเสียหายต่อระบบการเมืองการปกครองของประเทศด้วย ดังนั้น การสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ นอกจากจะเป็นการจัดพรรคการเมืองที่ไม่มีอุดมการณ์ในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงออกไปแล้ว ยังเป็นการช่วยจัดกาฟากทางการเมือง ที่มีแต่ทำให้ประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธาต่อระบบการเมืองการปกครองประเทศด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นการผดุงไว้ซึ่งหลักการดำเนินการทางการเมืองให้เป็นที่ไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาระบบพรรคการเมืองของประเทศชาติสืบไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นสมควรมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ เสีย

๕. ประเด็นข้อสุดท้ายผู้ร้องจะอ้างประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ ข้อ ๓ เพื่อให้

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสาม สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามมีกำหนดห้าปี นับตั้งแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคได้หรือไม่ เห็นว่า ประเด็นข้อนี้มีปัญหาทางนิติปรัชญา (Philosophy of Law) ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับดังกล่าวเพิ่งออกมาใช้บังคับเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ อันเป็นเวลาภายหลังจากที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้กระทำการตามมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่ผู้ร้องอ้างเป็นเหตุยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรค กรณีจึงมีปัญหาวว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ เป็นกฎหมายที่มีผลย้อนหลังไปเป็นผลร้ายแก่บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้บังคับหรือไม่ ในข้อนี้เห็นว่า เหตุผลสำคัญที่รัฐไม่เพียงออกกฎหมายให้มีผลย้อนหลังไปเป็นผลร้ายแก่บุคคลนั้น มาจากหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติอันเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานประการหนึ่งของหลักนิติรัฐ (Legal State) นั่นเอง ทั้งนี้เพราะมีภาษิตกฎหมายบทหนึ่งว่า “ไม่มีความคิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” (nullum crimen nulla poena sine lege) ซึ่งแม้ว่าภาษิตกฎหมายบทนี้จะเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคหนึ่ง ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น จะต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ก็ตาม แต่เนื่องจากหลักการตามภาษิตกฎหมายดังกล่าว เป็นหลักประกันความไว้เนื้อเชื่อใจของบุคคลที่มีต่อการใช้อำนาจนิติบัญญัติของรัฐ ทั้งนี้เพราะหากการปกครองในบ้านเมืองใด รัฐไม่ยึดมั่นในภาษิตกฎหมายดังกล่าว ราษฎรย่อมไม่มีหลักประกันว่าสิ่งที่ตนได้กระทำไปในวันหนึ่งในอนาคตกาลวันข้างหน้าจะไม่มีกฎหมายย้อนหลังออกมาเอาผิดให้เป็นผลร้ายแก่ตนหรือไม่ สิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมคลอนแคลนไม่มั่นคงเพราะขาดหลักประกันความคุ้มครอง ดังนั้น นานอารยประเทศจึงมิใช่เพียงมีข้อจำกัดห้ามออกกฎหมายย้อนหลังให้เป็นผลร้ายแก่บุคคลเฉพาะกรณีที่เป็นความผิดต่อกฎหมายอาญาเท่านั้น หากแต่ได้นำหลักการตามภาษิตกฎหมายที่ว่านี้ไปใช้บังคับแก่การตรากฎหมายย้อนหลังไปเป็นผลร้ายแก่บุคคลในกรณีอื่น ๆ ด้วย เช่น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสเคยมีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับโทษทางภาษีว่า หลักการไม่มีผลบังคับย้อนหลังของกฎหมายไม่ได้ใช้บังคับแต่เฉพาะกับกฎหมายที่บัญญัติกำหนดความผิดและโทษทางอาญาเท่านั้น หากแต่ต้องขยายไปใช้บังคับแก่กฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษทุกประเภทด้วย และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันก็เห็นว่าโดยหลักแล้ว การตรากฎหมายย้อนหลังไปใช้บังคับกับข้อเท็จจริง

ที่จบลงแล้วให้เป็นผลร้ายแก่บุคคลจะกระทำไม่ได้ อันเป็นการแสดงให้เห็นนิติประเพณีของนานาอารยประเทศว่า รัฐต้องยอมรับหลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลังเป็นผลร้ายแก่บุคคลในฐานะที่เป็นกฎของกฎหมายหรือ Rule of Law อย่างหนึ่งด้วย ซึ่งกฎของกฎหมายหรือ Rule of Law นั้น ท่านศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์¹ ได้อธิบายว่า แท้จริงแล้วมิใช่ข้อกำหนดหรือบทบัญญัติทั้งหลายที่มีอยู่ในตัวกฎหมายหรือกฎอันเป็นหลักในบทมาตราต่าง ๆ หรือหลักที่กฎหมายลักษณะต่าง ๆ กำหนดไว้ หากแต่หมายความถึงกฎที่บังคับด้วยบทกฎหมาย หรือบทบังคับกฎหมายเหล่านั้นให้ต้องอยู่ในกรอบหรือภายใต้บังคับของกฎของกฎหมายหรือ Rule of Law นั้นอีกชั้นหนึ่งนั่นเอง¹ ดังนั้น เมื่อในยามปกติ บรรดาบทบัญญัติของกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญต้องอยู่ภายใต้กฎของกฎหมาย หรือ Rule of Law อย่างไร ในระหว่างที่บ้านเมืองอยู่ภายใต้อำนาจของคณะปฏิรูปการปกครอง ซึ่งยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จ แม้หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองจะดำรงอยู่ในฐานะเป็นรัฐอธิปัตย์ ผู้มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข ยกเลิกและออกกฎหมายมาบังคับใช้แก่อาณาประชาราษฎร์ได้ตามเจตจำนงแห่งการทำรัฐประหารก็ตาม แต่บรรดาบทบัญญัติของประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครอง เช่นว่านั้น ก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบหรือหลักเกณฑ์แห่งกฎของกฎหมาย หรือ Rule of Law อย่างนั้นด้วย หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองจะออกกฎหมายมาบังคับแก่ประชาชนตามอำเภอใจ โดยไม่คำนึงถึงกฎของกฎหมาย หรือ Rule of Law ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะ Rule of Law เป็นหลักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในธรรมชาติอันเกิดแต่ความมีเหตุผลของมนุษย์อย่างนิรันดร์ ซึ่งกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (Positive Law) จะออกมาให้มีผลชัดหรือแย้งไม่ได้ ดังคำกล่าวของซีเซโร (Cicero) นักปราชญ์ นักนิติศาสตร์ และรัฐบุรุษของโรมันที่ได้อธิบายถึงแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาติด้วยข้อความที่เป็นอมตะว่า “กฎหมายที่แท้จริงคือเหตุผลที่ถูกต้อง สอดคล้องกับธรรมชาติแผ่ซ่านไปในทุกสิ่งทุกอย่างสม่ำเสมอเป็นนิรันดร์ ก่อให้เกิดหน้าที่ที่จะต้องทำโดยคำสั่ง หรือห้ามมิให้กระทำความชั่วโดยข้อห้าม เป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องไม่บัญญัติกฎหมายให้ขัดแย้งกับกฎหมายนี้ เราไม่อาจยกเลิกหรือทำให้กฎหมายเสื่อมทรามลงได้ อันที่แท้จริงแล้ว ไม่ว่าจะวุฒิสภาหรือประชาชนก็ไม่มี

¹ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์ “การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งย้อนหลัง หลักนิติรัฐและศักดิ์ศรีนักกฎหมายไทย” หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๘, หน้า ๗

¹ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์, *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย*, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ ๗), ๒๕๔๐, หน้า ๘๑-๘๒

อำนาจจะปลดปล่อยเราให้พ้นจากกฎหมายนี้ และเราไม่จำเป็นต้องพึ่งบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นใดนอกจากตัวเราเอง ที่จะเป็นผู้แสดงออกว่ากฎหมายนั้นเป็นอย่างใด หรือตีความว่ากฎหมายนั้นมีความหมายว่าอย่างไร กฎหมายนี้จะไม่เป็นอย่างหนึ่งที่กรุงโรมและเป็นอีกอย่างหนึ่งที่กรุงเอเธนส์ เป็นอย่างหนึ่งในสมัยนี้ แต่เป็นอีกอย่างหนึ่งในสมัยต่อมา แต่จะยังคงเป็นกฎหมายอันหนึ่งอันเดียวชั่ววันรันดร์ไม่เปลี่ยนแปลง และผูกพันบังคับทุกชาติ ทุกภาษา ทุกยุคทุกสมัย”¹

ส่วนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๖ บัญญัติรับรองความชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบรรดาประกาศและคำสั่งของ คณะปฏิรูปการปกครองว่า “บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ จนถึง วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ไม่ว่าจะเป็ในรูปใดและไม่ว่าจะประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับในทาง นิติบัญญัติ ในทางการบริหาร หรือในทางตุลาการ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปและให้ถือว่าประกาศหรือคำสั่ง ตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้น ไม่ว่าจะปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้นจะกระทำก่อน หรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นประกาศหรือคำสั่งหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” นั้น เห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรานี้คงมีผลใช้บังคับเป็นการรับรอง ความชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เฉพาะบรรดาประกาศหรือคำสั่ง ตลอดจนการปฏิบัติ ตามประกาศหรือคำสั่งที่คณะปฏิรูปหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปออกมาโดยชอบด้วยกฎหมายของกฎหมาย หรือ Rule of Law ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วเท่านั้น แต่หาไม่ผลทำให้บรรดาประกาศหรือคำสั่งของ คณะปฏิรูปหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปที่ออกมาโดยขัดหรือแย้งต่อกฎของกฎหมาย หรือ Rule of Law เป็นประกาศหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญไม่ เพราะหากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

¹ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์, นิติปรัชญา, บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด (พิมพ์ครั้งที่ ๖) หน้า ๓๒๕-๓๓๐ ซึ่งข้อความเขียนเป็น ภาษาลาติน แปลเป็นภาษาอังกฤษมีข้อความดังนี้ “True law is right reason harmonious with nature diffuses among all, constant, eternal; a law which calls to commands and restrains from evil by its prohibitions... It is a sacred obligation not to attempt to legislate in contradiction to this law. Nor may it be derogated nor abrogated. Indeed by neither the senate nor the people can be released from this law. Nor does it require any but oneself to be its expositor or interpreter, nor is it one law at Rome and another at Athens one now and another at a time, but one eternal and unchangeable, binding all nations through all times...”

ไม่ใช่และตีความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๖ ในลักษณะเช่นนี้ ย่อมเท่ากับเป็นการรับรองว่า คณะปฏิรูปหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินซึ่งเป็นรัฐธำธิปัตย์มีอำนาจเด็ดขาดที่จะออกกฎหมายมาอย่างไรก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงกฎของกฎหมาย หรือ Rule of Law เลย เช่นตีความยอมรับรองให้คณะปฏิรูปหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปออกกฎหมายย้อนหลังไปเป็นผลร้ายแก่บุคคลได้โดยถือว่าเป็นประกาศหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย และชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๓๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ เช่นนี้แล้ว เราจะมีหลักประกันความมั่นใจได้อย่างไรว่าในวันข้างหน้า จะไม่มีการยึดอำนาจโดยการทำรัฐประหารซ้ำซ้อนขึ้นมาอีกและคณะผู้ก่อการได้สำเร็จซึ่งเป็นรัฐธำธิปัตย์คนใหม่จะไม่ออกกฎหมายย้อนหลังมาเพื่อแก้แค้นเอาคืนบ้าง เข้าลักษณะที่ใครที่มัน อันจะเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตววงจรความไม่สงบสุขในบ้านเมืองเนื่องจากการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือข่มเหงรังแกกับไม่มีที่สิ้นสุดหมดหนทางที่จะแก้ไขเยียวยาให้ชาติบ้านเมืองพ้นวิกฤติ กลับคืนสู่ความสงบสันติสุขและความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติได้ ดังเช่นที่อดีตท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้เตือนสติของผู้บัญญัติกฎหมายว่ากฎหมายนั้น ที่จริงสาระที่แท้ต้องอยู่ที่เจตนารมณ์ซึ่งสอดคล้องกับธรรม หากผู้บัญญัติกฎหมายไม่เข้าถึงธรรม เพราะเหตุปัญญาไม่เข้าถึงธรรม ซึ่งอาจเป็นด้วยปัญญาที่รู้ไม่เท่าถึงการณ์หรือเพราะเหตุเจตนาไม่เป็นธรรมแล้ว ย่อมอาจเป็นเหตุปัจจัยทำให้กฎหมายกลายเป็นเครื่องมือกดขี่ข่มเหงกันในสังคมได้¹ ดังนั้น แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓๖ จะบัญญัติรับรองอย่างเด็ดขาดว่าให้บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทุกฉบับที่มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ มีผลใช้บังคับต่อไปและให้ถือว่าเป็นประกาศหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้เป็นองค์กรฝ่ายที่ใช้อำนาจตุลาการผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจนิติบัญญัติของคณะปฏิรูปหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปก็ต้องมีอำนาจและมีความจำเป็นต้องทำหน้าที่ตรวจสอบประกาศหรือคำสั่งเช่นว่านั้นด้วยว่าได้ออกมาใช้บังคับโดยถูกต้องสอดคล้องกับกฎของกฎหมาย หรือ Rule of Law

¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, หนังสือรวมคำบรรยายหลักวิชาวิชานักกฎหมาย, บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด (พิมพ์ครั้งที่ ๔), ๒๕๔๓, หน้า ๘๒-๘๓

หรือไม่ ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเพื่อเป็นหลักประกันความเชื่อมั่นแก่ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย รวมทั้งนานาอารยประเทศในเวทีโลกด้วยว่า แม้จะมีการยึดอำนาจการปกครองโดยการทำรัฐประหารเกิดขึ้นในประเทศไทยก็ตาม แต่เมื่อสถานการณ์คลี่คลายจนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๕ แล้ว ประเทศไทยก็ยังคงธำรงรักษาไว้ซึ่งหลักนิติรัฐตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อนานาอารยประเทศอย่างมั่นคง อีกทั้งยืนยันด้วยว่าเรายึดมั่นในหลักนิติรัฐโดยเนื้อหอย่างแท้จริงด้วย มิใช่เป็นนิติรัฐแต่เพียงในนามหรือโดยรูปแบบเท่านั้น โดยเหตุนี้เมื่อปรากฏว่าตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๕ อันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่พรรคผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำการตามมาตรา ๖๖ ได้บัญญัติบทลงโทษ (Sanction) หรือผลร้ายแก่กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคไว้เพียงว่า “ในกรณีพรรคการเมืองต้องยุบไปเพราะไม่ดำเนินการตามมาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒ หรือกระทำการตามมาตรา ๖๖ ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ตามมาตรา ๘ อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป” เท่านั้น ดังนั้น การที่ต่อมาภายหลัง คือในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ออกประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ มีข้อความบัญญัติว่า “ข้อ ๓ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง” ด้วยเช่นนี้จึงเป็นที่เห็นได้ว่า ขณะที่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำการตามมาตรา ๖๖ อันเป็นเหตุให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มิคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามตามมาตรา ๖๖ นั้น ผลบังคับคงมีเพียงตามมาตรา ๖๕ เท่านั้น กล่าวคือ ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปเพียงแต่ถูกจำกัดเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง กล่าวคือ มาตรา ๖๕ กำหนดบทลงโทษกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบพรรคไว้เพียงจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้เท่านั้น

หาได้มีข้อจำกัดสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ ของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบไป นอกเหนือไปจากที่ระบุไว้ในมาตรา ๖๕ ดังกล่าวมาข้างต้นอีกไม่ ดังนั้น การที่คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ ได้บัญญัติจำกัดสิทธิเลือกตั้งโดยให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปด้วยในขณะที่คดีของพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามอยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรับโอนคดีจากศาลรัฐธรรมนูญมาดำเนินการต่อไป จึงหาใช่เป็นเพียงการออกกฎหมายย้อนหลังมาเป็นผลร้ายแก่กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกร้องขอให้ยุบพรรค อันเป็นการขัดต่อกฎหมาย หรือ Rule of Law ประการหนึ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้นไม่ หากแต่บทบัญญัติของกฎหมายที่ออกมานี้ยังมีลักษณะเป็นการเจาะจงที่จะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบรรดากรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องทั้งสามด้วย จึงมีลักษณะไม่แตกต่างไปจากการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงซึ่งขัดต่อธรรมเนียมประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นกฎหมายหรือ Rule of Law อีกประการหนึ่งด้วย'

ด้วยเหตุผลดังที่ได้วินิจฉัยมา จึงเห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ ที่บัญญัติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรค เฉพาะในส่วนที่ให้ผลย้อนหลังไปบังคับแก่การกระทำของพรรคการเมืองก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ เป็นกฎหมายที่ขัดต่อกฎหมายหรือ Rule of Law จึงไม่มีผลใช้บังคับ ดังนั้น แม้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามเพราะเหตุพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำการตามมาตรา ๖๖ (๑) (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ตาม แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ไม่อาจมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องทั้งสาม ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ ได้ ข้อต่อสู้ตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องทั้งสามฟังขึ้น คดีจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในประเด็นข้ออื่นเกี่ยวกับประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ อีก เพราะไม่ว่าผลแห่งคำวินิจฉัยจะเป็นอย่างไร ก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงผลแห่งคดีดังที่ได้วินิจฉัยมาไม่

¹ โปรดดูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๓๔ วรรคสอง

อนึ่ง สมควรแสดงความเห็นส่วนตัวให้ปรากฏไว้ในคำวินิจฉัยส่วนตัวด้วยว่า แม้ในบางครั้งศาลอาจจำเป็นต้องตีความให้กฎหมายมีผลย้อนหลังไปเป็นผลร้ายแก่บุคคลเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมหรือประโยชน์ของมหาชนได้ เช่นในกรณีที่มีกฎหมายใหม่ออกมากำหนดมาตรฐานวิชาชีพแพทยว่า แพทย์ที่จะมีสิทธิให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วยได้ ต้องผ่านการสอบและได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์จากแพทยสภาด้วย ในกรณีเช่นนี้ศาลอาจจำเป็นต้องตีความให้กฎหมายใหม่มีผลย้อนหลังไปใช้บังคับแก่แพทย์รุ่นเก่าด้วย หากจะจะให้ใช้บังคับแก่แพทย์ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ภายหลังที่กฎหมายนี้ออกมามีผลใช้บังคับเท่านั้นไม่ ทั้งนี้เพราะมาตรฐานการประกอบวิชาชีพแพทย์ เป็นเรื่องที่รัฐเห็นว่า แพทยสภาต้องควบคุมให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยในด้านการรักษาพยาบาลโดยแพทย์ที่มีมาตรฐาน ซึ่งเป็นเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ ทำให้ศาลมีเหตุผลและความจำเป็นเพียงพอที่จะตีความให้กฎหมายนี้มีผลย้อนหลังไปใช้บังคับแก่แพทย์รุ่นเก่า ๆ ด้วย เพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองชีวิตและความปลอดภัยของผู้ป่วยรวมทั้งการสาธารณสุขของประเทศ เป็นต้น คดีนี้แม้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จะสมคบร่วมกันกระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และเป็นการขัดต่อความเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง โดยพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ยอมรับจ้างส่งผู้สมัครของพรรคลงสมัครแข่งขันกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียว ด้วยการร่วมกันกระทำการทุจริตผิดกฎหมายเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนพันตำรวจโท ทักษิณ และพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นการไม่มีคัมภีร์ในอุดมการณ์และนโยบายของพรรค จึงมีเหตุให้เชื่อได้ว่า หากปล่อยให้หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคของพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามซึ่งปรากฏหลักฐานชัดเจนในคดีว่าเป็นเจ้ากี้เจ้าการในการร่วมกันกระทำการฉ้อฉลบิดเบือนกฎหมาย ยังคงมีสิทธิเลือกตั้งต่อไป บุคคลเหล่านี้อาจนำสิทธิเลือกตั้งที่มีอยู่ไปช่องสุ่มร่วมมือกัน หรือร่วมมือกับพรรคอื่น ๆ กระทำการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเฉกเช่นคดีนี้อีกได้ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเมืองที่ทุกฝ่ายกำลังพยายามร่วมมือกันกระทำเพื่อแก้ไขฟื้นฟูชาติบ้านเมืองให้พ้นวิกฤตการณ์ทางการเมืองอยู่ก็ได้ จึงมีเหตุสมควรเว้นวรรคจำกัดสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคที่มีพฤติการณ์เป็นผู้ร่วมกันกระทำความผิดมีกำหนดห้าปี ตามเจตนารมณ์ของประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ ก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้ตามพยานหลักฐานดังที่ได้วินิจฉัยมา

คงมีแต่เฉพาะบรรดาหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องทั้งสามที่เป็นแกนนำเพียงบางคนเท่านั้นที่ร่วมกันกระทำความผิด หรือพฤติกรรมแห่งคดีมีเหตุให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้บงการหรือมีส่วนร่วมรู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำความผิด ซึ่งเฉพาะบุคคลเหล่านี้เท่านั้นที่มีพฤติกรรมและเหตุผลเพียงพอว่าจำเป็นต้องตีความให้ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ มีผลย้อนหลังไปตัดสิทธิเลือกตั้ง เพื่อปกป้องคุ้มครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อขจัดอุปสรรคกับช่วยสนับสนุนส่งเสริมการปฏิรูปการปกครองของชาติบ้านเมืองให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง แต่กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามคนอื่น ๆ นอกจากนั้นพยานหลักฐานในคดียังไม่ปรากฏว่ามีส่วนร่วมรู้เห็นด้วย จึงยังไม่มีข้อบ่งชี้ว่ากรรมการบริหารพรรคเหล่านี้ โดยเฉพาะพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งมีจำนวนมากถึงกว่า ๑๐๐ คน จะมีพฤติกรรมที่เป็นภัยหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเมือง อันจะทำให้มีเหตุผลและความจำเป็นเพียงพอที่จะตีความกฎหมายให้มีผลย้อนหลังไปจำกัดสิทธิเลือกตั้งของเขาเหล่านั้นได้ ดังนั้น การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ บัญญัติให้ตัดสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคที่ต้องยุบไป โดยมีได้มีการจำแนกและให้โอกาสคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแยกแยะตามลักษณะแห่งการกระทำหรือการมีส่วนร่วมกระทำผิดของกรรมการบริหารพรรคแต่ละคน เช่นนี้ เมื่อได้ชี้แจงนำหนักและตรึงตรองโดยตระหนักแล้ว จึงเห็นว่า ยังไม่มีเหตุผลและความจำเป็นเพียงพอที่จะตีความให้ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ มีผลย้อนหลังไปจำกัดสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามที่ต้องยุบไปได้

อาศัยข้อเท็จจริงและบทกฎหมายดังที่ได้วินิจฉัยมา จึงมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ประกอบมาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) และมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ตามลำดับ คำขออื่นตามคำร้องของอัยการสูงสุด ผู้ร้อง นอกจากนี้ให้ยกเสีย

นายธานีศ เกศวพิทักษ์

ตุลาการรัฐธรรมนูญ